KNUT HAMSUN

STRIDENDE LIV

SKILDRINGER FRA VESTEN OG ØSTEN

KØBENHAVN OG KRISTIANIA
GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

TRYKT I CENTRALTRYKKERIET
KRISTIANIA 1905

PAA BLAAMANDSØ

I

I Udværene er mange Øer og der er en liden som heder Blaamandsø, den er paa knapt et Hundrede Mennesker. Men allerede Naboøen er meget større, der er vel baade tre og fire Hundrede Mennesker, og der er Kirke og Øvrighed. Den heder Kirkeøen. Siden min Barndom er der ogsaa blit Post og Telegraf paa Kirkeøen.

Hvor Udværingerne kom sammen var det altid det fineste at være fra den store Ø, ja endog Fastlændingerne blev ikke regnet for noget videre af Folk fra Kirkeøen, skønt de havde hele det faste Land at være fra. Befolkningen er i Miles Omkreds Fiskere.

Hele Atlanterhavet staar ind paa Blaamandsøen, saa godt tilhavs ligger den. Den

er aldeles stejl og paa tre Sider umulig at bestige, bare i Syd, mod Middagssolen, har Gud og Mennesker gjort en fremkommelig Sti opad Bjærget; det er en Trappe paa to Hundrede Trin. Efter hvert Uvejr i Havet driver der Tømmer, Planker og Vrag ind mod Øen, og af dette Drivgods bygger Baadbyggerne sine Farkoster. De bærer Plankerne opad de to Hundrede Trin, tømrer Baadene oppe ved sine Stuer og venter til Vinteren kommer og Fjældet paa Nordsiden blir blaat og blankt af Is, saa sender de Baadene i Trosser og Taljer nedad denne Glasbræ og sætter dem paa Sjøen. Jeg saa selv i min Barndom hvordan dette gik til: to Mand stod paa Toppen af Fjældet og slakked Trosserne og en Mand sad i Baaden og stødte den fra hvor den vilde hænge sig fast. Og det gik med Mod og Forsigtighed og stille Tilraab hele Vejen. Men naar Baaden endelig tog Sjøen ropte Manden op til de to andre, at vast nu lidt, nu stod han basta. Mere sa han ikke til den store Ting at Baaden var lykkeligt nede.

Den største Stue paa Blaamandsøen tilhører den gamle, redelige Baadbygger Joachim.

I hans Stue stod Juledansen Aar efter Aar og det var ingen Sag at faa Plads der for fire eller seks Par ad Gangen. Saa var Musiken en Violin og ved Siden af Violinen sad en dertil skikket Mand ved Navn Didrik og tralled og harmonered og tramped Takt. Gutterne dansed i Skjorteærmerne.

Saa gik der ogsaa gærne en ung Gut omkring og var et Slags Vært under Dansen, det var Baadbyggerens yngste Søn og selv Baadbygger. Han var i stor Anseelse formedelst sit Haandværk og sit gode Hode, og Marcelius! tænker den ene Pige, og Marcelius! tænker den anden Pige, og hans Navn var heller ikke ukendt blandt Pigerne paa selve Kirkeøen. Men selv tænkte Marcelius bare paa Fredrikke, Lærerens Datter, skønt hun var saa fin og talte Bogsprog og var saa storagtig at han aldrig kunde faa hende. Lærerens Hus var ogsaa et stort Hus, og da han ikke var Fisker, men tværtimod var en fremtrædende Mand, saa havde han Gardiner for sine Vinduer, og man plejed at banke med Fingeren paa hans Dør før man gik ind til ham. Men Marcelius han var trofast og blind i sin Kærlighed. Han var ifjor hos Lærerens

og han kom igen iaar og gik ind Køkkenvejen. Og Godkvæld, kunde han sige, lad mig faa snakke lidt med dig Fredrikke.

Hvad vil du mig? siger Fredrikke saa og følger ham ud og ved godt hvad han vil.

Jo, om du ikke kunde gøre det du ved?

Nej, siger Fredrikke, det kan jeg ikke. Og heller ikke skal du tænke paa mig mere, Marcelius, og ejheller lægge dig ivejen for mig mere.

Jaja, jeg ved nok at den nye Lærer er efter dig, svarer Marcelius tilbage. Men det kommer nu an paa hvad al den Finhed blir til.

Og det var sandt, den nye Lærer var efter Fredrikke. Han var fra Kirkeøen og han havde været paa Seminaret. Hans Far var bare Fisker som de andre, men han var stor og rig og der hang altid baade Torsk og Sej paa hans Fiskehjell og der var Smør og Flæsk og Kvejterækling i hans Sjaa. Da Sønnen kom fra Seminaret var han lige saa fin som Præstens Søn der kom fra Studering; han gik med Barter paa Kinderne og med Lommetørklæde i Lommen, og han havde altid af Hoffærdighed en lang Gummisnor

hængende løst ned fra sin Hat. Folk gjorde ganske godt Nar af ham for hans Lommetørklæde og de sa at der var blit en svært sparsom Kar af Simon Rust, siden han endog var begyndt at gæmme det vaade fra Næsen.

Nu har han bestilt en ny Baad hos os, siger Marcelius, og Gud give den blir ham til Velsignelse.

Hvorfor siger du det? spørger Fredrikke.

Jeg kender mig manet til at sige det. Han vil ha Riperne grønmalet, — javel, jeg skal grønmale dem. Men han vil ha Navn paa Baaden, det faar han male selv.

Vil han ha Navn paa den?

Har du hørt slig Bespottelse! Det er ikke engang en Husbaad, det er en Færing . . . Saa du skulde ta i Betragtning om du ikke kunde bryde dig saa smaa som at ta mig alligevel, Fredrikke.

Nej, det kan jeg ikke, hører du. For han har mit Hjærte.

Jasaa, han har dit Hjærte, siger Marcelius og gaar . . . . . .

Indunder Jul kom Simon Rust fra Kirkeøen og skulde male Navn paa sin nye Baad.

Han logered hos den gamle Lærer imens, og Fredrikke gik hver Dag i sin Kirkekjole og havde et vatret Silkebaand om Halsen. Og da Navnet var paasat var der ikke mange som kunde læse de latinske Bogstaver, men der stod SUPERFIN. Det skulde Baaden hede. Og heller ikke var der mange som skønte det fine Ord.

Saa kom der en høj og stjærneklar Kvæld, det var Lille Juleaften. Marcelius gik til Lærerens Hus og bad om at faa Simon Rust i Tale.

Nu er Navnet tørt, sa Marcelius.

Saa sætter vi Baaden paa Vandet imorgen, svarte Simon Rust.

Marcelius sa videre:

Er det saa at du skal ha Fredrikke?

Det skeller vel ikke dig, svarte Lærer Simon.

Det er det samme, hvis du vil sige mig for Alvor om du skal ha Fredrikke saa skal du ogsaa ha Baaden for ingenting.

Simon Rust tænkte paa det, og han var saare klog paa Penge ligesom hans Far altid havde været. Han kaldte Fredrikke ud og spurgte:

Er det ikke saa at vi skal ha hver andre?

Og Fredrikke svarte Jo, at han havde hendes Hjærte.

Og det var saa stjærneklart, og Fredrikkes Øjne syntes saa aldeles fulde af Glæde da hun sa det.

Da Marcelius gik paa Hjemvejen angred han gærrigt paa at han havde gjort Simon en Baad for ingenting. Men han skal faa den i skammelig ramponeret Stand, tænkte han, jeg skal selv være i Baaden under Nedfiringen.

Han drev om fra Stue til Stue, gik ingen Steder ind, men drev blot fremad under Nordlyset og Stjærnerne. Han gik helt ud til Nordsiden af Øen hvor hans Trosser og Taljer hang beredte til at modtage hans nye Baad og sænke den ned i Dybet. Atlanterhavet sused nedenunder ham. Han satte sig ned.

Der brandt to smaa Lys ude paa Havet af en Sejler; længer ude var atter to Lys af en Damper som stod tungt og sort afsted østover. Han tænkte: nu er det vel bedst at gaa ombord i et saadant Skib en Dag og

rejse bort. Fredrikke var tabt for altid, det var saa sin Sag at gaa igen her naar hun forlod Blaamandsøen. Naa, Gud Fader i Himlen være hendes gode Støtte og Hjælpermand hele Livet! Og hvad det angaar at han vilde ramponere Simons Baad, da bad han om Forladelse for denne onde Tanke, og han vilde tværtimod gøre sit allerbedste med at holde Baaden klar af Fjældet under Nedfiringen. Den Slags Mand vilde han være.

Han rejste sig og vilde vandre hjemover igen, der mødte ham et sagte Rop, en Kalden, han lytted. Han saa nogen komme henimod sig.

Fredrikke, er det du? sa han.

Ja. Jeg vil nu bare sige dig at du ikke skal gøre nogen Fortræd paa dig selv, Marcelius.

Jeg er bare ude og gaar, svarte Marcelius.

Hun tog ham i Armen og holdt paa ham og vedblev:

For det er slet ikke nødigt at ta det saa tungt. Og ejheller har jeg saa aldeles bestemt mig endnu.

Det har du vel?

Hvad skal det blive til! udbrød hun. Nu var han særdeles ulidelig til mig. Jeg tror dig bedre end Simon. Han snakker sig ifra det, han sa idag: Lad os se Tiden an.

Marcelius svarte ikke noget til dette. De begyndte at gaa. Men Fredrikke var klog og flink midt i sin Forvildelse og sa pludselig:

Du skal ialfald ikke give ham Baaden for ingenting.

Nejnej, svarte Marcelius.

Ved Vejskellet rakte hun ham Haanden og sa:

Nu maa jeg hjem igen, ellers blir han fornærmet paa mig. Han saa kanske hvor jeg gik hen.

Saa sa de Godnat til hverandre og gik hver til sit.

Dagen efter var der ingen Vind og Havet laa ogsaa stille. Den redelige Baadbygger Joachim og hans to Sønner havde allerede før Gry bragt den nye Baad hen til Taljen paa Nordsiden af Øen; de havde havt alt Øens Mandskab tilhjælp, at den fine Farkost ikke skulde lide ondt under Transporten. Nu

hang den smækker og fin og pyntet i Trosserne.

Den gamle Lærer havde overtalt sin fine Kaldsbroder og Kollega Simon Rust at opsætte sin Hjemrejse til Kirkeøen til efter Middag, og nu var Tiden inde. Der syntes ikke at være blit bedre Forstaaelse mellem de Nyforlovede end igaaraftes, de gik tværtimod usamdrægtig langt fra hinanden paa Stien, og hun som Kærest skulde være syntes at være fuld af Tvivl. Da de kom frem til Taljen var Joachim og hans Mandskab samlet. Alle Mand blotted Hoderne for de to Lærere og deres Følge.

Er alt færdigt? spørger Simon.

Joachim svarer:

Alt er færdigt. Efter vort Skøn.

Da siger pludselig Fredrikke højt, udpint af sin Tvivl:

Du skal vare dig idag, Marcelius. Kan ikke en anden gaa i Baaden for dig idag?

Alle lytter til dette.

Aa, han er jo godt vant, siger Joachim, Guttens Far.

Det er jo et Spektakel af en Baad med Navn paa, siger Fredrikke.

Det er tværtimod et fint Navn paa den, siger hendes Far overbærende. Det er noget du ikke skønner, Fredrikke.

Da siger kort og godt Simon Rust:

Jeg skal selv gaa i Baaden.

Alle forsøger at holde ham fra det, men Simon kravler op og sætter sig. De beder ham i flere Minutter, men Simon svarer stolt og med veltalende Ord:

Lad dog Fredrikke faa Fred i sin Sjæl.

Bind dig ialfald fast, siger Joachim og række ham en Line.

Fir! roper Simon tirret.

Man løsner Trosserne, Baaden begynder at synke. Simon tar den Gummisnor fra sin Hat og fæster Enden om en Knap.

Joachim roper, Simon svarer længer og længer nede ad Fjældsiden, men ingen er synlige for hinanden. Simon er saa stødt at han svarer mere og mere sparsomt og gidder ikke gøre saa meget Væsen af en saa ringe Sag; tilsidst tier han helt. Marcelius har intet at gøre og staar langt borte.

Han maa være over midtvejs, siger Joachim. Den Karn er god nok.

Da roper det nede fra Dybet. Ingen forstaar dette Sprog; det er ikke vast nu lidt og at nu staar han basta, men Au, Au, fulgt af stærke Ryk i Signallinen. Oppe paa Fjældet tror de alle at de skal hejse lidt tilvejrs igen, og Joachim og hans Folk hejser. Da stiger hvast og gennemtrængende et Skrig fra Afgrunden, der høres et Dunk af Baaden mod Fjældvæggen, det var som om hele Øen hosted.

Alle blegner. Trosserne blev i samme Nu saa lette. Der spørges og skriges, Joachim siger: Fir! Lidt efter siger han: Hejs! Men alle skønner at ingenting nytter, Baaden er tom, Simon har væltet den og er styrtet ned i Havet.

Saa begynder under alt dette Kirkeklokken at ringe Julen ind paa Kirkeøen. Og hvad Slags Jul kunde der nu blive.

Men Fredrikke var idelig klog og flink, hun fik fat paa Marcelius og sa: Gud forlade min Synd, men jeg er glad for at det ikke var du. Hvad staar du der for? Skal du ikke springe ned til Sydsiden og faa Baad ud og se efter ham?

Og da alle skønte at hun havde Ret blev der et stort Løb af Mandskab nedad Øen. Kun gamle Joachim, den redelige Baadbygger, stod tilbage.

II

Jeg kan ikke staa her og holde Baaden i al Evighed! tænkte Joachim. Enten faar jeg hale den op igen, og det er jeg ikke Mandskab til, eller jeg faar fire den i Sjøen! Han tænkte endnu længe og vel paa det og lod Linen gaa.

Da skete det mærkelige at Linen løb bare et eneste lidet halvt Minut og blev slap i hans Haand. Baaden havde tat Sjøen.

Joachim kunde ikke begribe dette. Han hejsed en Favn og fired igen, Baaden tog atter Sjøen. Da kom gamle Joachim i en stor Glæde og saa sig om efter nogen at fortælle det til. Naar Baaden var bare et Par Favne fra Havfladen kunde ikke Simon Rust ha slaat sig ihjæl. Nu var det da om han laa og drukned?

Skynd Jær, Gutter! skreg Joachim over til Sydsiden. Han kan være i Behold!

Og mens Joachim endnu holdt i den slakke Line kendte han et Ryk i den; det var som om en Haand tog i Baaden dernede. Men det er vel bare Dragsuget som faar Baaden til at hugge, tænkte Joachim. Han ropte ned:

Er du bjærget?

Men Atlanterhavet suste saa tungsomt og intet Svar var at faa.

Han holdt i Linen den udslagne Tid. Han kunde ha gjort den fast saalænge og biet i Ro og Mag; men Joachim tænkte at dette ikke var Minutter til at spare sig selv i. Her var nu kanske en vel lært Mand med mange Indsigter bortkaldt midt for hans Øjne. Saa ophøjet var Livet over al Forstaaelse.

Der gik et langt Kvarter. Naar Vinden bar paa kunde Joachim høre Klokkeklemtene fra Kirkeøen, og dette blev sandt at sige mystisk og alvorsagtigt for ham. Da hørte han Stemmer dybt nede, det var Bjærgningsmændene. Baaden roddes af hans egne Gutter, og da vidste han at den kom

frem med Fart. Joachim holdt Aanden og lytted.

Der er han! siger Marcelius.

Er han der? spørger Farn nedad Fjældet.

Lidt efter kender han at hans Line er løsnet fra Baaden, han luder sig over Afgrunden og roper:

Er han ilive?

Ja da! svarte Marcelius. Hal bare Linen op.

Gudskelov og Tak! mumled Joachim. Han haled Linen op, tog sig en Skraa og begav sig ned til Baadstøen paa Sydsiden forat møde Følget. Undervejs kunde den ganske redelige Baadbygger ikke la være at tænke sit baade om Simon og hans nære Undergang. Simon var en lærd og dybtænkt Spillekant var han, kanske havde han selv vippet Baaden rundt og kastet sig ud da der bare var et Par Favnes Dyb igen. Tvi vorde hans Juks! tænkte Joachim.

Han mødte Læreren og hans Datter i Støen og sa:

Han er bjærget.

Bjærget? ropte Fredrikke. Spøger du? Han er bjærget.

Den gamle Lærer sa Gudskelov og Tak han ogsaa og var oprigtig glad. Men Fredrikke blev stø og stille . . . . .

Da Baadene kom til Støen sad Simon Rust ved Aarene og rodde af alle Kræfter; han var vaad fra øverst til nederst og frøs.

Har du skadet dig? spurgte Fredrikke. Og hvor er din Hat?

Vi fandt den ikke, sa Marcelius.

Saa kunde vel du laane ham din Lue saalænge, sa Fredrikke og var omhyggelig for Simon.

Han vilde ikke ha den, svarte Marcelius.

Nej du maa undskylde, jeg vilde ikke ha den, sa Simon ogsaa og var aldeles stolt skønt han skalv af Kulde.

Den gamle Lærer spurgte nu sin Kollega og Standsbroder ud om Ulykken, og denne svarte; Joachim syntes det var et mageløst og dybtænkt Sprog disse to talte naar de fik drive paa alene. Simon Rust forklarte at han havde lært at svømme ved Seminaret, hvilket nu havde ført til hans totale Frelse. Men han havde lidt Tantaluskvaler før Redningsbaaden var blit visibel. Han vilde akkurat fortælle hele Tildragelsen

saaledes som den var tilgaat, saa der ikke senere skulde bli nogen anden Version af det.

Der er bare en Ting jeg lyster at vide, sa han og henvendte sig til Fredrikke. Hvordan blev du, Fredrikke, tilmode da Baaden vipped med mig?

Tilmode? sa Fredrikke.

Og hvad var dit første Ord?

Fredrikke kom sig hurtigt.

Det var mig som fik Folk ned i en Fart forat bjærge dig, sa hun.

Saa er det godt, sa Simon.

Marcelius taug. Han forstod at nu havde Simon Rust hele hendes Hjærte igen.

Lad os øjeblikkelig gaa hjem og faa en tør Dress paa, sa den gamle Lærer. Det er i Sandhed et Guds Vidunder om du overstaar denne Katastrofe.

De hjalp allesammen til med at trække Baadene paa Land, og Marcelius gjorde ingen Forskel med dem, men satte Støtter under Simons saavelsom under sin egen Baad forat de ikke skulde staa og bli vinde. Han lod de andre gaa i Forvejen og begav sig selv i mismodige Tanker hjemad.

Om Kvælden kom Fredrikke i et Ærend til Nabostuen, men hun saa ikke ind til Marcelius. Han gik ud paa Dørhellen forat passe paa hende, og da hun kom sa han:

Godkvæld. Du er ude og gaar i Nordlyset?

Jeg gaar Ærend, svarte hun. Hvad mener du om det Vidunder idag?

Marcelius svarte:

Det skal jeg akkurat sige dig: jeg synes ikke det var noget Vidunder det Slag.

Naa. Men dersom du var tumlet ud af Baaden, vilde du ha bjærget dig?

Han tumled ikke ud. Han kasted sig ud af Baaden paa et Par Favnes Højde, siger Far.

Kasted han sig ud? Naa. Men det vilde du endda mindre ha gjort.

Marcelius taug.

For du kan ikke svømme, sa Fredrikke videre. Og du har ikke lært alt det han har lært. Og du har ikke lært at spille Orgel.

Saa er det vel saa at I skal ha hverandre? sa Marcelius.

Jeg ved ikke hvorledes det gaar, svarte hun. Det ser næsten saa ud alligevel.

Marcelius sa bittert:

Saa er jeg lige sæl, du og han kan ha Baaden for ingenting, som jeg har bestemt.

Fredrikke tænkte paa det og svarte:

Jaja, dersom det blir til noget med os saa kan vi jo ha Baaden, som du siger. Men hvissaaskønt han gør det forbi med mig, saa blir det jo du og jeg som kommer isammens, og da skal han betale os for Baaden.

Der saas ikke nogen Forbauselse hos Marcelius over denne Afgørelse og han spurgte:

Hvad Tid kan jeg faa vide det?

Fredrikke svarte:

Han rejser hjem imorgen, saa siger han det vel. Men jeg kan jo ikke spørge ham om det, ved du.

Men Marcelius maatte vente i flere Maaneder før han fik noget bestemt at vide.

Simon Rust for hjem i Julen og han afgjorde intet med Fredrikke før han for; senere var han paa Frieri flere Steder paa Kirkeøen og fik Ja allevegne formedelst Farns Mægtighed. Men Simon bandt sig ingensteds, men holdt sig fri og frank til Dato. Endelig forsøgte han sig ogsaa hos Lærer-

inden i Præstegaarden, men hun var en Frøken og højt paa Straa, der fik Simon Rust Nej.

Alt dette hørte Fredrikke om og hun græmmed sig ofte mere end godt var.

I Trettenhelgen skulde der iaar som før om Aarene være Juledans i Baadbygger Joachims Stue, og Marcelius skulde som sædvanlig være Vært. Der var tinget Violinspiller, og Didrik som var skikket til at tralle var ogsaa tinget i god Tid. Allerede havde Gutterne budt sine Piger, og Fredrikke havde lovet Marcelius at komme.

Da stævned der en Færing en Dag til Øen, og den var fra gamle Fisker Rust med Bud om at Fredrikke skulde følge over til Kirkeøen til Dans samme Kvæld. Fredrikke gjorde sig straks færdig og pynted sig i Sandhed til Fest.

Marcelius mødte op i Støen og sa til hende:

Jaja, nu blir der vel en Bestemmelse paa det?

Ja nu skal der bli en Bestemmelse, svarte Fredrikke.

Hun sad i Baaden hele Vejen og saa ud som om hun godt vidste hvad hun nu vilde gøre.

Hun blev vel modtagen af Storfiskeren Rust, og om Kvælden da Dansen begyndte, var hun stærkt i Vinden blandt Kirkeøens Gutter. Men Simon, Husets Søn, han spøgte nu som før med alle og enhver og vilde ha det paa den gamle ubestemte Maade med Fredrikke.

Med visse Mellemrum udover Kvælden var der Skænk og Kaffe til Gæsterne, og gamle Rust sparte ingenlunde hverken et eller to Halvankere; selv sad han god og bred i Stuekammeret sammen med nogle ældre Fiskere. Simon Rust tog et og andet Glas han ogsaa for ikke at være storagtig, men det sømmed sig ikke for ham at bogstavelig danse med Fiskerpigerne, da han var en Ungdommens Lærer.

Om Natten da alle var gaat hjem blev Fredrikke alene tilbage med Simon, hun skulde være til om Morgenen. Men selv nu var Simon aldeles ikke mere kærlig mod hende end forhen, og hun maatte være dum

om hun tog hans smaa Dik i Siden for evig Kærlighed.

Jeg staar her og svaler mig, sa Fredrikke.

Det skulde du sandelig ikke gøre, svarte Simon, det kunde let faa betænkelige Følger for din Helbred.

Gud ved hvorfor Laavedøren staar aaben, sa Fredrikke og pegte.

Simon vidste det heller ikke.

Lad os lukke den, sa hun.

De gik til Laaven, og det var klart af Nordlys og Stjærner.

Fredrikke stak Hodet ind i Laaven og sa:

Lad mig se hvor meget Foder I har.

De steg ind begge to.

Der har vi et Gulv med Hø og der har vi et andet, sa Simon.

Hvor?

Simon steg ned i Høet og viste hende.

Og Fredrikke steg efter.

III

Fredrikke opholdt Marcelius endnu en Tid med en halvvejs Udsigt til at han kunde faa hende, og han vented ogsaa denne Tid ud med stille Haab. Men ved Fastelavns Tider i Marts var Fredrikke ikke længer i Uvished og hun sa til Marcelius, at Nej nu var der ingen Bøn for andet, Simon skulde ha hende.

Jaja, sa Marcelius.

Og han nævnte ikke Baaden mere. Hun kunde gærne ha Baaden gratis nu, han var lige sæl. Han havde ogsaa havt Tid til at forberede sig paa sin Skæbne, og hele Vaaren udover saa man Marcelius ganske rolig ved sit Arbejde som før. Men han var

langtfra med det samme Mod i Hu og han holdt sig meget i Ensomhed.

Og nu blev Dagene længere, Sol og Mildvejr tog haardt paa Sneen, saa det blev snart forbi med at sende Baade nedad Isbræen paa Nordsiden. Da drev Baadbyggerne ledige om et Par Ugers Tid; men da Vaarstormene var over og Atlanterhavet blev roligt igen, slog Baadbyggerne sig paa Hjemmefiske rundt Øen. Paa en af disse Fisketure tjente Marcelius og hans Bror svære Penge ved at bjærge en afmastet Skonnert, som laa uden Folk og drev i Havet.

Det var ikke til at ta fejl af, Marcelius' Anseelse steg stærkt paa Øen efter denne Bedrift, og da han daglig saa til Vraget, som laa fortøjet udenfor Baadstøen, blev han ligefrem et Slags Kaptejn over det forladte Skib. De danske Redere mældte sig og betalte Bjærgelønnen, Summen var meget stor efter Forholdene paa Blaamandsø, men Folk gjorde Summen endda større og det blev et Æventyr af denne Bjærgeløn. Der taltes om at Marcelius Baadbygger nu vilde blive Handelsmand paa Øen og kalde sig Joachimsen.

Han gik til Fredrikke en Dag og sa:

Saa blir det vel til det at du skal ha Simon for godt?

Ja, svarte hun, det er blit til det.

Hun fulgte ham hjemover til hans Stue og bandt paa sin Binding. Paa Vejen sa hun:

Havde det nu været som i gamle Dage saa vilde jeg ha bedt dig om at ro over til Simon og faa ham hid. Men du er jo blit en stor Mand nu, Marcelius.

Da svarte Marcelius:

Jeg skal vise dig at jeg ikke er større end jeg var.

Og han rodde ærligt afsted til Simon.

Da Simon var baade kommet og rejst igen passed Marcelius atter paa og spurgte Fredrikke i sin Blindhed:

I er vel fremdeles bestemte paa det?

Hun svarte:

Ja. Der er nu en god Aarsag til at det skal bli med det første.

Saa er der ikke mer at spørge om.

Du ved hvorledes det er med Hjærtet, sa Fredrikke. Jeg har aldrig været kær i nogen anden end i ham.

Dette svarte ikke Marcelius noget paa, for det var bare noget fint Bogsprog. Han bad hende ind paa Kaffe, men hun sa Nej Tak, at han skulde ikke kostværde. Da hun skulde gaa kom hun i Tanker om Baaden.

Du kærer vel ikke om nogen Betaling for Baaden nu, sa hun, siden du er blit saa rig. Simon bad mig spørge dig.

Nej jeg bryder mig ikke om Baaden, svarte han. Jeg har Gudsketak nok hvad som Penge og Mægtighed angaar. Hvad Tid blir der lyst for dig?

Om to Uger.

Har du ikke tænkt paa Udgangerne iaar? spurgte han.

Hun svarte:

Lad os bie et Par Uger med dem ogsaa. Der er ingen Tid forleden endnu, Sneen er ikke borte.

Jeg spurgte bare, sa han.

Udgangerne det var Faar med stor grov Uld af Islandsracen. De blev slupne en Gang for alle paa en Ø, og der leved de sit Liv Vinter og Sommer og fandt selv Føden. De fangedes ind en Gang om Aaret forat

klippes, dette skete om Vaaren naar Mild-vejret var inde.

Da to Uger var gaat blev der lyst for Fredrikke og Simon Rust i Kirkeøens Kirke. Endelig var der blit til noget med de to, og længe havde Bygden ventet det.

Allerede om Kvælden kom Fredrikke over til Baadbygger Joachims Stue og var aldeles spøgefuld og let i Sind.

Til Lykke og Velsignelse! sa Baadbyggerens Kone. Jeg har hørt dit Navn fra Prædikestolen idag.

Du skulde vel ikke ha hørt fejl? sa Fredrikke for Spøg.

Til Lykke og Velsignelse! sa Marcelius ogsaa. Har du tænkt mere paa Udgangerne?

Da lo Fredrikke og svarte:

Det er svært saa du haster med Udgangerne iaar. Hvad fejler dig? Alt ved Korsmesse Tider begyndte du at snakke om Udgangerne.

Jeg kendte mig manet til at spørge dig, svarte han.

Jeg kommer forresten med det Ærend at du kan faa Følge til Udgangerne nu imorgen, sa Fredrikke.

Han spurgte hurtigt:

Kan jeg faa Følge, siger du? Ja du selv vinder (aarker) kanske ikke at være med iaar?

Hun havde halvt om halvt bestemt at spare sig selv denne Vaar; men ved Marcelius' træske Spørgsmaal blev hun lidt rød i Toppen og svarte:

Vinder jeg ikke? Kan du fortælle mig hvorfor jeg ikke skulde vinde?

Jo Fredrikke vilde ikke være den som var blit førere og førere i de sidste Uger, derfor vilde hun iaar som før om Aarene være med og fange Faarene ind.

Da Marcelius hørte dette gik han straks ud og kom ikke ind igen saalænge hun var der.

Marcelius steg ned det Par Trin til Klipperne hvor Baadbyggeriet stod. Det var en lang Hule hvor der var indrettet Beddinger for alle Slags Baade fra Kækser til Fembøringer. Her satte han alt pent og pynteligt tilrette og gjorde Gulvet rent. Og det var sidst i Maj Maaned, der var Dagslys til Klokken elleve og mere om Kvælden. Marcelius gjorde en Sving til Baadstøen. Hans Færing stod der og hvilte paa Støt-

terne som om den saa paa ham. Det blev Midnat før han gik hjem.

Han klædte sig ikke af, men blev siddende paa Sengekanten; hans ældre Bror laa alt og sov. Marcelius gik til Vinduet og saa længe ud. Aa ja ja ja ja ja san! Herregud, Herregud! sa han sagte og vendte tilbage til Sengen. Han lagde sig uafklædt, rund, og sovned ikke hele Natten. Saasnart han hørte sin Mor gøre op Ild nedenunder stod han op, vækked sin Bror og gik ned. Klokken var bare fire om Morgenen.

Du er tidlig oppe, sa Morn.

Jeg tænker paa Udgangerne, svarte han. Skal vi faa klippet dem alle idag maa vi være ude i betids.

De gjorde sig færdige alle tre, Brødrene og Morn, og gik over til Lærerens hvor de vented udenfor til Fredrikke kom. Fredrikke havde bare Tjenestepigen med. De blev fem Mennesker i Baaden.

De to Brødre rodde saa sindigt og støt og Talen gik mellem Kvinderne. Solen gik op, Udgangerfaarenes Ø svømmed tung og rolig i Havet. Allerede i lang Frastand havde Faarene mærket Baadens Komme, de

stod som himmelfaldne og stirred, alle ophørte at tygge. For ikke at skræmme de sky Dyr gjorde man saa lidet som muligt Støj i Baaden.

Men Faarene havde glemt det samme Besøg af en Farkost ifjor, de havde aldrig i sit Liv set et Syn som dette. De lod Baaden nærme sig og i deres vidunderlige Taabelighed gjorde de intet ved det; først da Baaden landed var der en lodden, høj Væder som begyndte at skælve. Den kasted et Blik paa sine Medfaar og saa derpaa atter paa Baaden. Pludselig — da de fem Mennesker stod et Øjeblik stille i Fjæren og Baaden var trukken op — syntes Væderen at dette overgik alt den havde set af Fare, den kasted sig omkring og tog tilbens i et vildt Sprang indover Øen. Og alle de andre Faar fulgte efter.

De blir nok ikke lette at fange iaar heller Sauerne, sa Kvinderne til hinanden.

Hele Følget begav sig opover Øen. Det galdt først at faa Tag i et Lam, saa vilde Morn være lettere at fange. De arbejded til langt ud paa Morgenen før det lyktes at gribe et voksent Dyr. En Flok

blev skræmt ned mod Baaden, den kasted sig i sin Dødsskræk i Sjøen, og Marcelius vaded ud og greb en efter en af Sauerne.

Nu blev du vaad, sa Fredrikke.

Mens alle tre Kvinder sad og klipped stod Brødrene færdige med tre andre Dyr som de holdt i Baand, og Marcelius stod i Fredrikkes Nærhed. Vaarsolen skinned varm og fuld paa dem alle.

Det var nu min anden, sa Fredrikke, hun stopped Ulden i en Sæk og rejste sig.

Lad os se om vi to kan faa fat i en Sau alene, sa Marcelius med underlig skælvende Stemme.

Fredrikke fulgte ham bort, og de kom udenfor Hørevidde af de andre.

Jeg tror de er paa en anden Kant, sa Fredrikke.

Marcelius svarte:

Lad os nu først se her.

De kom over til Nordsiden hvor der var Skygge; men de saa ingen Faar.

De er vel yderst paa Pynten, sa Marcelius og ilte afsted. Men Fredrikke kunde ikke springe sin lette Dans som i gamle Dage og holdt ikke Følge. Marcelius greb

hende ved Haanden og fik hende frem, samtidig talte han unaturligt højt og sa:

Nu skal du se! Nu skal du se, siger jeg!

Du skal ikke skrige saa højt og skræmme Sauerne, sa Fredrikke og havde Tanke for sit Arbejde.

Men han slæbte hende med og talte højt og vildt:

Nu skal du se! Og jeg skal lære dig at spille paa Orgel.

Men hvad vil du? spurgte hun og forsøgte at læse i hans Ansigt.

Og hans Ansigt var ukendeligt.

Da satte hun sig til Modværge og gjorde sig tung, hun sklidde paa sine Sko henad Bærget, og Marcelius førte hende uden Naade. Det gik op for hende at hun nu skulde tynes og hun sank sammen i sit Mod. Uden et Ord eller et Skrig blev hun slæbt ud paa Pynten og slængt ud i Afgrunden.

Saa lammet var hun at hun end ikke havde et Greb i Marcelius' Klæder, han stod tilbage paa Pynten i god Behold, skønt det var Meningen at han skulde være tumlet med.

Han saa sig sky omkring, om hans Følge kom efter, men ingen var at øjne. Han kiged ud over Pynten, det sused tungt dernede, Havet havde alt modtat Fredrikke. Han vilde selv følge hende, han trak ned Vesten og vilde slænge sig ud, men han opgav det og begyndte at se sig om efter en Nedgang. Under Nedstigningen ledte han omhyggeligt med Foden for hvert Trin for ikke at glide. Da han var kommet halvvejs tænkte han at han jo kunde være lige sæl om han faldt og kom til Skade; men han iagttog fremdeles Forsigtighed med hvor han traadte.

Havet gik klods op til Fjældvæggen, og da der blot var et Par Favne ned stansed Marcelius op. Han tog af sin Trøje og Vest og lagde dem paa Klippen forat disse Klæder kunde komme nogen tilgode, derpaa folded han Hænderne og bad Gud annamme sin Sjæl for Jesu Kristi Skyld. Saa sprang han ud.

ALEXANDER OG LEONARDA

Der var derhjemme en Havstrøm som hedte Glimma. Og der var i sin Tid en Tatergut som hedte Alexander. Denne Alexander havde jeg engang en Samtale med paa Akershus Fæstning hvor han sad indespærret for Vold. Nu læser jeg i Bladene at den farlige Misgærningsmand er død; Celleluften har slaat ham ihjæl. Mig fortalte han at han engang havde ombragt en Pige . . . . . Men idag tænker jeg formeget paa hans Fortælling og begynder i min Uorden midt i. Lad mig begynde med Begyndelsen.

Der er store og smaa Fiskere i Nordland. Og Storfiskeren er en mægtig Mand med Sildnot og Brygge og fuld Madbod. Han klæder sig i overdrevent store og tykke Klæder

for at synes før, hvad der er Tegn paa at han har Raad til at spise godt. Han staar aldrig til Rest med Betalingen til Præst eller Øvrighed; til Jul tar han et helt Anker Brændevin hjem. Man kan straks se naar en Storfisker bor et Sted, han bordklæder sine Huse og maler dem røde med hvide Vinduer og Døre. Og hans Sønner og Døtre er kendelige paa mange dyre Ting naar de møder op ved Kirke.

I Storfiskeren Jens Olais Baadstø landed en Dag et stort Taterfølge. Det var tidligt om Vaaren. Taterne kom i deres egen store Husbaad og var under Anførsel af gamle Alexander «Splint», en Kæmpe paa sine tre Alen. Der kom en vakker Mand paa nogle og tyve Aar fra Baaden op til Jens Olais Hus paa Tiggeri. Det var unge Alexander. Dette var i min Barndom. Vi Børn kendte Alexander igen, han havde legt med os da han var yngre og tusket med os med blanke Knapper og Metalstykker.

Jens Olai, som var stolt og stor og ingen Gæld havde til nogen, befalte Taterne at sejle væk igen uden at faa noget; men Alexander var fræk og uræd, han gav

sig til at staa hvor han stod og fik Nej tre Gange.

Du kan faa Arbeide, sa Jens Olai.

Hvad Slags Arbeide?

Du skal flikke Kedler og Gryder. Dertil skal du gaa min Kone og Datter tilhaande naar vi Mandfolk rejser paa Fiske.

Ung Alexander vendte sig om, gik ned til sin Baad og havde en Raadslagning med sine Folk. Da han kom tilbage til Gaarden mældte han sig til store Jens Olai, at Ja han vilde ta imod Tjenesten. Han var vel blit enig med sin Far om at stjæle godt paa Stedet.

Da det led lidt længere·ud drog Jens Olai og hans Sønner paa Fiske, og der var ingen anden hjemme paa Gaarden end hans Kone og hans Datter, og Datteren hedte Leonarda. Hun var ikkun tyve Aar.

Ung Alexander skikked sig godt. Han forstod sig paa Sygdomme hos Kreaturerne og kurered dem og han var i Sandhed nethændt til at gøre Kopper og Kar istand. Storfiskerens Kone viste ham snart særlige Følelser skønt hun nu var næsten firti Aar; men Tateren løj og sa at han havde sin egen Kæreste ombord i Farns Baad og havde

ingen anden end hende i Sinde. Herover fik den mægtige Fiskerkone mere end en bitter Stund og hun vogted sin Datter for Tateren. Ja ikke før gik Tælen af Jorden før hun satte Alexander til at stikke Torv langt borte og holdt ham saaledes fjærnet fra Gaarden. Men da sang Alexander uforstaaelige Sange i Torvmyren og gjorde dygtige Dagsværk dertil. Han var en stor og lystig Hedning. Leonarda talte ikke ofte med ham.

Leonarda talte ikke ofte med ham nej og gjorde heller ikke noget andet, hun glemte ikke at hun var Jens Olais Datter. Men Vaaren er saa farlig en Tid, og da dertil Varmen for Alvor kom i Vejret blev Alexanders Øjne som Stjærner og han gik undertiden Leonarda unødigt nær naar han skulde hende forbi. Hun havde aldeles uforklarligt mistet den ene Ting efter den anden fra sin Kiste skønt Laasen var godt istand. Det viste sig at Bunden i Kisten var løsnet, og Leonarda beskyldte Alexander for at ha gjort det.

Nej det har jeg ikke, svarte han. Men jeg kan vise igen. Jeg skal kanske skaffe dig Sagerne tilbage hvissaaskønt du lar din Loftsdør være aaben for mig i Kvæld.

Hun saa paa ham og svarte tilbage paa staaende Fod:

Vil du absolut ud af Huset imorgen den Dag?

Men Tateren er saa god til at be for sig og han kan alle søde Kunster med sin røde Mund og sin brune Hud og sine Øjne. Og dertil er han en forfærdelig Herre i Kærlighed.

Leonarda sad Dagen efter ude paa Gaarden og bandt paa sin Binding, og Alexander kom gaaende. Han sa:

Lad mig nu bli her alligevel saaskønt du vil tækkes ved mig i Torvmyren. Og jeg skal aldrig si mere det jeg sa.

Hun kasted et Blik op paa ham, hans faa Ord gjorde noget ved hende. Og han havde tat Luen af og Haaret hang ham saa fattigt i Øjnene og hans røde Mund var aldeles dejlig. Leonarda svarte:

Jaja lad os prøve det.

Hun luded sig over Bindingen, hun var blit rød.

Men Tateren vidste nok hvad han gjorde naar han ophøjed den unge Pige og bad hende tækkes med ham i Torvmyren. Han vilde smigre hende, skønt han godt vidste at

det ikke var hun men Morn som havde al Magt.

Dagene gik.

Snedkerens Søn Konrad havde været borte og var selv blit Snedker. Han var bylært i Faget og fik stort Ry. Han bodde paa den anden Side af Havstrømmen Glimma, og did fór Folk naar de vilde ha en fin Kiste gjort. En Dag fór Leonarda den samme Vej og Alexander var den som satte hende over Strømmen.

Hun blev mærkelig længe hos den unge Konrad og talte med ham saavel om en ny Kiste som om mangfoldige andre Ting, da de to kendte hinanden fra Barneaarene. Da Alexander havde ventet en urimelig Tid nede ved Baaden gik han op til Snedkerens Hus og saa ind ad Ruden. Han rykked i samme Øjeblik tilbage og iled ind i Huset ophidset, rasende.

Alle tre stirred paa hinanden. Men Tateren saa ud som en Ganger med Hængeman og dirrende Næsebor.

Ja nu kommer jeg, sa Leonarda for at berolige ham.

De to Mænd maalte hinanden fra øverst til nederst, og de var begge unge. Alexander famled omkring sine Hofter efter Kniven, men

han havde ingen, og hans Øjne blev atter ydmyge. Tateren er hjælpeløs uden Vaaben, men med sin Kniv i Haanden er han dristig og dum indtil Mord.

Dette var det første Møde.

Ude i Ugen kom Snedkeren Konrad til Storfiskerens Hus med Kisten. Og den var sinket og limet sammen med den største Flid og Laasen var ny og kunstfærdig. Men det viste sig at da Leonarda vilde ta sin nye Kiste i Brug var alle hendes tabte Sager komne tilrette. De laa saa fredelig i den gamle Kiste som om de aldrig havde været borte.

Det har du igen gjort, sa Leonarda til Tateren.

Nej det har jeg ikke, svarte han atter og løj vel igen skønt det ikke nytted ham noget.

Snedker Konrad dvæled længe i Leonardas Hjem, og hun kogte Kaffe til ham og beværted ham. Men forinden havde Tateren set sit Snit til at si Tvi! og spytte i Kedlen.

Han passed ogsaa Snedkeren op da han skulde hjem.

De to Mænd maalte hinanden atter og Alexander havde Kniv paa sig.

Det nytter dig ikke, Tater, sa Konrad. Hun gav mig sit Ord idag.

Da blussed Alexander op som Ild og han drog Kniven. Men Snedkeren sprang i Baaden og stødte ifra, og da han var trygt og velbjærget nogle Favne borte skreg han mod Land at han vilde mælde Omstrejferen til Øvrigheden.

Dagene gik.

Gamle Alexander «Splint» vendte tilbage med sin Baad og vilde ta Sønnen ombord igen; men unge Alexander undslog sig og forlangte at faa tjene sin Fæstetid ud. Og han havde vel forespejlet Farn at han endnu vilde stjæle meget paa Gaarden, for Taterbaaden fór bort uden at den unge fulgte med.

Unge Alexander sa til Leonarda:

Svalerne er komne. Er det ikke paa Tide at du gaar med mig ned paa Bryggen og sætter mig til at tætte Tønder og Stampe til Sommerfisket?

Hun viste nok ikke endnu hvem hun havde at gøre med, hun tog sin spodskeste Mine paa og svarte:

Det tør jeg godt.

Men den spodske Mine var vel ikke saa alvorligt ment og hans tvetydige Ord mishaged hende ikke saa meget som før. Hun saa at hans Kærlighed blev hedere for hver Dag.

De havde ikke været noget Øjeblik paa Bryggen før Alexander tog og holdt hende og kyssed hendes Mund mange Gange.

Du er aldeles gal, sa hun og drog sig ud af hans Favn rød og forpustet.

Skal jeg nu bort imorgen igen? spurgte han.

Leonarda svarte dennegang ganske spagt: Det kommer an paa hvordan du skikker dig.

Jeg skal aldrig gøre det mere, sa han.

Han holdt ikke Ord. Han løj idelig og lod hende ikke være fri for Kærtegn.

Og der skulde komme en Dag da Leonardas Hjærte begyndte at bøie sig godt til den brunhudede Hedning. Bedre var hun ikke og heller ikke stoltere. Han kom ingenlunde nogen Vegne med hende de første Uger, men i den fjerde Uge blev hendes Øjne matte og søde mod ham. Og det var just i Løvknopningens Tid med de uforstandige lyse Nætter over Nordland. Tilslut gik hun ud i Myren og steg ned i Torvdammen til ham med Middagsmaden, skønt hun rigtignok kunde ha sat

den fra sig der oppe paa Kanten af Dammen som før. Men dette gjorde hun for at komme ham mest mulig nær.

Morn var fortabt af Skinsyge og drev paa at Snedkeren skulde ha første Ret. Og Leonarda svarte at saa skulde det være. Men hun gik om i en eneste dejlig Rus og vidste med sig selv noget andet. Denne Omstrejfer Alexander stod i Myren og stak Torv, hun gik ned til ham og havde hans skønne Ungdom midt imod sig. Der var Dage da Snedker Konrad var helt ude af hendes Sind, og det var ingenlunde hendes sørgmodigste Dage.

Ud paa Vaaren kom Storfiskeren og hans Sønner hjem fra Fisket, Vaaraannen begyndte og Alexander blev med ogsaa i den. Men ved Sankthans skulde han bort. Det blev nu vanskeligere for ham at træffe Leonarda i Hemmelighed da ogsaa hendes Brødre vogted paa hende, og Snedker Konrad blev begunstiget af dem alle. Saa lunefuld er desuden Kærligheden at den blir mæt af at faa det for godt, Leonarda begyndte at ledes ved den unge Tater. Hun rusted sig til Bryllup med Konrad.

Alexander sa:

Den første Gang Snedkeren kommer igen dræber jeg ham.

Men Leonarda var led af ham og træt af ham og svarte atter spodsk:

Jasaa. Og hvad gjør du den anden Gang?

Sankthans Aften skulde det være Dans i Snedkerens Hus og Leonarda skulde did og danse. Men samme Aften skulde ogsaa Alexander forlade sin Tjeneste paa Storfiskerens Gaard.

Leonarda sa til Alexander:

Sæt mig over Strømmen før du rejser.

Hvor skal du hen? spurgte han.

Det skeller dig ikke, svarte hun.

Alexander gjorde sig rede. Han pakked sine Ejendele i en Byldt og sa:

Jeg er rede.

De gik ned til Strømmen og steg i Baaden. Og Havstrømmen Glimma var vokset meget i Isløsningen og var farlig at passere.

Mens Alexander rodde sa han:

Saa skal du vel gifte dig med ham?

Ja, svarte hun.

Det var ikke mig som stjal dine Sager, sa han videre, det var din Mor.

Hun stirred et helt Minut paa ham og udbrød:

Hvad er det du siger?

Hun vilde sætte ondt mellem os. Men jeg skønte hvor hun havde gæmt alle dine Ting og stjal dem tilbage til dig.

Du sidder bare og lyver, svarte Leonarda og trodde ham ikke.

Tateren rodde mere og mere skødesløst og saa ikke hvor han rodde hen.

Og jeg har intet ondt gjort dig, sa han tilsidst. Jeg kunde bli et skikkeligt Menneske hvis du vilde.

Hvad skeller det mig? svarte hun og vilde bare mundhugges. Hvordan er det du ror? Vi driver ned paa Stenen.

Han lod det drive.

Saa skreg hun højt de samme Ord.

Han gjorde et hæftigt Tag som for at være hende hørig og knækked den ene Aare.

De var hjælpeløse.

Du gjorde det med Vilje, sa hun for første Gang i Angst.

Han svarte:

Javel. Du kommer ikke levende iland.

Et Øjeblik efter lød et hvinende Skrig, Baa-

den tørned mod Stenen og slog Siden ind. I samme Nu kom Tateren sig op paa Stenen, han saa Leonarda rulle rundt nogle Gange, derpaa blev hun rejst ivejret og endevendt med Hodet foran. Saa kogte hun tilbunds med Vandet.

De var iagtagne fra Land og Tateren blev bjærget. —

Og ingen kunde faa den unge Alexander noget paa. Hans Aare var knækket, der var ingen Skyld hos ham; men Ulykken havde været ude. —

Denne Historie fortalte Alexander mig selv paa Akershus Fæstning hvor han sad fast for Vold.

BLANDT DYR

Jeg ved ikke noget Sted hvor der var saa mange Fugle og Dyr som hjemme i Nordland. Jeg fraregner alle Slags almindelige Sjøfugle og Kobbe og Fisk, det er større Sjældenheder jeg taler om, som Ørne og Svaner og Røskatte og Bjørne. Alt dette saa jeg allerede som Barn.

Skogene hjemme stod til sine Tider i et eneste Bulder af Fuglelyde. Om Vaaren og Sommeren huttred Orren oppe i Aasen og om Vinteren storskratted Rypen nede i Kærrene, saa der var næsten ikke til at høre Mands Maal for Menneskene paa Gaarden.

Det var dengang.

For et Par Aar siden var jeg hjemme igen efter 25 Aars Fravær, og jeg spurgte

da om Orren og Rypen. Aa nej der var ingen videre Leg i Skogen nu mere. Det var som om Fuglene havde forladt Stedet da der ikke længer var Børn hjemme. For paa hele den store Ø havde der aldrig været en Engelskmand med Børse, saa Fuglene var ikke udryddede, de havde bare flyttet.

Hele Tiden opover gik vi Børn der og tulled og stelte med Dyr i Fjøs og Stald. Med nogle af Køerne var vi jævngamle, Sauerne og Gederne kom til Verden efter os og vi saa dem vokse op fra smaa af og bli større Aar for Aar; tilslut blev de saa gamle og store at de fik Bjælde. Vi købte bort mangen liden optjent Skilling til Bjælder for Sau og Ged. Og alle disse Smaabjælder af forskellig Klang lød godt i Skogen om Sommeren naar de blanded sig med de store Kobjælder.

Jeg glemmer ikke da jeg skulde aflive vor gamle Kat. Vi var heldige med at faa vore Katte til at leve længe, saa der var bestandig en ældgammel Kat hjemme. Og han gik i Regelen med Ar og Rifter efter galne Slagsmaal. Nu var Katten blit syg og havde faat et Udslæt, saa han var en

farlig Kamerat for os Børn; jeg skulde da tyne ham. Ikke fordi at jeg var den ældste af os Gutter, det var jeg ikke; men da det var mig, min Mor i al Hemmelighed henvendte sig til, vilde jeg ikke gi hende Afslag, jeg skulde nok være saapas Kar. Og der vilde jo falde adskillig Berømmelse paa mig efter en slig Daad.

Drukne ham vilde jeg ikke. For da kunde jo ikke Katten faa puste, tænkte jeg. Jeg vilde kvæle ham med Reb. Jeg kunde vel være ni, ti Aar dengang og Katten var af samme Alder, saa der maatte gaaes frem med stort Mod fra min Side. Jeg tog Katten med mig ind i Sjaaen. Her kasted jeg Holdern af Rebet om en svær Jærnkrampe i Væggen, slog en Knude midt paa Rebet og stak Kattens Hals ind i Løkken. Saa begyndte jeg at snøre til.

Jeg har aldrig set en syg Kat bli saa frisk. Han sa ikke noget større og jamred sig ikke over mig, men han fræste til at begynde med aldeles frygtelig. Jeg blev kold af Rædsel. Saa gav han sig til at slynge sin Krop rundt Rebet, under og højt over det og til Siderne; han rak mig engang med

sin Klo og risped mig ordentlig. Det var godt at Rebet var saa langt, jeg kom mig lidt efterhvert helt ud til Enden af det og trak til af alle Livsens Kræfter. Katten vedblir med sine vidunderlige Slyngninger, stundom ligger han flad og lang efter Touget, stundom staar han paa Hodet paa Touget med Bagbenene strakte tilvejrs i en ubegribelig Højde. Jeg begyndte at snakke til ham som en snakker til en Hest og sa at han skulde være rolig; men han kunde vel ikke høre mig mere. Vi stred med hinanden kanske i fem Minutter paa denne rasende Maade, saa gør Katten en sidste Slæng højt op over Rebet, krummer sig sammen i Luften og falder ned. Saa blir han hængende stille. Men jeg vidste at en Kat er sejglivet og jeg slap ikke Rebet før andre fem Minutter var gaat. Enhver kunde ha blæst mig overende nu, slig skalv jeg i Benene.

Katten var død. Og jeg høsted min Berømmelse af Kameraterne. For det var ikke Hvermands Gærning jeg havde udført, jeg havde kvalt Katten med disse mine to ærlige Næver, sa jeg. Og hvis nogen vilde spørge

om han ikke havde kloret, saa kunde jeg vise frem en livsfarlig Flænge paa Haanden og overbevise enhver.

Og helt til denne Dag har det været skjult for Menneskene hvorledes jeg egentlig tog Livet af Katten . . . . .

Vi havde ikke Hund hjemme, saa Haren kunde komme næsten til Stuedøren om Vinteren. Vi stod da dørg stille og gjorde en knæppende Lyd til den forat berolige den; for vi forstod at den var sulten. Men det lyktes os aldrig at komme den saa nær at vi fik git den noget. Saa havde vi ingen anden Raad end at stjæle os afsides og bede til Gud for Haren. Dette havde jeg for min Part lært af min ældre Bror Hans; men ingen af os vilde være ved at vi gorde sligt noget.

Om Vinteren kom der mangen Hund drivende forbi paa Vejen. Vi kendte alle Hunde vidt omkring; men stundom kunde der komme Hunde som vi ikke kendte, saa langvejsfarende var de, og da var de aldeles forkomne mangen Gang. Snakked vi til dem stansed de og slog sig til Ro, de var ikke til at faa videre. Nu var der kun

to Ting vi kunde faa fat paa i Sjaaen, det var Fladbrød og Sild. Og ikke engang dette kunde vi ta noget videre af uden at det blev savnet; men vi havde en underlig Mor som ofte vendte om igen og lod som hun havde glemt noget, naar hun kom paa os i Sjaaen. Og Fladbrød og Sild spiste vi selv mangen hemmelig Gang udenfor Maaltiderne, og med Fladbrød og Sild redded vi mere end en langvejsfarende Hund. De aad som Fraadsere naar de fik Maden, og bagefter mauled de Sne forat slukke Tørsten. Det var med stort Mod de dilted videre efter Vejen.

En Vinterdag Hans og jeg kørte tilskogs efter Ved mødte vi en Ren. Det var en stor Semle. Hun maatte være sprængt ud af sin Buskap af Hundene og siden være kommet paa Vildstraa. Sneen var høj, og da hun blev jaget afveien af os som kom kørende aarked hun knapt at vade det Par Skridt. Hans sa at hun havde ikke langt igen. Saa vendte vi Hesten om og kørte hjem efter Fladbrød og Sild til Semlen. Hun aad mærkelig nok begge Dele og var ikke ræd for os. Da vi kørte til Skogen kom

hun efter, hun stod hos os mens vi læssed paa, og da vi kørte hjem igen spadsered Semlen ogsaa med. Men hjemme ved Gaarden fik ingen Voksen klappe hende, hun slog med Forbenet naar hun vilde jage nogen væk. Nu faldt Natten paa og der vilde bli en haard Frost; efter en Kamp med Far fik vi endelig i Guds Navn lukke Semlen i Løen og gi hende noget Mad.

Men om Morgenen vilde hun ikke gaa igen. Tværtimod, hun blev værende baade en og flere Dage, hun blev os en dyr Semle, og Lensmanden fik Bud om hende. Hun blev lyst op paa Kirkebakken; men ingen Ejermand mældte sig, han var vel i Renfjældet. Saa blev der Tale om Auktion paa Semlen; men hvem i vor fattige Bygd kunde købe saa stort Dyr? Kortsagt Semlen maatte stykkes ud i Smaat, hun maatte slagtes.

Og hele Tiden gik vi og plukked i hende af Madvarer. Hun aad gærne Fladbrød; men Grød fik hun ikke ned. Derimod likte hun at tygge paa frosne Næpeblade som vi heldigvis havde noget af, og Hans og jeg mælked desuden i Smug en Ko og bød hende Mælk; men det vilde hun heller ikke ha, tværtimod

mælked hun selv lidt. Hun var forøvrigt blet saa olm og sindt mod Voksne at det bare var vi Børn som fik komme hende nær; hun puffed undertiden Luerne af os og snused til vort Haar. Hun trodde kanske vi var et Slags rare Kalve.

Saa en Dag kom en Nabo og skulde stikke hende. Men han var dum i Kunsten og fik ikke Kniven ind, han vidste ikke Stedet og traf blot Ben; Semlen sled sig fra os allesammen og sprang nedad Vejen med Kniven staaende i Nakken. Du skal se det nytter ikke, sa Hans til mig; den Semlen klarer sig nok!

Da skulde hun skydes.

Det vil ikke nytte det heller! sa Hans. Og vi greb hinanden i Hænderne og græd af Begejstring over at intet kom til at nytte med Semlen.

Skytten blev budsendt. Han havde en gammel Haglbørse som han til at begynde med tined op over Gruen i stærk Varme. Saa begyndte han at lade. Jeg ved ikke om han ikke havde Hagl nok, men han hugged endel Spiger op i Smaastykker og slap efter ind i Løbet. Da han havde ladet Børsen

kasted han nogle hviskende Ord ind i Gruen; dette var vel en Besværgelse eller hvad det kunde være, han vendte sig ialfald om igen mumlende og med fortrukket Ansigt. Vi fyldtes af en Anelse om noget dunkelt og sælsomt ved hans Adfærd. En saadan Skytte skal heller ikke være en Haandværker, han skal være en Drømmer; der er en uhyre Mystik i hans Gærning.

Saa fik vi fat paa Semlen igen. Hun var genstridig og sindt til det yderste og vilde ikke komme op paa Gaarden mere, vi maatte allesammen gaa ned i Bakken til hende. Saa lægger Skytten til Kindet, tar et eviglangt Sigte og trykker af.

Nu er det vistnok saa at en Rensemle er et stort Dyr, men selv et stort Dyr vil føle en dyb Bevægelse naar en Ladning Hagl og Spiger farer gennem dets Hjærne. Semlen stod et Øjeblik fortumlet, som om hun lytted efter noget vældigt i sit eget Hode, saa faldt hun paa Knæ og trilled derpaa om paa Siden. Vi saa noget loddent Graat røre sig nogle Gange, saa laa det stille.

Det var Døden for Semlen.

Jeg skrev et Digt til hende, saa hun ikke skulde ende som en Hund iblandt os. Der var mange Vers, men nu husker jeg bare et:

Hun har udstridt sine Hungers Plage
og hviler sødt i sit Graves Lin.
En Zions Vægter skal dig modtage
med hisset Manna og Altervin.

Det staar tilbage at nævne Ugagnsfuglene. Det var de Fugle som om Vaaren i Saatiden slog sig ned i Flokke paa Akrene og aad Sæden op, det var især Graagaas, Spurv og Høns. Vi Børn havde det Hværv at holde Akrene fri for disse Fugle, men da dette var et rigtig tungsomt Hværv som afbrød mangen god Leg la vi Ugagnsfuglene for Had. Dette Had fik især vore Høns smage, vi var mangen Gang hjærtelig grumme mod dem. Saaledes var vi nogen rene Kunstnere til at ramme dem med Stene og Vedskier, saa de ofte sprang for Livet og skreg højt; da blev der gærne banket paa Ruden til os af de gamle i Stuen, og vi maatte styre vor Blodtørst. Men et Aar fik Hans laant en Børse som han kunde skyde et og

andet med. Han blev en hidsig Jæger; men han skød altid fejl i Skogen. Da han derimod begyndte at skyde paa Hønsene som stod saa godt stille, lyktes det ham at træffe. Men da var ogsaa Børsens Dage talte.

UDI SØDEN SOMMER

EN BITTE LIDEN ROMAN

Der var godt med Gæster i Pensionatet, Herrer og Damer om hinanden, endog nogle fra Nabolandet. De fleste fejled et eller andet ubetydeligt, baade Mænd og Kvinder var overanstrængte og var komne for at hvile ud i nogle Uger i den lille Fiskerby ved Havet. De gifte var i Flertal, og for ret at være i Fred havde de ofte ikke sin Ægtehalvdel med, men fik optræde paa egen Haand. Der var megen Kurtise mellem de parløse Mager og man saa aldrende Folk blive nye og unge under Lamperne i Salonen. Men allesammen saa sa de: Det er den sunde Luft, det er Havet!

Det var dannede og fornemme Folk alle, Grosserere, et Par Professorinder, Direktører,

en Generalkonsulinde og en Etatsraadinde, begge med sine Mænd. En guldbeslaat Herre fra Hovedstaden, som blot havde Otto Mengel, Grosserer, paa sit Kort, kaldtes Hr. Direktøren. Værtinden havde en stor Ævne til under Præsentationen at ophøje enhver i passende Grad. Om Direktør Mengel er der forøvrigt intet andet end godt at sige; han var vist en formaaende Mand og havde Frimurernes Emblemer i Urkæden. Det vakte dog nogen Forundring at unge Oxenstand, som var en rigtig Løve og hidtil ikke havde bøjet sig for nogen, hilste paafaldende dybt paa Direktør Mengel da denne dukked op ved Pensionatet. Først senere kom det for en Dag at Hr. Mengel drev en stor Laanevirksomhed i Hovedstaden.

De Skumlerier som dreves blandt Gæsterne var bare som Venners Skumlerier at regne for, uden unaturlig Ondskabsfuldhed. Men Assuranceagenten fra Nabolandet havde paadraget sig en ægte Uvilje fra alle Kanter formedelst sine Forsøg paa at faa tegne Forsikringer midt i Pensionatet. Det var som om han regned paa at nogen skulde dø, og der var tværtimod ingen som skulde dø.

Man kaldte da ogsaa ham Hr. Direktør for at vække hans Selvagtelse; men det var spildt Elskværdighed paa Agenten. Han kaldte sig selv Agent Anderson og intet andet, og retted alle som gav ham Direktørtitel.

Den Bøffel — han var bare Forretning. Han fejled ingenting, og den frække Sandhed var at han sov og spiste grovt og havde Kræfter i Overflod. En Dag sa Generalkonsulinden: Ud med denne Hr. Anderson!

Men Fru Milde vidste godt hvorfor Generalkonsulinden nu forlangte Anderson udkastet: han havde ikke paaskønnet hendes naragtige Blidhed mod ham. En Aften havde Generalkonsulinden siddet og sværmet alene i Mørket i Haven, og Hr. Anderson var kommet forbi. Hun ropte ham an og kaldte ham Direktør, ja hun slog endog paa at han var saa sund og stærk at hendes Nerver beroligedes naar hun saa ham.

Jasaa, sa Anderson.

Og tænk jeg tror Deres Favn er lodden, hahaha, sa Generalkonsulinden. Kom nu og hold mig lidt med Selskab.

Det er for mørkt, svarte han.

Ja, men lad os bare ikke gaa ind i alt det Lys.

Jo ser de, jeg har Erfaring for at jeg ser bedre i Lys end i Mørke, sa Anderson.

En Stivnakke var han. Og det var en udbredt Mening at han heller ikke elsked Naturen; man havde set ham staa og betragte Havet med ganske tørre Øjne. Løven Oxenstand forsøgte en Dag at ha ham tilbedste; men der kom han ingen Vegne. Det var i Almindelighed ganske lystigt at høre paa Agentens Svar. Den unge Fru Trampe, Skønheden, spurgte ham engang tværs over Bordet:

De er altsaa ikke gift?

Nej, svarte han. Men jeg har jo ikke været helt uden Modgang alligevel . . . .

Saa var det at den nye Dame skulde komme.

Der indløb Telegram fra Nabolandet om Plads i Pensionatet for en Dame. Der stod at det kunde gærne være et lidet Værelse, men det maatte i ethvert Tilfælde ligge i Stueetagen. Værtinden svarte at Ja hun havde Plads.

Alle Pensionatets Gæster gik nu og vented paa Damen. Hvorfor vilde hun bo i Stueetagen? Var hun halt? De unge Fruer i deres Ægteskabs tredje eller fjerde Aar skulde intet ha imod om Damen simpelthen ingen Skønhed var. Løven Oxenstand sa: Jo lad hende bare være smuk; hun kan alligevel ikke maale sig med Dem, Fru Trampe.

To Dage efter kom hun. Hendes Kusk kørte i skarpt Trav lige til Pensionatets Indgang og holdt an i et Nu. Damen steg ud. Spillet stansed pludselig paa Tennispladsen, alle saa paa Damen. Hun havde en stor Hat og rigtig fine Klæder paa, og da hun steg ud kunde enhver se hvor ung hun var.

Jeg hedder Fru Anderson, sa hun til Værtinden.

Hvad hedte hun? spurgte Generalkonsulinden.

Anderson! svarte Fru Trampe, Skønheden.

Jasaa, en Anderson til. Her blir snart ikke værendes.

Generalkonsulinden fik Ret, Fru Anderson blev næsten ikke til at holde ud med

— for andre end Herrerne. Men dem satte hun et forunderligt Liv i. Dette var nu ikke saa let at forstaa i en Fart, hun var ikke smuk af Ansigt og hun havde heller ikke Fru Trampes blanke Øjne, det taalte ikke Sammenligning. Men hun havde dunkle, farlige Øjne, ja hun havde. Dertil kom at hendes Øjenbryn ligned to mørke Igler som laa med Snuderne mod hinanden og var mystiske. Og hun var ung og halvblond, og hendes Mund var som en Blomst.

Godt . . . .

Fru Anderson stod forsent op om Morgenerne, og Værtinden maatte minde hende om Pensionatets faste Tider: første Frokost præcis Klokken 9.

Fru Anderson svarte:

Jeg skal møde op præcis Klokken 9 — undtagen om Formiddagene.

Da maattte selve Generalkonsulen se paa hende. Hun mødte hans Blik. Og Generalkonsulen var saaledes beskaffen at ingen skulde lære ham at læse i et Blik. Han var af en bekendt Digterslægt og skrev fortræffelige Digte om Naturen og Menneskene.

Hvad var det nu for en aabenlys Brand i disse Kvindeøjne midt paa Dagen! Generalkonsulen saa det: det var Øjne som begyndte at ville . . . .

Da Fru Anderson fik sin Regning bad hun uden videre om Henstand med Betalingen. Hun ejed ikke Penge, sa hun, men der blev vel en Udvej en af Dagene.

Om Aftenen kom hun i Samtale med Etatsraad Adami. Han stod midt i sin anden Ungdom, denne sidste Opblussen hvori Alderdommen blir unaturlig ung igen. Fru Andersons Spørgsmaal og Svar var den skaldede fine Herre til stor Forlystelse.

Da hans Frue kaldte ham ud, indtog Generalkonsulen straks hans Plads. Og han havde ventet længe paa den.

Han sa:

Jeg har misundt Etatsraaden den lange Samtale med Dem.

Det er Dem jeg har ventet paa, Hr. Generalkonsul, svarte Fruen. Blandt andet for at spørge Dem om noget og takke Dem.

Hvad er det?

Er det Dem som har ladet sætte Blomster ind paa mit Værelse?

Blomster? Jeg maa bekende . . . . Har De faat Blomster?

Tilgiv mig! sa Fruen. Jeg indbildte mig ogsaa altfor meget.

Poesien steg Generalkonsulen til Hodet ved disse hemmelighedsfulde Blomster og han udbrød:

Gud, det burde have været mig. Vi burde allesammen gøre det. Hver Dag.

Jeg elsker Blomster, sa Fruen, men jeg er for fattig til at købe dem.

Det faldt sig saa at hun kom til at fortælle adskilligt fra sit Liv og at Generalkonsulen gjorde Gengæld. Aldrig før havde han været saa meddelsom til en Fremmed. Det endte med at han ganske og aldeles gjorde sig til Nar.

Fruen sa:

Men De er jo gift, Hr. Generalkonsul!

I Kærlighed er det lykkeligere at se frem end tilbage, svarte han og sukked.

Og ved Middagen den næste Dag sad Generalkonsulen og var flau og febrilsk formedelst et lidet Digt som han havde smuglet ind i Fru Andersons Serviet. Da hun fandt det og begyndte at læse det igennem ud-

brød han til sin Sidemand: Pyh, her er varmere end nogensinde idag!

Der skumledes om at det nok var Etatsraaden, den gamle Skaldepande, som havde ladet de Roser sætte ind paa Fru Andersons Værelse. Men overfor Fruen selv fragik han Gærningen.

Nej nej, det er ikke mig, sa han. Og jeg tør ikke tilstaa det.

Fruen saa pludselig i Forbauselse paa ham. Hun trak Øjenbrynene lidt tilvejrs, disse to fine Igler som mødtes med Snuderne, og sa:

Nej hvor De talte smukt nu! Deres Stemme var som en Harpebas. Synger Hr. Etatsraaden?

Naa . . . . . Nej det gør jeg ikke. Det vil sige, man har jo været lidt med paa det.

Han var som en Ungdom. Det var vel den sunde Luft og Havet som havde gjort ham saa kærnesund og fyrig.

Etatsraadinden sendte Bud efter ham, men han gik ikke.

Jeg gaar ikke, sa han. Lad mig dog ha lidt Fred. Aa hvad vil man mig dog?

Og Fru Anderson nikked og holdt med ham at Ja han kunde sidde.

Vi kan jo tale om Forretninger, sa hun. Saa tør De vel blive?

Ja med Dem vilde jeg gærne gøre en Forretning, Frue. Lad os høre! Jo lad det blot blive til en liden Forretning med os.

Ikke en stor Forretning?

Jo en stor Forretning. Jo større des bedre, hahaha. Gud velsigne Dem!

Men Fru Anderson mente det alvorligt: hun vilde forsikre hans Liv, assurere ham.

Jasaa, sa Etatsraaden forbløffet. Er Fruen Agent?

Det var for nogle Aar siden. Jeg maatte hjælpe min Mand med at tjene Føden. Hvad skulde jeg gøre? . . . . Og hun forklarte det videre at hun ikke skulde trække ham op; det behøved ikke at være for en stor Sum.

Jo, sa Etatsraaden, skal det være, saa heller for en stor Sum. Og det kan i det hele taget være ganske klogt at forsikre sig.

Jeg skal skikke Papirerne hjem til min Mand til Underskrift, sa Fruen. For en Forms Skyld maa Selskabets Læge under-

søge Dem, skønt de er saa sund som en Yngling. Lægen skal komme straks.

Da Etatsraaden traf sin Hustru sa han kort og godt:

Jeg sad i Forretninger og kunde ikke komme. Hvad vil du mig?

Du sad i Forretninger? Med hende?

Jeg forsikred mit Liv. Det har sin store Betydning at være forsikret. Hun repræsenterer det bedste Selskab.

Det sletteste Selskab, svarte Etatsraadinden dobbelttydigt, det sletteste Selskab repræsenterer hun.

Etatsraaden var glad for at han havde kunnet være Fru Anderson til Behag. Han drev selv paa at Forretningen skulde afgøres snarest muligt, og da Lægen fra Nabolandet kom, gik Etatsraaden til Undersøgelsen med stort Humør.

Naturligvis var der intet som fejled ham, slet ingenting.

Fruen gav ham sin Haand og takked ham.

Har jeg virkelig gjort Dem nogen Tjeneste ved dette? spurgte han.

En stor Tjeneste. En Hjælp. Jeg vil nødig sige mere.

Etatsraaden lod da det allerbedste i sin Natur sejre, og han sa:

Jeg tror nok at jeg ogsaa kan faa Generalkonsulen til at gøre den samme Forretning med Dem hvis De sætter Pris paa det.

Da kaldte Fru Anderson ham sin Ven og Velgører. Hun saa sig i det samme omkring og rødmed vidunderligt paa begge Kinder.

Jeg synes vi kunde gøre det nu mens Selskabets Læge er her, sa Etatsraaden til Generalkonsulen. Vi gør vist Fruen en stor Velgærning dermed. Ikke for det, hun har intet direkte sagt, men —

Til mig har hun sagt ligefrem at hun er fattig, svarte Generalkonsulen. Jeg synes det er stor Synd. Et dejligt Barn, farlige Øjne.

Digteren løb af med ham, han vilde ikke staa tilbage, men assurere sig for den samme store Sum som Etatsraaden. Han havde desuden en liden privat Grund til at gøre Fru Anderson denne Villighed: hun havde nylig takket ham for hans Digt med en Følelse som ikke godt kunde kaldes noget

mindre end et Udbrud. Digteren løb videre med ham, og han sa:

Hvad om vi ogsaa assurered vore Koner?

Hvad? Vore Koner? spurgte Etatsraaden. Nej det gaar ikke, jeg faar ikke min til. De ved Undersøgelsen. Aldrig.

Jeg synes for min Part at vi næsten pligter det.

Der blev en Pause. Etatsraaden grubled stærkt.

Hun skal gøre det! ropte han pludselig. Jeg gaar til hende i denne Stund.

Sjælden havde Etatsraadinden set sin Mand saa bestemt, han taalte ingen Indvending.

Vi pligter det! kom han til at sige med Generalkonsulens Ord.

Pligter vi det?

Men her blev Etatsraaden snartænkt og snedig, han forløb sig aldeles ikke, men nikked et højtideligt Nik og sa:

Vi pligter det. Vi har en Datter som vi engang skal gaa bort ifra.

Og skønt Datteren alt var gift med to Millioner, var der dog ingen, ingen Indvending at gøre til Etatsraadens Højtidelighed . . . .

Den fremmede Læge fik fuldt op at gøre med at undersøge de mange fornemme Personer indvendig og udvendig og give dem Attester efter deres forskellige Tilstande. Han var en ung, mørkøjet Mand i lysegraa Klæder. Løven Oxenstand kunde ikke staa sig imod ham, men blev til ingenting i de Dage den fremmede Læge opholdt sig i Pensionatet. Han prøved i Begyndelsen at være ligeglad, men da ogsaa Fru Trampe, Skønheden, blev med stærkere Glans i Øjnene naar hun saa Lægen, tabte den gode Løve Besindelsen.

De har leget med mig, sa han til Fru Trampe. Han sa det daglig og gentog sine Bebrejdelser.

En Dag svarte hun lige ud, træt og ked af Løven Oxenstand:

Jeg har ikke leget med Dem. Men jeg holder ikke af Dem slig som De vil. Og hvad skulde det ogsaa blive til? Jeg er gift, tænk paa det.

Det skulde De ha begyndt med at sige mig, svarte han. Men det begyndte De tværtimod ikke med.

Men vi skal være rigtig gode Venner, ikke sandt? vedblev hun.

Da lo Løven.

Og De skal være som en Søster for mig, er det ikke saa det hedder? . . . . .

Hun var fortabt i Lægen og talte med ham om Aftenen i Haven.

Jeg ved om en som kunde være betydelig lykkeligere, sa hun og blev sprutrød.

Men det er ikke Dem?

Jo det er mig. De er Læge og forstaar det. Det er farligt at ligge paa Landet og blive kærnesund af Luften og Havet. Og her er ingen at tale med. Her var ingen før De kom.

Løven Oxenstand gik forbi. Han syntes at lede efter nogen at slaa ihjæl.

Denne Fru Anderson kan være sammen med Dem naar hun vil, sa Fruen.

Doktoren lo og sa:

Det er bare i Forretningssager. Vi assurerer Folk. Hun tjener Penge som Græs . . . . Lad mig se Deres Ring. Giv mig dog Deres Haand. Ikke? Blot et Øjeblik?

Nej det tør jeg ikke. Gør Fru Anderson det? . . . . Godt, nu lægger jeg min

Haand i Deres som om jeg indvilger i noget. Men Gud, jeg gør det ikke, jeg indvilger ikke i nogen Ting, forstaa mig Ret. Men kære hvad gør De?

Hun trak sin Haand tilbage.

Men han havde kysset den forinden.

Hvor Deres Haand er fin og varm! sa han.

Og Fru Anderson gik forbi. Tændtes Skinsygen i hende? Hendes Øjne glimted sælsomt til da hun saa de to. Fru Anderson fortsatte stolt sin Vej, men da Løven Oxenstand sad paa Verandaen og begyndte at tale til hende, kom hun ham imøde med usædvanlig Iver. Og de blev siddende i en lang febrilsk Passiar, som om de begge vilde vise de to i Haven at de havde fundet hinanden.

Fru Anderson frygted ikke mere for nogen Regning. Hun betalte i Pensionen som om den lille Gæld var ingenting, en Drikkeskilling som faldt af fra de store Assurancepræmier. Og Etatsraaden kasted i mørke Aftener store Bukettter indad hendes Vindu i første Etage. Vistnok var hun i alle Fruers inderlige Unaade paa dette Sted; men det

brød hun sig ikke om. Hun syntes at ha et Hjærte af Sten overfor alle andre end netop dem hun havde faat Interesse for. Saaledes hused hun ingen Medfølelse med sin uheldige Konkurrent Assuranceagent Anderson. Han var en Bøffel, han talte ikke til Hjærterne. Af de faa Ord hun havde vekslet med ham kunde de omkringstaaende høre hvad de to undte hinanden: ingenting. Død og Ødelæggelse.

Agent Anderson saa ud som en eneste farlig Sammensværgelse.

En varm Nat laa Etatsraaden ud gennem sit Vindu og køled sig godt af. Det var mørkt, og han hørte blot Træernes sagte Susen nede i Haven. Det faldt ham ind at holde Øje med Fru Andersons Vinduer nedenunder, at de var lukte, at Lampen var slukt, at Fruen sov. Da hører han i Mørket et Vindu aabnes, det er et af Fru Andersons Vinduer, og en Mand hopper ned paa Jorden. Der gik en ondartet Sting gennem Etatsraad Adami, og han kom ikke til at sove den Nat.

Om Morgenen bar han sin frygtelige Hemmelighed som en Mand; men henimod

Højdags opgav han at stride længer i Stilhed. Han begav sig til Fru Milde og indvied hende i Sagen.

Det viste sig at de to Pensionsgæster, som først her havde lært hinanden at kende, allerede var kommet i god Forstaàelse med hinanden. Det var vel den sunde Luft som havde udrettet saa store Ting.

Hvad angaar Fru Anderson dig, du kære? sa Fru Milde.

Jeg taaler det ikke, svarte Etatsraaden. Man maa ha Fred om Natten.

Fru Milde kasted sig om hans Hals og græd og besvor ham at ha udelukkende Tanke for hende. Ude-lukkende. Ellers holdt hun det ikke ud.

Saasaasaa! sa Etatsraaden. Javel, udelukkende. Men . . . . . Jo jeg siger jo udelukkende.

Men Fru Milde græd mere og bebrejded ham at han lod Dag efter Dag gaa hen, og hun traf ham ikke. Og hun sa:

Du er optagen af denne fremmede Kone og holder dig ikke til mig.

Kan du forresten sige mig hvem den

Slyngel er som besøger hende om Natten? sa Etatsraaden i sine egne Tanker.

Da udbrød Fru Milde:

Se der tænkte du paa hende igen! Nej jeg hølder det ikke ud!

Etatsraaden maatte være hos hende en stiv Halvtime og baade kærtegne hende og gøre alt for at faa hende i godt Humør igen. Inden han gik sa han imidlertid ganske værdigt:

Jeg tror nu forresten det maa komme dertil at vi to maa være mere som Søster og Bror overfor hinanden.

Og mærkelig nok, Fru Milde var stilnet saa velsignet af at hun kunde høre paa Etatsraadens Ord uden Taarer. Hun sad tilbage paa Sofaen og faldt kort efter i en god Lur.

Men Etatsraaden gik videre til Generalkonsulen med sin Hemmelighed. Det var nu ogsaa en Dumhed at henvende sig til Kvinder i et sligt Anliggende.

Jeg mistænker ikke Dem for at være den Mand i Nat, sa han til Generalkonsulen. Og de mistænker ikke mig.

Nej i Evighed ikke! sa Generalkonsulen poetisk.

Og de fik begge blanke Øjne af gensidig Tillid.

De forhandled om Sagen og gætted paa at Løven Oxenstand maatte være Gærningsmanden. Etatsraaden blev sat til fremdeles at holde Øje med den forlokkende Frues Vinduer.

Det er nu alligevel harmeligt, sa Etatsraaden, at denne Oxenstand skal faa Indpas der. Det er dog virkelig vi, De og jeg, som har været hendes rette Venner.

Er det Oxenstand saa skal jeg tale med Værtinden, sa Generalkonsulen. Han skal ud af Huset. Jeg taaler det ikke.

Etatsraaden svarte:

Jeg taaler det heller ikke. Jeg sov ikke det Spor i Nat . . . .

Angældende Oxenstand gav ogsaa Grund til megen Mistanke. Han blev mere og mere optagen af Fru Anderson og henvendte sig til hende i alles Paahør med søde Ord. Og hans forrige Kærlighed, Skønheden, gled mere og mere i Skygge for ham.

Han trak Otto Mengel, Grosserer, udenfor Hørevidde og begyndte at tale med ham om Penge, flere Penge, et nyt Laan.

Nej, sa Aagerkarlen, det løber formeget op. De har vist Vanskeligheder nok med hvad de har faat.

Aldeles ikke. Der tar De fejl. Desuden dør min Onkel snart. Jeg har just faat Brev, han dør med det allerførste.

Ja lad os haabe det! sa Otto Mengel.

Men han vilde ikke hjælpe Løven mere.

Og det blev pinlige Dage for Løven. Han havde bebudet at ville assurere sig hos Fru Anderson og kunde nu ikke holde Ord. Endelig en Dag fik han et Telegram om at Onkelen var død, og Otto Mengel, Grosserer, var straks parat med Pengene. Men Mage til æventyrlige Renter havde Løven endnu aldrig betalt. Og dog taug han til alt, for han havde selv skrevet sit Telegram.

Saa er det en mørk Nat at et af Fru Andersons Vinduer aabner sig igen og en Mand hopper ud. Den stakkars Etatsraad Adami ligger deroppe paa sit Udkig og kan se det hele, men ingen, ingen anden Ting foretage sig. Men om Morgenen tog han Generalkonsulen med og undersøgte Sporene nedenunder Fruens Vinduer.

Det er aparte Spor, sa Generalkonsulen.

Det er Støvler med Hæljærn, sa Etatsraaden. Sligt noget som Bønder bruger.

Næste Nat lyste de paa alt det Fodtøj, som var sat ud i Korridorerne til Pudsning, de fandt et Par Støvler med Hæljærn: det var Assuranceagent Andersons Støvler.

Aldrig havde de to gamle Støvere været saa slagne af Forbauselse. Men begge var oprørte og vilde ikke taale det mere. De gav i Morgenens Løb Agenten nogle smaa Hentydninger, og de vilde heller ikke spare den letsindige Frue for en liden Pinsel.

Der var Folk udenfor Deres Vinduer i Nat, sa Etatsraaden.

Ja, sa Generalkonsulen ogsaa, lige udenfor Deres Vinduer. I den dybe, mørke Nat.

Hvad siger I? svarte Fruen, var det Tyve?

En undersætsig Mand. Tredive Aar. I mørke Klæder. Med Hæljærn under Støvlerne som Bønder bruger.

Jeg tør ikke ligge der mere, sa Fruen.

Og hun kom heller ikke til at ligge der mere.

Ud paa Dagen var ikke Fruen at finde nogen Steder, hendes Plads ved Middags-

bordet stod tom. Ved siden af stod en anden tom Stol: Assurancelægens Stol. Hvor er de henne, hvor kan de dog være henne? sa alle og enhver. Men Assuranceagent Anderson fra Nabolandet bed i sit Overskæg og var fast som en stor Sammensværgelse at se til.

Hans Miner blev ingenlunde mildere da Værtinden kaldte ham ind paa sit Kontor og meddelte ham at han om Natten var set at forlade Fru Andersons Værelse gennem Vinduet.

Hvad saa? sa Anderson.

Hr. Direktøren skal rejse, sa Værtinden. Sligt noget blir ikke taalt i mit Hus.

Anderson mumled:

Det er ikke dét som er det værste, at jeg var derinde og at jeg nu skal rejse.

Jeg har sendt Bud efter en Vogn til Dem.

Men det er dét som er det værste, at de nu er rejst, vedblev Anderson. Og kan De sige mig hvor de er rejst hen?

Det kan jeg ikke tjene Dem i, svarte Værtinden.

Anderson talte med sig selv:

Jeg har havt dem mistænkt længe. Men jeg haabed at hun vilde styre sig her paa et fremmed Sted.

Det forekommer mig at det er De som ikke har kunnet styre Dem.

Anderson begyndte at irriteres og svarte:

Jeg maatte ind til hende for at gøre Papirerne istand, jeg maatte underskrive Policerne. Forstaar De ikke det?

Hvad havde De med hendes Policer at gøre? En fremmed Dame.

Hun? En fremmed Dame? Det var nu forresten min Kone.

Deres Kone? spurgte Værtinden mistroisk.

Hun var min Kone! skreg Agent Anderson. Jeg gik her og fik ingen Forretning istand, saa skrev jeg efter hende. Og nu er hun rejst med Doktoren. De har snydt mig, de tog alle Pengene med.

Da taug Værtinden et helt Minut og tænkte over det. Endnu havde hun en liden Mistanke.

Sin egen Kone kan man jo besøge om Dagen, sa hun som et lidet Forsøg.

Kan man ikke ogsaa besøge sin egen Kone om Natten? spurgte Anderson forbitret . . . .

Nu gik der et Choc gennem hele Pensionatet, alle Herrer følte sig narrede af den snedige Frue. Agent Anderson lagde frem det ene Papir og det andet Papir og beviste at Fruen var hans Kone, der kunde ingen Tvivl raade mere i den Henseende, de havde handlet i Fællesskab naar de havde assureret halve Pensionatet. Løven Oxenstand vilde helst havt sin Livsforsikring annulleret, men han maatte tie bom stille for det usalige Telegrams Skyld. Etatsraad Adami og Generalkonsulen trued Anderson med at mælde ham.

Værsaagod! svarte Anderson. De har assureret Dem hos mig, Policerne staar ved Magt, min Underskrift har gjort dem gyldige . . . .

Og Agent Anderson kom ikke engang til at forlade Pensionatet saa aldeles over Hals og Hode som oprindelig forlangt. Alle Herrer fordømte det Forretningskneb at benytte sin Kone til Mellemmand; men Damerne tog Agentens Parti og begyndte at

gøre Livet mere udholdeligt for ham ved en udstrakt Medfølelse. I Glæden over at den farlige Frue var forsvundet gik de endog saa vidt at de direkte trøsted Agenten i hans Modgang.

Hun kommer nok igen! sa Fru Milde. Hun vil nok lære at indse at det er Dem og ingen anden i hele Verden alligevel. Saaledes har i det mindste jeg det med min Mand.

Og endog Fru Trampe, Skønheden, som den mørkøjede Assurancelæge havde snydt op i Stry, erklærte at hun havde det ligedan med sin Mand, ja at han alligevel var den eneste i Verden.

Men Agent Anderson havde en egen Maade at sørge paa.

Naturligvis kommer hun igen, sa han. Jeg venter hende, for hun er saa flink til at assurere. Men løber hun bort engang til med Præmierne saa blir hun for dyr for mig, sa han.

Tre Uger efter kom der ogsaa Brev fra den bortrømte Kone at nu laa hun og knælte paa sin Mands Tærskel. Og hendes Øjne var fulde af Taarer, stod der. Og spørg mig

ikke efter Doktoren, stod der videre, for han havde rejst sin Vej for Livet.

Agent Anderson maatte uvilkaarlig nikke:

Hvad sa jeg, kom hun ikke igen! Men gør hun det engang til og tar Kassen med, efterlyser jeg hende.

Og Agent Anderson drog hjem.

Samme Aften gik Fru Trampe, Skønheden, og vred sine Hænder af lutter Sundhed. Hun havde havt Tid til at glemme Doktoren og genvinde sine Følelser for Løven Oxenstand. Og da Løven Oxenstand iligemaade var bleven fuldstændig karsk igen af Landluften og Havet, glæded de to sig i hinanden som ingensinde før.

Han slog Armen om hendes Liv og sa:

Nu kan De ikke længer undgaa min evige Kærlighed.

Hun havde intet afvisende Svar paa rede Haand, hun smilte og hvisked: Udi søden Sommer .... Og der var intet andet Nej i hendes Mund.

Etatsraad Adami havde ingen anden Udvej end at ty tilbage til Fru Milde. Udelukkende. Men Fruen hævned sig godt paa ham fordi han engang i sin Galskab blot

vilde være hendes Bror: i to Aftener saa og hørte hun ingen anden end den poetiske Generalkonsul. Først den tredje Aften sa hun: Paa Prøve! og lod alt være godt igen mellem hende og Etatsraaden.

KVINDESEJR

Jeg var Sporvognskonduktør i Chicago. Først var jeg ansat paa Halsted-Linjen, det var en Hestesporvej som gik fra Midten af Byen helt ned til Kvægmarkedet. Vi som havde Nattjeneste var ikke videre trygge paa denne Linje formedelst alle de skumle Folk som passered denne Vej ved Nattetid. Vi havde ikke Lov til at skyde og dræbe Folk, for Erstatningens Skyld som Sporvognskompaniet i Tilfælde maatte betale; jeg for min Del havde heller ingen Revolver, saa jeg fik lide paa Lykken. Forresten er man sjælden helt vaabenløs: Jeg havde nu Vejven til Bræmsen, den var til at ta af i et Øjeblik og bli til stor Hjælp. Ikke for det, jeg fik ikke Brug for den mere end en Gang.

I 1886 stod jeg paa min Sporvogn alle Julenætter i Træk uden at noget indtraf. Der kom en stor Flok Irlændere ud fra Kvægmarkedet og lasted fuldstændig ned min Vogn, de var drukne og havde Flasker med, de sang svært og vilde nødig betale, skønt vi alt var begyndt at køre. De havde nu atter et helt Aar betalt Kompaniet fem Cents Kvæld og Morgen, sa de, nu var det Jul, og de vilde ikke betale. Der var ikke noget urimeligt i den Betragtning; men jeg turde ikke la dem slippe fri af Frygt for «Spionerne» som stod i Kompaniets Tjeneste og skulde overvaage Konduktørernes Ærlighed. En Konstabel steg paa Vognen. Han stod i nogle Minuter, sa nogle Ord om Julen og Vejret og hopped saa af igen da vi var saa lastet. Jeg vidste meget vel at paa et Ord til Konstablen havde alle Passagererne maattet betale sin Femcent; men jeg taug. Hvorfor angav De os ikke? spurgte en. Jeg ansaa det for unødvendigt, svarte jeg, jeg har med Gentlemen at gøre. Nogle begyndte da at le mig rigtig godt ud; men der var et Par som holdt med mig, og de gjorde Udvej til at betale for alle.

Næste Jul var jeg kommet paa Cottage-Linjen. Det var en storartet Forandring. Jeg havde nu et Træn paa to, undertiden tre Vogne, de dreves med en Kabel under Jorden; Publikum i denne Bydel var fint, og jeg maatte indsamle mine Femcenter med Handsker paa. Til Gengæld var der ingen Spænding her, og Villafolkene blev man snart ked af at se og høre paa.

Saa skulde der dog bli en liden Oplevelse i Julen 1887.

Juleaftenen om Formiddagen kørte jeg mit Træn ned i Byen; jeg havde dengang Dagtjeneste. En Herre stiger paa som gir sig lidt i Snak med mig; naar jeg maatte ind gennem Vognene vented han til jeg kom tilbage til bagerste Platform hvor min Plads var og begyndte saa atter at snakke. Han var omkring tredive Aar, bleg, med Moustacher, meget fint klædt, men uden Overtøj, skønt det var temmelig koldt.

Jeg for afsted som jeg stod og gik derhjemme, sa han. Jeg vilde komme min Kone i Forkøbet.

Julepresenten, bemærked jeg.

Rigtig! svarte han og smilte.

Men det var et mærkeligt Smil, en Grimase med Munden, en Jejp.

Hvormeget tjener De? spurgte han.

Dette er ikke noget usædvanligt Spørgsmaal i Yankeeland, og jeg opgav da hvad jeg tjente.

Vil De tjene ti Dollars ekstra? spurgte han.

Jeg svarte Ja.

Han tog Lommebogen op og rakte mig uden videre Sedlen. Han bemærked at han havde Tillid til mig.

Hvad skal jeg gøre? spurgte jeg.

Han forlangte at faa se min Timeplan og sa:

De har otte Timer idag?

Ja.

Paa en af Deres Ture skal De tjene mig i noget. Her paa Hjørnet af Monroegaden gaar vi over en Kum som fører ned til den underjordiske Kabel. Der er et Laag over Kummen, dette Laag løfter jeg af og stiger ned.

De vil ta Livet af Dem?

Ikke ganske. Men jeg vil lade saa.

Ah.

De skal stoppe Deres Træn og skaffe mig op af Hullet skønt jeg gør Modstand.

Det skal ske.

Tak. Jeg er forresten ikke sindssyg, hvad De kanske tror. Jeg gør alt dette for min Kones Skyld, hun skal se at jeg vilde dø.

Deres Kone vil altsaa være paa mit Træn samme Gang?

Ja. Hun vil sidde paa The grip.

Jeg studsed. The grip var Førerens Vogn hvor han stod og styred, den var aaben, uden Vægge, der var koldt paa The grip Vinters Dag og ingen kørte der.

Hun vil køre paa The grip, gentog Manden. Hun har lovet i et Brev til sin Elsker at køre der idag og gi et Signal til ham at hun kommer. Jeg har læst Brevet.

Godt. Men jeg maa minde Dem om at være rask til at faa Laaget af Kummen og stige ned i Hullet. Ellers vil et nyt Træn komme paa os. Vi kører med tre Minuters Mellemrum.

Jeg ved alt dette, svarte Manden. Laaget vil være løst naar jeg kommer. Det ligger løst allerede i dette Øjeblik.

Endnu et: Hvordan kan De vide hvilket Træn Deres Hustru kommer med?

Det faar jeg Telefonbesked om. Jeg har Folk til at lede hendes Skridt. Og min Kone vil sidde i brunt Skindtøj, De kan let kende hende, hun er meget vakker. Hvis hun skulde besvime saa skaffer De hende ind i Apotheket paa Monroehjørnet.

Jeg spurgte:

Har De ogsaa talt med min Fører?

Ja, sa Manden. Og jeg har betalt Føreren det samme som Dem. Men jeg vil ikke at Dere to skal spøge med hverandre om Sagen. Dere skal ikke nævne den til hinanden.

Nej.

De tar Plads paa The grip naar De nærmer Dem Monroegaden og holder godt Udkig. Naar De ser mit Hode over Kummen gir De Stoppeordre, og Trænet vil staa. Føreren vil hjælpe Dem med at overmande mig og trække mig op af Kummen, skønt jeg paastaar at jeg vil dø.

Jeg tænkte paa det Hele lidt og sa:

Det forekommer mig at De kunde ha sparet Deres Penge og ikke indviet nogen i

Deres Forehavende. De kunde bare ha steget ned i Hullet.

Men du gode Gud! udbrød Manden, jeg sætter at Føreren ikke la Mærke til mig! At De ikke la Mærke til mig! Ingen!

De har Ret.

Vi talte om et og andet endnu, Manden blev med helt til Endestationen, og da mit Træn vendte om fulgte han med tilbage.

Ved Hjørnet af Monroegaden sa han:

Der er Apotheket hvor De skal bringe min Kone ind hvis hun besvimer.

Saa hopped han af . . .

Jeg var ti Dollars rigere; Gudskelov, der var da lykkelige Dage i Livet ogsaa! I hele Vinter havde jeg gaat med et Lag Aviser over Ryggen og Brystet for Snoens Skyld, jeg knaged saa generende ved hver Bevægelse, og Kameraterne drev store Løjer med mig. Nu skulde der blandt andet bli Raad til en Skindvest af vidunderlig Tæthed. Naar da Kameraterne næste Gang kom og dytted til mig forat høre mig knage, saa vilde jeg ikke taale det . . .

Jeg gør to, jeg gør tre Ture til Byen; intet hændte. Da jeg skulde gaa ud fra

Cottage-Stationen for fjerde Gang steg en ung Dame paa og satte sig paa The grip. Hun var i brunt Skindtøj. Da jeg gik frem til hende og modtog Betalingen, saa hun paa mig med hele Ansigtet. Hun var meget ung og vakker, hendes Øjne aldeles uskyldige og blaa. Stakkar, De vil nok faa Dem en stor Rædsel idag, tænkte jeg; men De har vel gjort en liden gal Ting, og nu skal De ha Deres Straf. Det skal ialfald være mig en Glæde at bære Dem varsomt ind i Apotheket.

Vi rulled indad mod Byen.

Jeg iagttog fra min Platform at Føreren pludselig begyndte at tale med Damen. Hvad kunde han ha at sige hende? Han havde desuden ikke Lov til at prate med Passagererne under Tjenesten. Jeg ser til min store Forundring at Damen endog flytter sig et Sæde nærmere Føreren der han staar med sin Maskine og hører spændt paa hvad han siger.

Vi ruller videre indad mod Byen, stopper og tar Folk paa, stopper og sætter Folk af, alt gaar sin Gang. Vi nærmer os Monroegaden. Jeg tænker: Den ekscentriske unge

Mand har valgt sit Sted med Klogskab, Monroehjørnet er et stille Hjørne, hvor han næppe blir forstyrret i at stige ned i Kummen. Og jeg tænker videre paa at jeg nu og da har set Sporvognskompaniets Folk staa i disse Kummer og bringe i Orden igen hvad der kunde være kommet i Ugreje dernede. Men skulde en Mand finde paa at bli staaende i Hullet naar Trænet kørte over, vilde han ret og slet bli flere Tommer kortere; Kloen fra The grip som gik ned til Kablen vilde rive hans Hode af.

Da Monroe var næste Gade gik jeg frem paa The grip.

Hverken Føreren eller Damen talte mere. Det sidste jeg iagttog var at Føreren nikked som om han var enig i noget, derpaa stirred han ret frem og kørte paa med fuld Fart. Og det var endda store Pat, Irlænderen, jeg havde til Fører.

Slack her a bit! sa jeg med den sædvanlige Jargon til Føreren. Det betyr: Kør lidt sagtere. Jeg saa nemlig et sort Punkt midt i Linjen, det kunde være et Menneskehode som stod op fra Jorden.

Jeg saa ogsaa paa Damen, hun havde

sine Øjne fæstede paa samme Punkt og greb haardt i sit Sæde. Allerede urolig for en mulig Ulykke! tænkte jeg; hvad vil hun da gøre naar hun ser at det er hendes egen Mand som vil dø!

Men store Pat sagtned ikke Farten. Jeg ropte til ham at der var Folk i Kummen, — ingen Forandring. Vi saa nu tydelig Hodet, det var den unge Galning som stod i sit Hul, han havde Ansigtet vendt mod os. Da satte jeg Fløjten i Munden og stødte et stærkt Stoppesignal; Pat kørte med samme Fart; om et Kvart Minut vilde der ske en Ulykke. Jeg slog til Klokken saa den ringte, derpaa sprang jeg frem og fik fat i Bremsen. Men det var forsent, Trænet for hujende over Kummen før det stansed.

Jeg hopped af, jeg var forstyrret og husked blot paa at jeg skulde angribe en Mand, som vilde gøre Modstand. Men jeg steg straks op paa The grip igen og vimsed i det hele taget meget. Føreren var som forstyrret han ogsaa, han spurgte meningsløst om der havde været Folk i Kummen, om hvordan det var gaat til at han ikke stopped. Den unge Dame ropte: Frygteligt!

Frygteligt! Hun var blodløs i Ansigtet og holdt sig krampagtigt fast i Sædet. Men hun besvimed ikke og hun steg lidt efter ned fra The grip og gik sin Vej.

Der samled sig mange Folk; vi fandt den Forulykkedes Hode under bagerste Vogn, hans Krop stod igen i Kummen; Kloen fra Maskinen havde grebet ham under Hagen og tat hans Hode med. Vi fik den Døde ud af Linjen, en Konstabel kom til som skulde bringe ham bort. Konstablen skrev ogsaa op mange Navne, og for mig kunde alle Passagererne vidne at jeg havde ringt og fløjtet og tilslut grebet Bremsen. Forøvrigt havde vi Sporvognsfolk selv at indgi Rapporter til vort Kontor.

Store Pat bad mig om min Kniv. Jeg misforstod ham og sa at der nu var skeet Ulykke nok. Da smilte store Pat og viste mig sin Revolver, at det var ikke til Dumheder han vilde bruge Kniven, men tværtimod til noget ganske andet. Da han fik Kniven sa han mig Farvel, at nu kunde han ikke staa i Tjenesten længer; det gjorde ham ondt, men jeg fik selv føre mit Træn op til Endestationen, saa vilde jeg faa en anden

Fører. Og han forklarte mig hvorledes jeg skulde bære mig ad. Kniven fik jeg overlade ham, sa han, han vilde gaa ind i en tryg Port og skære sine Uniformsknapper ud.

Dermed gik han.

Der var ingen anden Raad, jeg fik selv køre til Stationen; der stod nu flere Træn bag mig som bare vented paa at jeg skulde komme afvejen. Og da jeg havde lidt Øvelse med Maskinen fra før løb det af uden Uheld . . . . .

En Aften mellem Jul og Nytaar da jeg havde fri, drev jeg om i Byen. Da jeg kom til en Jærnbanestation gik jeg indom et Øjeblik for at se paa den voldsomme Trafik derinde. Jeg kom helt ud paa en af Perronerne og saa paa et Tog som skulde gaa. Pludselig lyder mit Navn, en smilende Mand staar paa et af Vogntrinene og kalder paa mig. Det var store Pat. Det tog lidt Tid før jeg kendte ham, han var i fine Klæder og havde skilt sig af med sit Skæg.

Jeg gav et lidet Udrop.

Hys, ikke saa højt! Hvordan gik det egentlig med Affæren? spurgte Pat.

Vi har været forhørt, svarte jeg. Man søger efter dig.

Pat sa:

Jeg rejser til Vesten. Hvad blir det til at gaa her? Syv, otte Dollars Ugen, men deraf fire til Ophold. Jeg tar mig Land, jeg blir Farmer. Det forstaar sig, jeg har Pengene. Hvis du vil være med skal vi finde os noget Frugtjord ude ved Frisco.

Jeg kan ikke rejse, svarte jeg.

Med det samme jeg husker det, her er din Kniv. Tak for Laanet. Nej, ser du, der er ingen Fremtid i Sporvognslivet. Jeg har tjent i tre Aar og ikke faat Lejlighed til at bryde ud før nu.

Toget peb.

Ja, Farvel, sa Pat. Hør, hvormeget fik du af Manden, som vi kørte over?

Ti Dollars.

Det fik jeg ogsaa. Naa, han var igrunden en bra Betaler. Men Konen var bedre.

Konen?

Den unge Kone, ja. Jeg gjorde en liden Forretning med hende. Og det kom hende ikke an paa et Tusind eller to, for hun vilde bli af med Manden. Det er for hendes Penge jeg nu kan begynde et lettere Liv.

VAGABONDS DAGE

I

Op Folk! skriger Formanden over Sektionen Orange Flat. Vi ser ham ikke, det er endnu kulmørkt, Klokken er tre om Morgenen, men vi springer straks ud af Sengene og trækker Bukse og Bluse paa.

Det er i Høstens Tid og vi slider som Hunde, vi faar ikke Søvn nok og hver Mand gaar i en unaturlig ophidset Tilstand. Vi trætter med hinanden om Smaating, ved den mindste Modstand som Arbejdet gør i Dagens Løb bruger vi Magt og bryder Redskaberne istykker.

Formanden er selv blit mager og haard som en Stang. Han fortæller os at Nabosektionen nu har faat et betydeligt Forsprang

og vil blive færdig med Afhøstningen nogle Dage før os. Det skal aldrig ske! svarer vi med sammenbidte Tænder. Det er vor Ide at indhente Nabosektionen, ja at overgaa den med Glans; ingen skal kunne stanse os heri. Derfor har Formanden kaldt os ud allerede Klokken 3 om Morgenen i de sidste to Uger, og Op Folk! vil han ogsaa skrige i Morgen og i Overmorgen Klokken tre om Natten. Vi saa ingen Ende paa dette Jag.

Vi haster ind til Madbordet og tvinger os til at sluge det allernødvendigste af Brød og Smør, Kød og Kaffe. Det er god Mad, men vi ejer ingen Appetit mere. Om ti Minutter sidder vi allerede paa Vognene og kører ud paa Arbejdsfeltet.

Og vi arbejder som aldeles gale Skabninger. Vi ved meget godt at der venter os stor Ros og Anerkendelse hvis vi kan komme blot en Dag foran Nabosektionen, som ogsaa gør sin alleryderste Anstrængelse. Hver har sin Ærgærrighed i denne Verden, og vi havde vor.

Det lysner, Solen staar op og begynder at gløde, vi kaster vore Bluser. Og Hundreder af Mand er spredt ud over den endeløse

Hvedeprærie. Og der vil vi yre frem og tilbage til det er mørkt i Kvæld.

Jeg ved ikke om jeg kan udholde dette længer, Nut, siger Huntley, Irlænderen.

Og Nut det var mig.

Senere paa Dagen hører jeg at Huntley har sagt det samme til Trampen Jess, at han ikke holdt det ud længer.

Jeg tog ham da fat for hans alfor aabne Mund og bebrejded ham hvad han havde sagt til en Tramp.

Huntley forstaar vel at han har faat nogen Magt over mig derved og at han har vakt min Skinsyge. Han taler endda mere ud, forklarer sig aabent:

Jeg aarker det ikke længer, jeg gaar min Vej i Nat. Vil du være med saa er jeg ved det nordre Hjørne af Staldene Klokken tolv.

Jeg vil ikke være med, sa jeg.

Jeg arbejded hele Dagen og tænkte paa det, og da Aftenen kom var jeg bestemt paa ikke at følge Huntley. Jeg saa nok at han vilde ha mig i Tale baade under Aftensmaden og senere da vi gik tilsengs,

men jeg undgik ham og var tilfreds med at jeg kunde modstaa ham.

Vi klædte os af om Aftenen og fandt vore Senge. Alt laa i Mørke. Nogle Minutter senere snorked hele Stuen.

Jeg sad paaklædt paa min Seng og tænkte. Om nogle Timer vilde Formanden atter skrige: Op, Folk! og Dagen vilde bli som igaar. Derimod var der vel et Par Dagsvandringer herfra en Farm eller en By hvor jeg kunde faa andet Arbejde og tjene Penge. Og jeg vilde kanske faa noget mere Søvn der.

Jeg listed mig ud af Stuen og gik over til det nordre Hjørne af Staldene.

Huntley var der allerede, han stod sammenkrøben med Ryggen opad Væggen og Hænderne i Lommen. Han frøs. Lidt senere kom ogsaa Trampen Jess.

Jeg spurgte:

Skal ogsaa Jess være med?

Akkurat, svarte Huntley. Det er netop han som skal være med. Du vilde jo ikke.

Jo det vil jeg, sa jeg og vilde det med en Gang.

Ja nu er det forsent, erklærte Huntley. Jeg har ikke Proviant for flere end os to.

Jeg sa rasende:

Saa mælder jeg det til Formanden.

Gør du det? spurgte Huntley mildt, aldeles mildt. Det gør du vist ikke, sa han, det gør du aldeles ikke.

Han kom mig saa nær at jeg kendte hans Aande.

Hold an! hvisked Trampen. Vil Nut være med saa skal jeg finde noget mere Mad. Jeg ved hvor Kokken har noget Kød staaende.

Mens Trampen Jess var borte stod Huntley og jeg ved Staldene og mundhuggedes om dette at jeg vilde ha angivet ham, og da Jess kom tilbage med Kødet var Huntley endnu saa ophidset at han sa:

Kunde du ikke finde mere Kød, din Skarv! Hvad er dette for en voksen Mand? Godt, her er dit Kød, Nut, sa han og kasted Kødet til mig.

Saa sneg vi os bort fra Orange Flat.

II

Vi gik i nordlig Retning for at finde det første Jærnbanespor, og vi gik et Par Timer. Da erklærte Trampen Jess at han maatte sove lidt. Men vi andre kunde ha gaat noget længer endnu.

Det var midt paa Prærien og endnu ikke Tegn til Morgen. Da det var godt med Nattefrost kom vi gennem Hvedefelterne og de uhyre Prærieenge uden at bli vaade. Vi gik rundt om os selv et Par Gange og følte os for med Fødderne forat finde et godt Sted at ligge; jeg lagde mig bagover paa Albuen og blunded med Hodet i Haanden.

Pludselig vækker Jess os. Han har vel faat forlidet Søvn i de sidste Uger og kan ikke nu sovne. Op, Folk! ropte han.

Søvndrukne og forvildede springer vi op; der er ingen Fare, men bare Fred og Mørke rundt omkring os. Huntley bander og paastaar at det ikke havde været nødvendigt at kalde paa os endnu.

Jess svarte:

Lad os se at komme videre. Her er saa hvidt Rim allevegne, Formanden kan følge vore Spor lige fra Staldene, og han som rider paa en Ponny kan godt indhente os.

Ja hvad saa? spurgte Huntley. Vi skal slaa ham ihjæl.

Han kan skyde os forinden, svarte Jess.

Da tog vi atter til at gaa mod Nord. Tilhøjre for os var det som om Himlen begyndte at lysne, den lille Blund havde ogsaa gjort os godt, saa vort Mod steg noget; selv Jess som ikke havde sovet syntes at ha faat flere Kræfter, han gik kvikkere end før og snubled sjældnere paa den ujævne Græsprærie.

Nu vaagner de paa Sektionen, sa Jess. Han saa det paa Himlen. Lidt efter sa han: Nu spiser de Frokost. Nu spørger han efter os.

Vi gik uvilkaarligt hastigere alle tre.

Nu er han ude og ser efter os, sa Jess igen.

Jeg hørte mit Hjærte slaa.

Hold din Mund! ropte Huntley. Kan du ikke tale sparsommeligt og helst tie stille?

Han faar ride godt hvis han skal naa os nu, sa jeg for at være ved Mod.

Ja det har du Ret i, svarte Huntley ogsaa. Han skal aldrig naa os.

Huntleys Sikkerhed blev ret stor, vi hørte om lidt at han i Smug begyndte at spise af Nisten som han bar.

Det lysned mere og mere, Solen stod op. Jess stansed og saa sig tilbage, intet var at se, ingen Rytter, intet Levende. Og der var heller intet Hus eller Træ paa det uendelige Præriehav.

Jess sa:

Nu lægger vi Kursen et Par Streger Øst. Snart vil Solen smelte ud vore Spor; men holder vi samme Retning som nu kan Formanden endnu indhente os.

Det har du Ret i, sa Huntley atter. Lad ham saa bare ride videre imod Nord og ikke finde os.

Vi gik en god Time endnu og vi var alle nær ved at segne. Eftersom Solen steg blev den varmere og varmere og den havde

tilslut tørret alt Rim og alle vore Spor ud af Græsset. Klokken kunde da være syv eller otte om Morgenen og vi lagde os alle til Hvile.

Jeg var blit overtræt og kunde ikke sovne, jeg sad opret og saa paa mine to Kamerater. Trampen Jess var sortsmusket og mager, med smaa og smidige Hænder og Skuldre. Gud ved, han havde kanske havt alle mulige Stillinger og ofret dem igen for at flakke, flakke idelig og leve Trampens tilfældige Liv. Fra sin Matrostid paa Floderne havde han Kendskab til Kompassets Streger; derfor kunde han tale om at lægge Kursen to Streger Øst. Han forstod sig paa Gods og Varer og havde kanske været i Butik i en By. Han var en hjælpsom Kamerat: da han i Nat foregav Træthed var det forat faa os til at sove en liden Stund; men selv vaaged han.

Huntley var en meget større og førere Mand og syntes at ha havt en Skæbne. I et Ordskifte en Regnvejrsdag paa Farmen da vi alle var ledige, havde han levende beklaget den Mand «som havde en utro Hustru». Hvis du ikke elsker hende saa skyd

hende! sa han; men hvis du elsker hende saa sørg over hende hele dit Liv og bli et Vrag og et Udskud! Huntley syntes at ha set bedre Dage, men han var utvivlsomt en Dranker og var blit en sledsk Ræv i sin Tankegang. Han havde blide græsselige Øjne som det var modbydeligt at se paa. Under sin Vams brugte han altid en gammel Silkeskjorte som var blit brun som hans Hud og gik i ét med den. Han saa ud ved første Øjekast som om han var nøgen til Bæltet. Da han var os alle overlegen i Kræfter havde han megen Anseelse iblandt os . . . .

Solen gør tilslut sin Gærning med mig og faar mig søvnig. Og Brisen suser i det høje Græs.

III

Det var en meget urolig Søvn, jeg sprang op et Par Gange og skreg, men lagde mig roligere ned igen da jeg saa hvor jeg var. Jess sa hver Gang: Sov videre, Nut.

Da jeg vaagned henad Dagen sad mine to Kamerater og spiste. De talte om at vi havde rømt bort fra vor Lønning, at vi havde slidt i fire Uger paa Farmen uden at faa vor Betaling.

Naar jeg tænker paa det kunde jeg gaa tilbage og svide Farmen af, sagde Huntley.

Han aad uden Maade af sin Niste og spared ikke paa den til senere. Jeg som havde mit Kød for mig selv trængte blot noget Brød, som jeg ogsaa fik af Jess. Fra nu af havde vi hver vort Forraad.

Da vi havde spist begav vi os atter paa Vandring. Solen sank stærkt, vi anslog Klokken til fire eller halv fem da vi begyndte at gaa. Og igen stævned vi i nordlig Retning forat finde Jærnbanelinjen.

Vi forsatte til den mørke Nat og gik tilsengs paa Prærien igen; forinden spiste Huntley op hele sin Mad og var god og mæt da han sovned. Om Natten vaagned vi med Mellemrum alle tre af den isende Kulde, saa gjorde vi nogle Sprang frem og tilbage i Mørket indtil vi faldt og fik det rimede Græs i Ansigtet. Og vi krøb ind til hinanden igen og halvsov og hakked Tænder. Huntley frøs noget mindre end vi andre fordi han var mæt.

Tilslut sa Jess og rejste sig:

Vi kan lige saa gærne gaa til Solen staar op, saa lægger vi os da.

Men da vi skulde gaa vilde Huntley en Vej og Jess en anden. Der var intet Lys og ingen Stjærner at rette sig efter.

Jeg gaar med Jess, sa jeg og begyndte at gaa.

Og Huntley kom bagefter os og svor

og skældte især mig ud for en Stakkar og en meningsløs Ting.

Da det lysned begyndte vi at spise Frokost mens vi gik. Huntley som ingen Mad havde mere kom taus bagefter. Ud paa Dagen begyndte vi at føle Tørst, Jess sa da: Vi vil kanske ikke finde Vand i hele Dag, spar paa Tobakken, Gutter, og tag lidt ad Gangen.

Men Huntley havde ogsaa brugt op sin Tobak, saa vi maatte dele ligt med ham.

Om Aftenen i Skumringen da vi ikke længer kunde se hørte vi Bruset af et Jærnbanetog langt fremme. Det lød som en kærlig Musik i vore Øren og vi gik paa med nye Kræfter. Endelig stødte vore Fødder mod Skinnerne. Men hverken i Øst eller Vest var der andet at se end Skinner, og vi maatte lægge os her hvor vi stod og vente paa Morgenen. Mine Kamerater lagde sig paa selve Banen med Hodet paa Skinnen, men jeg turde ikke, jeg havde intet Mod mere og lagde mig derfor atter i Græsset. Og ogsaa denne Nat gik tilende, skønt jeg for min Part sprang det meste af Tiden op og ned langs Jærnbanen forat holde mig varm.

I Lysningen rejste Jess sig pludselig og sa: Pas paa, Gutter, her kommer et Tog.

Da han laa med Hodet paa Skinnen havde han følt den svage Rysten i det Fjærne. Vi stod parate alle tre og gav Signaler til Lokomotivføreren skønt vi ingen Penge havde; Huntley, den Ræv, lagde sig paa Knæ og rakte sine foldede Hænder tilvejrs og bad som til Gud. Men Toget brused forbi. Det var et Hvedetog, det kunde godt ha tat os op. To sodede Mænd stod og lo af os oppe paa Maskinen.

Huntley rejste sig igen og var rasende. Han sa:

Jeg havde engang en Revolver, det er en Skam at jeg ikke har den mere.

Vi begyndte at gaa mod Vest langs Jærnbanen, en anstrængende Gang mellem Tusinder af Sviller, det var som at gaa paa en liggende Stige. Jess og jeg spiste nogle Mundfulde Mad; Huntley var uden Skam, han bad os om en Bid, men vi gav ham intet. Og forat ikke Resten af min Mad skulde falde i Huntleys Hænder naar jeg sov spiste jeg det hele op for hans Øjne.

Synes du det var pent gjort? sa Huntley hadefuldt.

Henad Dagen hørte vi et nyt Hvedetog komme. Jess bestemte at vi skulde stille os op med et Par Hundrede Meters Mellemrum langs Banen og forsøge at entre Toget en efter en. Røgen staar tilvejrs langt ude, hele Toget synes saa lidet, det ser ud som en eneste liden Kasse. Vi er i den højeste Spænding.

Huntley skulde forsøge først. Han fik fat i den ene Vogn, men var for tung til at følge efter med Benene, han vrængtes rundt efter Armen og maatte slippe, han stødtes langt hen i Græsset. Jeg selv gjorde intet Forsøg paa at komme med, jeg havde ingen Rest af Dristighed tilbage. Jess havde sikkert entret et Tog før, han løb nogle hastige Spring med Toget, slog Haanden op i Haandtaget og stod i samme Øjeblik med Benene paa Vognbrættet.

Den Hund, han rejser ifra os, sa Huntley og spyttet Græs ud af Munden.

Pludselig stanser Toget et Stykke fremme, vi ser to Jærnbanefolk overmande Jess og sætte ham af. Da Huntley og jeg løb frem

til ham forat være til Hjælp var det forsent, Toget gik allerede, og vi tre Vagabonder stod atter paa Prærien.

Tørsten plaged os mere og mere, Huntley har for anden Gang fortæret sin Tobak og har intet at bjærge sig med, han spytter lidt hvidt Spyt i sin Haand og viser os at han tørster mere end et Menneske. Saa deler Jess og jeg Tobakken med ham for sidste Gang.

Og atter gaar og gaar vi mod Vest. Dagen hælder.

En Mand kommer imod os paa Banelinjen, han gaar mod Øst. Det er en Vagabond som vi, han har et lidet Silketørklæde om Halsen og er varmere klædt end vi, men hans Sko er daarlige.

Har du Mad eller Tobak? spurgte Huntley.

Nej, min Herre, svarte Trampen roligt.

Vi ransaged ham da og saa efter i hans Lommer og paa hans Bryst, men han havde ingenting.

Vi satte os alle fire lidt og talte sammen.

I har ingenting mod Vest at gøre, sa den nye Tramp. Jeg har gaat her i to Dage og Nætter uden at finde Folk.

Og hvad skal vi gøre mod Øst? spurgte Huntley. Vi kommer derfra, vi har gaat siden i Morges.

Men den nye Tramp fik os til at vende om med sig og gaa mod Øst. Hele vor møjsommelige Vandring fra om Morgenen var da spildt; nu mere end før haabed vi at der vilde komme en Konduktør som lod os faa stige op paa et Hvedetog.

Vor nye Kamerat gik i Begyndelsen livligere end vi fordi hans Krop var let og han havde mange Kræfter endnu; men henad Natten, da vi vel var kommet tilbage did hvor vi laa sidste Nat, begyndte han at gaa langsommere og holde sig bagud for os.

Jess spurgte ham hvorlænge det var siden han fik Mad, og han svarte at det var paa tredje Døgn.

Vi gik endnu en Times Tid med den trætte Kamerat. Da det var kulmørkt omkring os maatte vi løfte Benene højt og gaa som Haner for ikke at støde mod Svil-

lerne med vore Støvler. Vi forsøgte at gaa Haand i Haand, men det viste sig da at Huntley blev lad og overlod formeget til os andre at holde ham oppe, hvorfor vi slap hinanden igen. Tilslut gik vi til Hvile.

IV

Da Morgenen gryed var vi atter paa Benene. Det gik idag som igaar, et østgaaende Hvedetog kom forbi, men brød sig ikke om vore Signaler. Huntley knytted tænderskærende begge Hænder efter det. Han sa til den nye Tramp:

Havde du ialfald havt lidt Tobak med dig vilde vi ikke ha tørstet saa slemt. Hvad hedder du?

Fred, svarte Manden.

Saa er du vel en forbandet Tysker?

Ja af Fødsel.

Jeg skønte det. Jeg saa det paa dig, sa Huntley fjendtligt.

Fred var kviknet til og gik som en Helt. Han syntes at være sikker paa at der

laa en Farm eller en liden By i Øst; ellers talte han blot nu og da og blanded sig ikke i hvad vi andre havde at sige. Om et Par Timer blev han træt og holdt sig bagud for os igen. Tilslut havde han sat sig ret ned, og da vi saa os tilbage sad han der.

Trampen Jess sa:

Vi maa give ham af vor Mad, Nut.

Dette var det skære Blæreri af Jess, han vidste at jeg ingen Mad havde mere; men han sa det for at vi nu tydeligt skulde se hvad han vilde gøre. Han gik tilbage til Fred og gav ham sin Mad.

Du gør det bare forat anskues af Menneskene, skreg jeg ophidset til ham, idet jeg gennemskued ham.

Det gav et Ryk i Jess.

Og du gør ingenting uden at du bare vil opnaa Anseelse hos os, skreg jeg videre. Da du vaaged den første Nat mens vi blunded sørged du for at vi skulde forstaa det hele. Du er en Svindler. Jeg holder Hundrede Gange mere af Huntley, som er en daarlig Person.

Hold din skidne Mund! sa Huntley og forstod ikke et Ord af hvad jeg sa. Du er

misundelig paa Jess fordi han er et bedre Menneske end du er.

Det blev godt og vel et halvt Maaltid for Fred og var ham til stor Hjælp. Og vi begyndte atter at gaa.

Men Maden blev Fred baade til ondt og godt, han kom lidt efter lidt i et Slags Vildelse og vidste ikke rigtig af sig selv. Han tog paa at tale mere, ja at blive overlegen, og han havde store Planer med en liden Station paa Prærien. Der stod et Hvedetog paa Skinnerne, sa han, der stod ogsaa en ladet Motor som vi kunde tænde.

Hvorfor skulde vi tænde den? spurgte Huntley ærgerlig.

Der udspandt sig en løjerlig Samtale om denne Motor.

Naar vi tænder den saa vil der ske en Eksplosion, sa Fred. Saa vil der komme mange Folk til som vi kan dræbe.

Det blir der megen Mad af, svarte Huntley haanligt. Og til mig sa han: Denne gale Mand burde straks gaa sin Vej. Han forstyrrer os. Vi havde det godt før ham.

Da Fred havde vrøvlet en Stund sank

han tilbage i sin forrige Ordknaphed. Vi taug alle og gik flittigt fremad, kun Huntley holdt sig snaksom.

Hvad skal dette bli til? sa han til os ved Middagstider.

Jeg ved ikke, svarte jeg.

Du ved det ikke nej. Men gaar du kanske og længes tilbage til Orange Flat? Og hvad skal du der?

Vi skal bare gaa ret frem, sa Jess.

Ud paa Eftermiddagen satte vi os og hvilte en Times Tid. Huntley sa:

Du taler ikke noget, Fred.

Du er en Abekat, svarte Fred med rasende Øjne.

Dette irritered Huntley.

Du er vel saa fornem at du bruger Skohorn til de Truger dèr? sa han og pegte paa Freds Sko.

Fred taug og sukked. Han forstod vel at ingen af os holdt med ham. Senere da vi begyndte at gaa igen forsøgte Fred at gøre sig interessant for os ved pludselig at bøje sig ned til Banen og finde en Sten eller en rusten Spiger som han undersøgte meget nøje. Vi andre løb da til og blev

skuffede naar vi saa hvad det var. Men Fred gjorde det nok for at bjærge sig en Stund hos os.

Vi kom til et forfaldent Skur midt paa Prærien. Det stod vel her fra den Tid Banen blev bygget. Der gik vi ind og saa os om; men Trampen Fred kom ikke med.

Jess og Huntley begyndte nu paa Omstrejferes Vis at skære sine Bogstaver ind paa Væggene; under dette stod Fred udenfor, og Huntley var nu og da henne i Dørhullet forat se efter ham. Da han var færdig med Bogstaverne gik han atter hen til Dørhullet og saa ud.

Der løber han! skreg han hæftigt. Den Hund, han stjæler sig bort fra os. Saa ved han vel om et godt Sted at komme til.

Og vi sprang alle tre efter den flygtende Fred og hujed efter ham som om vi vilde ta hans Liv. Da han saa sig forfulgt slog han ud i en stor Bue paa Prærien; men da vi var tre Mand til at hjælpes ad kunde han ingen Vej komme. Huntley rysted ham som et Barn da han fik fat i ham og forlangte at faa vide om han havde et godt Sted i Sigte.

Jeg har ikke noget godt Sted, svarte Fred, men jeg kan ikke bestaa iblandt Jær. I er nogle ondskabsfulde Narre. Ja værsaagod, tag mit Liv. Jeg kærer ikke om det.

Vi blev enige igen og gik fremdeles sammen til Mørkets Frembrud da vi lagde os i god Tid paa Grund af Udmattelse. Førend dette skete havde jeg en Ordstrid med Trampen Jess som endte med at han slog mig nogle Gange i Ansigtet fordi jeg havde kaldt ham en Svindler.

Det er ret, han fortjener Prygl, sa Huntley ogsaa og saa nysgærrigt paa.

Tilsidst traf jeg Jess med et Slag under Hagen saa han faldt om og lod mig være.

Om Natten hørte jeg Jess rejse sig og gaa ud paa Prærien. Det skrabed i det rimede Græs mod hans Bukser. Han har noget for! tænkte jeg og gik stille efter ham i Mørket. Jeg var kommet et halvt Snes Skridt frem da jeg hørte at Jess laa i Græsset og spiste, jeg syntes ogsaa at lugte Kød hos ham. Han har altsaa Madvarer endnu! tænkte jeg. Jeg vendte stille tilbage til min Liggeplads og lod som om

jeg sov. En halv Time efter kom ogsaa Jess tilbage og lagde sig ned.

Om Morgenen fortalte jeg Huntley hvad jeg vidste og forlangte at han skulde hjælpe mig med at ransage Jess. Huntley var straks villig og greb Jess i sine Arme. Det viste sig at Jess havde Brød paa tre Steder indenfor sin Bluse og at Brødet var udhulet og i Hullerne laa der Kød. Dette frelste os, vi delte ligt mellem alle fire og fik et lidet Maaltid. Da vi havde spist takked vi Jess for Maden og velsigned ham, skønt han havde villet bedrage os. Da begyndte Jess at plystre i sin Skamfuldhed og vilde underholde os dermed. Og han plystred som en Kunstner.

Saa gik vi videre.

Allerede efter en Times Forløb saa vi nogle smaa hvide Firkanter foran os mod Luften.

Det tog os en god Stund at naa derhen, det var en Farm med Hvedeakre og kunstig Brøndhejs og alt. Forinden vi kom helt frem stødte vi paa en Kvinde, en ung Pige som sad paa sin Skæremaskine og mejed Hvede. Det var et dejligt Syn for os som

kom fra Prærien og ikke havde set en Kvinde paa Aar og Dag. Hun var ung og havde en stor Straahat paa Hodet for Solen, og hun nikked da vi hilste. Huntley var den som talte først til hende og bad hende om lidt Mad og Drikke.

Pigen svarte at vi skulde faa alt vi begæred.

Vi er afskedigede fra Orange Flat fordi Indhøstningen nu var færdig, sa Huntley.

Da vilde Jess gøre sig gældende og være ærlig, han sa:

Nej vi er rømte fra Orange Flat fordi vi ikke fik Søvn nok. Det er Sandheden.

Godt! sa Pigen.

Vi gjorde os allesammen til for hende og jeg holdt min Hat i Haanden og stod saaledes og talte til hende. Men det var alligevel vor nye Kamerat Trampen Fred som bar Prisen fordi han var en blond Tysker og saa bedst ud. Hun bad ham om at følge med hjem til Farmen efter Madvarer; imens skulde vi andre passe hendes Heste. Der var ingen Mandfolk hjemme paa Farmen, sa hun, og hun turde ikke ta os alle med for ikke at forskrække sin Mor.

Mens Pigen og Fred var borte satte vi tre os efter Tur op paa Skæremaskinen og lod Hestene gaa, forat Arbejdet alligevel kunde blive gjort.

Om lidt kom Farmens Ejer til. Han saa hvad vi dued til, og inden den unge Pige kom tilbage med Maden havde hendes Far fæstet os alle fire Vagabonder til Indhøstningen var forbi.

V

Indhøstningen tog os fem Dage og Tærskningen efterpaa to, vi fik da Betaling for syv Dage og var frie Fugle igen. Trampen Jess gjorde sig straks rede til at forlade Stedet, — som han havde forladt de Hundrede Steder før; i syv Dage havde han nu undladt at flakke. Jeg gjorde mig færdig til at slaa Følge med ham; men Huntley og Tyskeren Fred vilde vi ikke ha med.

Da vi stod ude paa Gaarden og Huntley alt var kommet langt paa Vej sa Farmeren at han kunde bruge to af os en Maaneds Tid endnu til Høstpløjningen. Jess afslog at være længer og foregav at han nødvendigvis maatte ned i Østen straks, det blev da Tyskeren Fred og jeg som blev udkaa-

rede til at vedbli paa Farmen. Og Fred vilde intet heller, han tog straks sin Trøje af og gik til Arbejdet.

Jess sa til mig:

Aftalen var at vi to skulde trampe sammen. Følg mig i det mindste ned til Byen. Vi har nu Penge igen begge to og kan se os om efter et bedre Sted end her.

Jeg sa da til Farmeren at jeg vilde komme tilbage imorgen og gik afsted med Jess.

Efterat vi havde vandret et Par Timer efter Jærnbanelinjen kom vi til en Farm, efter fire Timer til en ny Farm. Saa kom vi til Byen Eliot. Undervejs havde Jess forklaret mig at der kunde dukke mangen liden Fortjeneste op naar man bare ikke gav sig til i en Evighed paa en afsides Farm. Her var nu en liden By, vi kunde kanske komme ind ved Jærnbanen.

Jeg vil tilbage til Farmen imorgen, sa jeg.

Jeg ved nok hvad du har faat i Hodet, sa Jess. Det er Pigen. Lad du bare Pigen fare, Fred staar højere end du der, og han har bedre Udsigter end du, for sit gode Udseendes Skyld.

Jeg synes nu ikke at Fred er slig en Skønhed, sa jeg.

Hertil taug Jess. Men en Stund efter bemærked han:

Ikke for det, Fred faar heller ikke Pigen.

Nej gør han vel? sa jeg og blev glad i mit Indre. Du er en ren Satan til at forstaa dig paa sligt, Jess, og du tror ikke at Fred faar hende?

Den Gamle vilde ikke tillade det . . . . Hvad du har at gøre hvis du vil skabe dig Udsigter der er at være borte en Tid og komme tilbage med mange Penge i Lommen. Det er Vejen.

Fra nu af brændte jeg efter at faa Tag i mange Penge.

Vi gik ind i et Udskænkningssted i Byen og fik noget at drikke. Jeg var saa uvant med alt Stærkt at jeg straks blev fuld af Glæde og Løjer. Men det vared ikke længe; da en omstrejfende Musikbande kom ind og begyndte at spille Harpe og Violin blev jeg straks ydmyg og indvendig fuld af Graad. Jeg gav Kvinden med Harpen nogle Penge. Jess saa forundret paa mig.

Du er forelsket, det er Sagen, sa han.

Vi drev om fra det ene Udskænkningssted til det andet fordi vi ikke havde andet Sted at være. Og vi var overalt velkomne da vi kom fra Vesten og bar os ad som om vi havde store Penge paa os. Paa et af Stederne traf vi ogsaa Huntley som alt var stærkt beruset og kom imod os med sin Lommekniv og vilde dræbe os. Vi vilde da ikke være sammen med ham. Om Kvælden havned vi paa det første Udskænkningssted.

Mens vi stod der ved Disken førtes en liden Samtale med Værten og en af Byens Folk, en Jærnbanemand som var kommet ind forat faa sig en Whisky.

Værten spurgte:

Jeg saa Mr. Hart og hans Kone gaa paa Toget idag, hvor skulde de hen?

Til Chicago, svarte Manden. Han skulde i Forretninger, hørte jeg. Konen var med for sin Fornøjelse.

Saa bestyrer vel George Banken imens?

Jeg antar det. George er ogsaa god nok hvis han bare kan holde sig ædru.

Denne Samtale havde ingen Interesse for mig, men min Kamerat Jess lytted nøje til og bad mig straks ud forat tale med mig.

Vi gik langsomt ud i Byen og Jess grunded hele Vejen. Vi kom til en Bygning hvor der stod HART & CO. FARMERS BANK paa Skiltet, her bad Jess mig vente et Øjeblik og gik selv ind. Da han kom tilbage spurgte jeg:

Hvad gjorde du derinde?

Jeg veksled min sidste lille Seddel, svarte Jess.

Vi gik videre og kom til Udkanten af Byen, vi satte os nede ved Sporskiftningen hvor der laa Stabler af skaaren Trælast langs Skinnerne.

Først gik Jess rundt omkring disse Stabler og forvissed sig om at vi var alene paa Stedet, saa kom han tilbage og sa:

Der er ingen af os som har videre Penge tilbage nu, er det vel?

Jeg har et Par Dollars, svarte jeg og saa efter.

Saa har du en Dollar mindre end jeg. Du gav den til Konen med Harpen. Det var nu forresten det dummeste du kunde gøre.

Naa, det er vel ikke stort klogere at gaa paa Udskænkningsstederne og drikke op Pengene.

Har du lagt Mærke til hvordan jeg drikker? spurgte Jess. Jeg drikker Snit naar du drikker Sejdel. Hver Gang.

Hvad var det du vilde tale med mig om? spurgte jeg.

Og desuden vilde jeg ikke ha faat den Plan jeg nu har, hvis vi ikke havde gaat paa Udskænkningsstederne, vedblev Jess.

Hvad er det for en Plan?

Mr. Hart og Mrs. Hart er rejst til Chicago idag, sa Jess.

Javel?

Og George skal bestyre Banken imens.

Ja saa hørte jeg?

George det er Mrs. Harts Bror, efter hvad jeg erfarer.

Jasaa.

Men George er en bekendt Dranker.

Alt dette ved jeg før, Jess. Det er noget Tøv.

Jess forklarte sig lidt bedre og jeg forstod at han kort og godt vilde besøge Banken i Nat eller næste Nat. Jeg skulde hjælpe ham.

Det tør jeg ikke, svarte jeg.

Saa tar jeg Huntley med.

Det vilde jeg heller ikke, og jeg sa:

Jeg har ikke gjort det før. Det høres saa farligt ud. Men hvis du vil lære mig . . . . .

Der er ingen Fare, sa Jess. Hvis George begynder at drikke saa er alt andet en smal Sag, jeg har studeret Huset.

Og Jess viste mig baade en Sag til at sage Metal med og en herlig Tang med Udveksling til at klippe Skruer af med. Dens Kæft var som to Knive.

Men senere? sa jeg, efterpaa?

Efterpaa er vi langt herfra, svarte Jess. Mr. Hart trænger tre Dage frem og tre tilbage, det er seks; han vil være i Chicago i fire Dage, det er tilsammen ti. Jess la til: Forresten har jeg ikke isinde at stjæle Banken tom. Hvad du behøver overfor Pigen er et godt Grundlag af Penge som du kan spare videre til.

Vi drev i et Par Timer, Butikerne luktes, det blev en Stund livligt paa Gaden af Folk som havde endt sit Arbejde. Kun Udskænkningsstederne var aabne endnu og de var aabne saalænge som der var Gæster.

Nu gælder det at finde George og se hvad han foretar sig, sa Jess.

Og vi gik fra Knejpe til Knejpe og drak Whisky og Øl, men fandt ingen af Gæsterne som kunde være George. Og vi havned atter paa den første Knejpe.

Her traf vi George.

VI

George havde holdt sig standhaftig i flere Timer og ikke villet ud paa Løjer, han sa det selv da han kom. Men det var en vakker Høstkvæld, sa han dernæst, og det var det samme hvor han sad henne en Times Tid.

Han var en liden før Mand paa mindst firti Aar med et paafaldende sanseligt Blik. Hans Klæder var fine og han havde meget hvide Hænder fordi han bare sad og skrev. Os saa han slet ikke til.

Han begyndte straks at drikke meget, der kom Folk ind fra Gaden som var hans Kendinger, og han gjorde en livlig Fest af Aftenen sammen med dem. Han behandledes af alle med stor Høflighed. Da Jess gik

frem til Disken og indbød ham til at drikke med sig svarte George og undslog sig affejende fordi han var en stor Mand i Byen og Jess blot var en Tramp.

Jo drik med ham, sa Værten. De to Herrer har Penge som Støv, sa han om Jess og mig.

Det er mere end jeg har, svarte George og viste sin Lommebog frem.

Han havde nogle Sedler. Han overtog fra nu af alle Udgifter og traktered hvem som vilde ha noget at drikke. Værten gjorde alt forat tilfredsstille ham.

Jeg maa ha flere Penge, sa George. Vent mig her, Gutter.

Han gik ud. Han var stærkt oprømt og sang.

En prægtig Fyr! sa Gutterne sig imellem. Han vil holde paa i hele Nat!

Jess lytted til hvert Ord.

Da George kom tilbage lod han i Begyndelsen som om han ingen flere Penge havde fundet; men han forlangte sorgløst den ene Omgang efter den anden af Drikkevarer og betalte ødselt med Sedler af Lommebogen.

Dette tog et Par Timer.

Nu gaar vi til Conway, erklærte George.

Conway det var en anden Knejpe.

Han har lukket, sa Værten.

Saa bryder vi ind, sa George. Kom an, Gutter.

Jess og jeg holdt os tilbage som om vi var stolte.

Vil ikke dere to gaa med? spurgte George. Jeg inviterer dere.

Og vi lod os overtale.

Conway var ikke lukket, der var ogsaa et glad Selskab forsamlet der, og George og hans Gutter blev ønsket velkommen. Jess vilde ikke staa helt tilbage paa vore Vegne, men begyndte at plystre som en Kunstner og vakte stort Bifald.

Det var dog en Satan til at plystre! sa de allesammen.

Vi blev der to Timer og drak store Mængder af Stærkt. Jeg drak hele Tiden Snit, som Jess havde lært mig, og det virked ikke mere paa mig da jeg var i stor Spænding paa Grund af det som forestod.

George talte sine Penge og sa:

Nu gaar jeg til Pigerne. Godnat, Gutter. Jeg maa efter flere Penge.

Du har jo mange Penge, blev der indvendt.

Forslaar ikke, svarte George.

Han raved ud af Døren.

Inat blir Banken nogle Hundrede Dollars fattigere, sa Gutterne.

Det ser saa ud, svarte Jess øjeblikkelig og gik ind herpaa. Han er en Mester til at bruge Penge.

Men da ingen vilde holde en Samtale med Jess som var en Tramp trak alle sig bort fra os.

Jess gik bort til Disken og spurgte hver især hvad de ønsked at drikke, men alle sa Nej Tak, at de ønsked ikke mere.

Kom og tag en Whisky, sa han til mig.

Jeg saa forundret paa ham.

Du trænger det, sa Jess.

Og jeg drak to store Glas Whisky og blev stø og uovervindelig og kunde ha gaat i Gang med at kaste Menneskene ud fra Conway.

Jess og jeg sa Godnat og gik ud paa Gaden. Byen laa mørk og øde. Jess styrte

vor Gang og vi bevæged os henimod Banken. Der var Lys i Vinduerne og deraf skønte vi at George var indenfor.

Vent her! sa Jess og gjorde fem lydløse Spring henimod Huset. Han forsvandt indad Grinden til Haven.

Hvor gik han hen mon? tænkte jeg.

Jeg vented i to Minutter og Jess kom tilbage. Han gjorde de samme Spring.

Hvor har du været? sa jeg.

Jeg har været og fingret lidt ved hans Dørlaas, svarte Jess. Lad os nu bare vente her.

Pludselig greb Jess mig i Armen og hvisked:

Hører du det?

Vi hørte en Mand arbejde og arbejde med Nøklen i en Laas og bande mere og mere ubehersket.

Det er George, sa Jess.

Vi skjulte os bag et Hushjørne og vented.

Jeg kan ikke faa den fordømte Dør igen! sa George og kom ud paa Gaden. Naa, der er to Laas for Skabet!

George gik til Pigerne og raved stærkt.

Nu gør vi en liden Sving til alt blir roligt, sa Jess.

Mens vi gik sa jeg:

Jeg tror nu endda ikke at du vaager det, Jess.

Ikke det! sa Jess.

Han mønstred Husene saa godt det lod sig gøre i Mørket og udvalgte sig en Butik med Dobbeltdør og sa at han vilde vise mig noget. Han slog sig mægtig fuld og tumled som af Ubehjælpelighed mod Døren. Det gav en stor Rystelse i hele Huset og Dørene sprang op begge to.

En Mand som holdt Vagt roper inde fra Butiken:

Hvad i Helvede er det?

Jess blev staaende og dingle i Døren som om han selv ikke forstod hvordan han var kommet her.

Hvem er der? spørger Manden i Butiken. Jeg skyder dig, Tæveson, dersom du ikke svarer.

Det er mig, siger Jess aldeles hjælpeløs af Drukkenskab og lar sig synke ned paa Gulvet.

Manden i Butiken maatte ovenikøbet slæbe ham ud paa Fortouget. Og saa godt væved Jess paa drukne Folks Maade at Vagtmanden klart forstod at dette var et ufrivilligt Indbrud. Han stængte Døren igen og var rasende.

Det var ærgeligt at der skulde være en Mand i Butiken, sa Jess da han naaed mig igen oppe i Gaden. Ellers vilde der kanske blit en liden Fangst.

Jeg forstaar nu at du har Mod til hvadsomhelst, sa jeg.

Og atter stod vi ved Banken. Jess sa:

Du skal samle dig en Haandfuld Sand her paa Gaden og slynge mod Vinduerne hvis der kommer nogen.

Ja, sa jeg og hørte hvor mit Hjærte hamred.

Nu gaar jeg, sa Jess.

Jeg stod en Stund og saa efter ham, han forsvandt indad Havegrinden. Hvis nu nogen kom og spurgte mig hvorfor jeg stod her, hvad kunde jeg saa svare? Jeg samled en Haandfuld Sand og rensed den for Smaastene, Gaden var uden Brolægning og der var fuldt op af tør Sand i Kørebanen. Intet

var at se, Byen var stille, nu og da lød nede ved Stationen et Pib af Lokomotiverne som rangered Hvedevogne. Pludselig hører jeg Skridt paa Plankefortouget, jeg vilde kaste Sanden mod Bankens Ruder, men gik istedet derfor imod den Kommende, sa Godaften og fik Svar. Og Manden gik sin Vej. Jess kunde nu ha været borte i fem Minutter.

Da hører jeg tydelig smaa Knep inde fra Bankens Hus, det ene efter det andet. Nu klipper Jess Skruer over, tænker jeg og forundrer mig over hans Koldblodighed. Jeg vidste hvor jeg vilde flygte hen hvis det blev nødvendigt, ned til Jærnbanen, til de mange Skur og Oplagssteder langs Linjen.

Det tog en lang Tid, en Evighed. Jess begynder at sage Metal derinde, jeg hører saavidt et og andet Drag og jeg staar som paa Naale over hans mageløse Frækhed. Bare han nu faar stjaalet noget ordentligt! tænker jeg og er gridsk efter min Andel. Efterhvert som Tiden led blev ogsaa jeg roligere og jeg gik frem og tilbage paa Fortouget og tænkte. Jeg tænkte ogsaa paa Pigen paa Farmen, Alice Rodgers hedte hun.

Nu har Jess ganske bestemt været en

Time borte og endnu var han ikke kommet. Da jeg just var begyndt at mande mig op til at gaa ind i Haven og kige ind kom Jess ud. Han iled foran mig ned til Bordstablerne ved Jærnbanelinjen.

Til Helvede med dette Uheld! sa han og pusted ud efter sit flittige Arbejde.

Hvad er ivejen? spurgte jeg.

Den forbandede George maa ha tat hele Banken med til Pigerne, sa Jess. Skabet var tomt. Der var bare Protokoller.

Der for en hemmelig Tilfredshed gennem mig ved denne Meddelelse og jeg røbed mig til Jess da jeg overgivent slog ham paa Skulderen og spurgte:

Saa tog du ingenting?

Hvad skulde jeg ta, du dumme Dyr? sa Jess vredt. Jeg vil ikke sidde her længer, sa han ophidset, vi maa prøve noget andet.

Dermed gik Jess, han fulgte Skinnerne ned til Stationen, og jeg gik med.

Jeg var blit slap efter min lange Vagttjeneste og sa:

Rent ud sagt, jeg tror ikke det nytter noget andet heller. Lad os opgive det.

Lad os prøve en Ting til, sa Jess.

Han gik ind paa Stationen og spurgte Telegrafisten hvad Tid der kom et østgaaende Tog. Om en halv Time, svarte Telegrafisten og saa paa Klokken.

Saa er der intet at gøre før det Tog er passeret, sa Jess til mig.

Vi satte os i Nærheden af Stationen og vented den halve Time skønt vi frøs dygtigt. Det begyndte at lide mod Morgen.

Saasnart Toget hørtes at komme rejste Jess sig og bad mig vente ham her. Han gik ind i Stationsbygningen igen og blev borte for mig.

Jeg vented. Toget kom, gjorde sin Stans og gik igen. Jeg vented forgæves en Time og det begyndte at gry i Øst. Han gaar vel og spejder, tænkte jeg om Jess. Jeg gik efter ind paa Stationen og spurgte om man havde set min Kamerat.

Han rejste med Toget, svarte Telegrafisten.

Naa, rejste han med Toget, sa jeg og turde ikke vise mig mere forundret. Jeg var begyndt at fatte Mistanke til Jess, at han kanske alligevel havde fundet andet end Protokoller i Banken. Han var blit saa

febrilsk og havde baaret sig saa underligt ad mod mig.

Telegrafisten spurgte smilende:

Er han rømt ifra dig?

Jeg smilte overlegent tilbage og svarte at Nej, jeg vidste at han rejste.

Jeg kendte ham slet ikke, sa jeg, og jeg sa ham just nu at jeg heller ikke vilde ha noget med ham at skaffe.

Jeg gik ud af Stationen i Tusind Tanker. Jeg var som himmelfalden over Jess' Frækhed. Naturligvis havde han havt Held med sig, den Skurk, og fundet klækkelige Penge i Banken. Og han havde ikke betænkt mig med den ringeste Andel. Gid Fan havde ham!

Jeg tog Vejen op til et Logihus hvis Skilt jeg havde set idag og vilde faa mig en Seng. Undervejs blev jeg mere og mere tilfreds med at jeg ikke havde smudset mine Hænder med de røvede Penge. Det var dog en Nydelse at leve vidunderlig rent og ubesmittet her i Verden! tænkte jeg og hutred af Glæde. Lad mig heller være fattig og trælle for andre til sidste Blodsdraabe!

Da jeg var kommet udenfor Logihuset bestemte jeg mig til heller at gaa ned til Bordstablerne og sove lidt gratis. Jeg havde ikke mere end de to Dollars tilbage og jeg vilde gærne kunne bringe med hjem til Alice Rodgers et gyldent Penskaft som jeg havde set i et Guldsmedvindu.

VII

Jeg trodde du var blit med din Kamerat ned i Østen, sa Farmer Rodgers da jeg kom tilbage til Farmen. Det kan jeg like at du holdt Ord.

Jeg sa jo at jeg skulde komme tilbage idag, svarte jeg. Hvad min Kamerat angaar da skiltes jeg fra ham i Uvenskab, jeg vilde ikke ha Følge med ham.

Det blir koldt for dig at sidde paa Plogen i de Sko. Du burde ha købt dig et Par nye Sko nu du var i Byen og havde Penge, sa Mr. Rodgers.

Jeg blev sendt ud paa Prærien for selv at vælge mig ud det Spand Muldyr jeg vilde ha. Jeg satte hele Flokken i Sprang og saa da hvilke Dyr der uvilkaarlig søgte ind til

hinanden som Pardyr og valgte mit Spand derefter.

Det er mit Spand, sa Alice da jeg kom hjem forat sæle paa. Brug det pent!

Det skal jeg nok, Miss, svarte jeg.

Jeg la til dette Miss som om hun var en Dame, vi brugte det ellers ikke paa Farmen.

Jeg skulde ikke længe faa beholde Alices Spand. En Dag styrted Tyskeren Freds ene Dyr og døde af Tarmslyng, og Fred slog da paa at han kunde overtage mit Spand. Jeg modsatte mig dette og selv gamle Rodgers var paa min Side; men Alice og Fred sejred over os. Om Morgenen stod Fred tidligere op end sædvanlig og da jeg kom til Stalden var mit Spand borte. Dette var god nok Grund for mig til at forlade Farmen; men Mr. Rodgers sa at jeg ikke skulde bryde mig om det, men derimod vælge mig et andet Spand. Og jeg fandt mig et nyt Spand som var mindst saa godt som det første og var mere udholdende. Da jeg fodred mine Dyr godt og vasked deres Hove og strigled dem sent og tidlig kom jeg snart til at lægge Fred et godt Stykke bag mig i Pløjningen.

I den første Uge paa Farmen gik jeg og var angst for at Skurken Jess' Indbrud skulde være opdaget og jeg bli indblandet i hans Ugærning; men da Byen Eliots begge Smaablade kom til Farmen og der intet stod i dem om Indbruddet blev jeg modig igen og havde ingen Bekymringer mere. Enten havde da Jess slet ikke brudt ind i Pengeskabet, men blot villet blære sig for mig forat vise sit Mod, eller Banken var røvet, men George havde for sin egen Skyld ikke turdet mælde det. Jeg hørte siden at George var Søn af Byens rige Møller, saa hans Far havde vel i Tilfælde dækket Underbalancen.

Fred stak mig daglig ud hos Alice. Jeg kunde gøre hvad jeg vilde saa stod han mig ivejen og sejred. Allerede under Indhøstningen havde han gaat og pyntet sig mere end os andre og naar han skulde ind til Maaltiderne stod han længe og delte sit lyse Haar efter en Streg. Det græmmed ham at han havde mistet sin ene Øjentand og at Hullet blev synligt naar han lo. Hvad skulde da jeg sige som havde mistet næsten alt mit Haar paa Prærien og var blit næsten skaldet paa et Aar! Jeg havde desuden ophørt at

barbere mig, jeg lod mit stive Skæg staa, dertil kom at Sol og Vejr havde udvisket mine Øjenbryn. Jeg kunde ikke maale mig med Fred.

Derimod var gamle Rodgers og hans Kone meget venlige mod mig og behandled mig godt. Ofte kunde Mrs. Rodgers sige til mig ved Bordet at jeg maatte spise mere Pudding eller Kager. Nu og da spurgte hun mig interesseret hvorledes det var i det Land jeg var fra, men Fred spurgte hun ikke da han var født i Amerika, endog i Byen Fargo, og var Bymand.

En Morgen var Alice pyntet. Jeg trodde hun skulde til Byen og snikte alt paa at faa køre hende did; men det viste sig at det bare var Søndag og at hun havde pyntet sig af den Grund. Jeg gik til mit Arbejde idag som igaar og tænkte ikke mere paa det; men om lidt ser jeg Alice i al sin Puds gaa over til Fred langt ude i Prærien og aflægge ham et Besøg. Og til mig kom hun ikke.

Saaledes var det hver Dag. Jeg vandt ingen Fremgang hos Alice, skønt jeg baade kaldte hende Miss og var meget opmærksom.

Fred var mere naturlig end jeg og gjorde sig ikke i mindste Maade til. Du skal se jeg gør formeget af det! tænkte jeg. Men jeg havde alt forvænnet Alice og da jeg ophørte at sige Miss og bare kaldte hende Alice opfatted hun det som en Paagaaenhed fra min Side og hun svarte mig ikke.

En Dag bragte jeg til Udførelse et Kneb som jeg havde udtænkt. Det tordenregned i flere Timer saa det blev umuligt at pløje, vi spændte da fra og gik hjem. Jeg havde ikke nogen tør Trøje, men jeg tog en tør Skjorte paa og satte mig i Skjorteærmerne ind i Stuen hos Familjen hvor det var varmt. Her begyndte jeg at skrive et Par Breve, jeg vilde vise min store Penneførhed, og jeg brugte det gyldne Penskaft som om det var dette jeg var vant til.

Jeg har aldrig set hans Mage til at skrive! sa Mrs. Rodgers forbauset.

Alice kasted modvilligt et Blik paa mig; Frank sad der ogsaa, og det var ham hun talte med.

Bruger du Guldpenskaft? sa hun.

Synes De det er pent? spurgte jeg.

Ja.

De kan gærne faa det, Miss, sa jeg og rakte hende det.

Jeg? Jeg vil ikke ha det, svarte hun kort og godt. Men det forundrer mig at du bruger saa dyrt et Penskaft.

Man bruger hvad man har, sa jeg. Jeg sa videre at jeg havde faat dette Penskaft, og jeg laved det slig at hun skulde tro jeg havde faat det af en Pige.

Men heller ikke dette gjorde noget Indtryk paa hende. Og heller ikke fik jeg foræret hende Penskaftet skønt jeg havde brugt et Kneb.

Jeg slog mig frem saa godt jeg kunde og la den ene Plan efter den anden. En Uge forsøgte jeg med at være taus og tilbageholdende saa hun skulde faa kvindelig Medlidenhed med mig, en anden Uge var jeg glad og prøved at straale med hastige og gode Svar. Alice sa blot:

Hvorlænge har du været i Amerika?

I over seks Aar i alt, svarte jeg. Jeg er her nu for anden Gang.

Og du, Freddie?

Jeg er født her, svarte Fred.

Du ser Forskellen, sa Alice til mig.

For det var det fineste at være født Amerikaner. Hun kaldte ogsaa Fred for Freddie forat det skulde være amerikansk og ikke tysk.

Se paa hans Haar! sa Alice om Freds Haar. Det er som Guld. Hvor har du gjort af dit Haar, Nut?

Jeg har mistet det paa Prærien, sa jeg. Men nu synes jeg at det begynder at fæstne sig lidt og at det kommer igen.

Jasaa, sa Alice.

VIII

Men der skulde komme en Dag da min Stjærne steg rigtig højt og jeg for en kort Stund var Sejrherre paa Farmen. Det var stolte Timer.

Der var kommet en liden Dattersøn af Rodgers paa Besøg, han hedte Edwin. Den lille Fyr var meget sammen med mig og fulgte mig ud paa Prærien hvor jeg tog ham op paa Plogen og lod ham køre Spandet. En Dag han var sammen med Bedstefarn hjemme paa Farmen hændte der ham en Ulykke. Den Gamle var beskæftiget med nogle Planker som han sendte nedad Trappen fra Udhusloftet, en af disse Planker kom til at gaa skævt og ramte Barnet med det ene

Hjørne ovenfor Øret. Edwin faldt om og laa som død.

Der blev stor Jammer paa Gaarden, Alice ropte til mig som var nærmest om at komme hjem øjeblikkelig. Jeg rev Muldyrene fra Plogen og lod dem gaa hvor de vilde og løb hjem. Men Alice havde vel af Vanvare henvendt sig til mig, hun besinded sig og ropte ogsaa paa Fred fordi hun stolte mere paa ham. Hun fik Fred i en Fart til at spænde Hestespandet for Vognen og ile til Byen efter Læge.

Da jeg kom hjem var de to Bedsteforældre fulde af Fortvivlelse og kunde ikke styre sine Skrig, Mr. Rodgers vælted Barnet frem og tilbage paa Stuegulvet uden at faa det tillive. Et gammelt Minde fra Barndommen kom mig tilhjælp og det slog med ét ned i mig hvad jeg nu havde at gøre. Tag Trøjen af ham! sa jeg. Jeg havde min Barberkniv under Hovedpuden i min Seng og den løb jeg nu efter; da jeg kom tilbage rev jeg Edwins Skjorteærme op og begyndte at stikke i en Aare paa hans Arm.

Kvinderne gav et Skrig og kasted sig over mig som gale, især var Alice uden

Maade og sa at jeg vilde myrde Barnet. Jeg tramped i Gulvet og befalte hende at gaa væk; her galdt det Liv eller Død, og jeg vilde frelse Barnet! Gamle Rodgers gav sig overfor disse stærke Ord og hjalp til med at holde Armen. Skal det være godt at aarelade? spurgte han bare.

Da jeg fik snittet lidt ordentlig ned kom Blodet, i Begyndelsen blot som en liden Blødning, senere som en fin Straale. Jeg aabned Skjorten og lytted til Edwins Bryst; Hjærtet slog ikke. Da tog jeg ham i Benene og dingled med ham frem og tilbage med Hodet nedad; det var da at Blodet begyndte at straale. Saa la jeg Barnet ned igen og lytted. — Hjærtet slog lidt. Det var den nydeligste Operation jeg kunde ønske mig. Vi stod alle og saa paa Barnet. De smaa Fingre rørte sig lidt paa den ene Haand. Der rørte han Fingrene! sa Mr. Rodgers halvkvalt af Glæde. Han rørte Fingrene! sa den gamle Bedstemor ogsaa og gik hulkende ud. Lidt efter slog Barnet et Par forvildede Øjne op og lukked dem igen. Han saa op! sa Mr. Rodgers, han er ilive. Han kaldte sin Kone ind igen og sa det samme til hende.

Hent mig en Linklud, sa jeg til Alice.

Alice blev længe borte, og jeg blev mere og mere myndig indvendig, jeg greb hvad jeg først fik Øje paa, det var et hvidt Lintøjstykke som just var paabegyndt til noget, og rev mig ud en Firkant til Charpi, derpaa rev jeg mig en lang Strimmel til Bind.

Alice kom ind igen og sa:

Har du revet min fine Bonnet istykker!

Jeg skal betale Dem for den, svarte jeg og plukked videre paa Charpien.

Mrs. Rodgers var aldeles tilintetgjort af min Mægtighed og sa til Datteren:

Ti stille, Alice.

Edwin saa oftere og oftere op og klynked, tilsidst vilde han gribe sig op til Saaret i Hodet, hvad jeg forhindred ham i. Da saa han op med fuldt Blik og jeg forstod at han kendte mig.

Jeg la nu Charpien paa den aabnede Aare og bandt Bindet om, hvad jeg kanske kunde ha gjort før. Saa bar vi ham ind i hans Seng og klædte ham af. Han faldt i en Døs, hvorunder jeg vasked Saaret i hans Hode og bandt et Bind ogsaa om det.

Nu kan Doktoren komme! sa jeg.

Og da var jeg som en Gud indvendig.

Men da Spændingen havde lagt sig hos mig blev jeg slap og begyndte at falde sammen. Jeg sank ned paa en Stol. Lidt efter rejste jeg mig og gik ud af Huset med skælvende Knær og satte mig bag Stalden og var til ingenting. Jeg sad vel der i ti Minutter, da kvikned jeg lidt til og gik over mod mit Spand, spændte det for og begyndte atter at pløje. Jeg kunde ha sovnet paa Sædet.

I to eller tre Timer kørte jeg Plogen igen. Da kom gamle Mr. Rodgers over til mig og sa at Doktoren havde været der, han havde bundet op igen Edwins Saar og git ham nogle Draaber. Mr. Rodgers bad mig spænde fra for idag.

Jeg spændte fra og fulgte ham hjem. Der blev næsten ikke talt af nogen af os, men jeg saa hvor den gamle Mand var taknemmelig.

Gamle Mrs. Rodgers kom imod os og sa til mig:

Doktoren har været her. Han tror nok at Edwin klarer det.

Han sa at du havde gjort Ret i at aarelade ham, sa Rodgers.

Han sa at du havde frelst hans Liv, faldt Konen ind.

Og atter blev jeg som en stolt Gud og Herre.

Jeg drev om Resten af Dagen og bestilte ingenting. Men der var ingen Fornøjelse i ingenting at gøre og jeg gik fra Sted til Sted paa Farmen og keded mig; havde det ikke været for Skams Skyld vilde jeg ha sat mig paa Plogen igen. Alice kunde ha brudt sig saa smaa som at sige et Par hjærtelige Ord til mig, istedet derfor kom hun og sa forbitret:

Du tramped i Gulvet til mig, Nut. Det skal du ikke gentage.

Jeg kom ikke til at svare et Ord paa dette, saa umulig syntes jeg hun var. Men de Gamle satte sig derimod i Hodet at jeg vist var en mærkelig Mand som var kyndig i meget, de lytted opmærksomt naar jeg sa noget og jeg syntes at de begge begyndte at gøre lidt Forskel paa Fred og mig til min Fordel. En Dag blev jeg saaledes sendt

til Byen med Hvede og forat gøre Indkøb, og Fred var ikke med.

Men selv om jeg havde været en Troldmand kunde jeg ikke staa mig i en Evighed ved bare en Undergærning. Eftersom Dagene gik og lille Edwin kvikned til og alt blev som før faldt min store Bedrift i Forglemmelse og jeg gik atter fattig og besejret om paa Farmen. Der blev ingen Forandring heri.

Fred kom til mig og sa:

Snart vil Frosten komme og Pløjningen er slut. Hvad skal du gøre da?

Sandelig om jeg ved det, svarte jeg. Men der blir vel en Raad.

Fred og jeg enedes godt, der var intet Uvenskab mellem os og jeg lagde ham ikke for Had fordi han havde bemægtiget sig mit Spand. Det var Alices Skyld. Fred var ingenlunde nogen daarlig Tramp og det var først iaar da han blev arbejdsløs at han tog paa at trampe. Han var derimod forfængelig over sit smukke Ansigt, og naar han lo aabned han Munden bare ganske lidet fordi han vilde skjule Hullet efter den tabte Tand. Derved fik han et Udseende som om han lo med en Spræk i Læben. Men dette at han

aabned Munden saa sparsomt klædte ham, da han af Naturen havde lidt tykke Læber. Le mere! kunde Alice sige til ham. Hun var hensynsløst forelsket.

Skønt jeg havde det meget værre og var ugengældt i min Kærlighed havde heller ikke Fred det for godt. Han fortalte mig at Alice havde henvendt sig til sine Forældre om ham og bekendt at hun havde ham kær; men Forældrene havde forlangt at hun skulde opgive ham.

Fred sa til mig:

Du maa hjælpe os, Nut.

Jeg følte mig en Smule ophøjet ved denne Begæring og jeg spurgte:

Er det med Alices Vilje at du beder mig?

Ja, sa Fred, hun ønsked det.

Jeg sa:

Da skal jeg gøre det!

Der foresvæved mig noget om at jeg kanske kunde komme til at stikke Fred ud ved min utrolige Ædelmodighed.

Jeg havde begge de Gamles Øre og jeg spurgte Mrs. Rodgers en Dag om hun var fra Farm eller fra By.

Fra Farm, svarte Mrs. Rodgers.

Det maatte være underligt for en ung Pige paa en enslig Farm, sa jeg videre. Hvorledes blev man kendt med Mennesker?

Mrs. Rodgers svarte at der var nu Farmene omkring. Og saa gjorde man ugentlige Ture til Byen. Men naturligvis traf man ikke mange Mennesker.

Og hvorledes blev man gift? spurgte jeg. Tog man blot en som kom forbi?

Da saa de to Gamle paa hinanden. De havde en ældre Datter som var rømt bort med en som kom forbi. Men dette Par var det gaat bra, de Unge tog sig Land og blev Farmerfolk, lille Edwin var en Søn af dem.

Det maatte være risikabelt, fremholdt jeg videre. En ung Pige kunde mangen Gang falde i Forelskelse til en Uværdig blot fordi hun ikke kendte nogen anden og ikke kunde vælge.

Ja det havde jeg evig Ret i. Saa var det.

Sikkert var det at man burde være forsigtig overfor slige Folk som os som kom gaaende, sa jeg tilslut.

De to Gamle saa paa hinanden igen og forstod mig paa en Prik.

Dette vil den gamle Mor fortælle sin Datter! tænkte jeg. Alice vil vel ikke foreløbig opgive Fred, men hun vil faa en Forestilling om den uhyggelige Indsigt jeg har!

Men det vared ikke længe før jeg selv blev ræd for hvad jeg havde sagt, jeg var gaat for vidt, Alice vilde nok forstaa at jeg modarbejded Fred. Jeg passed da paa ved første Lejlighed og sa til Mrs. Rodgers at med Fred var det en anden Sag, han var aldeles sikkert en Kærnemand og en Perle som jeg vilde vælge om jeg var Pige. Jeg opnaaed ogsaa dennegang at den Gamle hørte paa mig, og jeg mærked det gik op for hende hvilken uegennyttig Sjæl jeg var.

Jeg passed paa Alice en Aften i Mørkningen og vilde ha hende til at tale først.

Du er ikke Freddies Ven, sa hun.

Hvad har jeg gjort?

Du har lagt ondt for ham.

Jeg fik Alice med ind til hendes Mor og spurgte hvad ondt jeg havde lagt for Fred.

Du sa at man burde vogte sig for Omstreifere, men at Fred var en Undtagelse og en Perle, svarte Morn.

Men Mor det fortalte du ikke mig! ropte Alice. Gud velsigne dig, Nut!

Jeg gik stolt og fortørnet bort og udnytted min gunstige Stilling. Da Fred næste Gang bad mig om at hjælpe ham videre svarte jeg at jeg paa Grund af Alices Opførsel ikke vilde ha noget med hans Sag at skaffe.

IX

Alice kom grædende til mig og bad mig sige mere godt til Forældrene om Fred. Dette var om Åftenen efterat alt Arbejde var gjort. Alice kom tæt hen til mig og fingred nu og da ved min Bluseknap, saa jeg stod hende mere nær end nogensinde og følte hendes Aande. Jeg blev betagen af denne Lykke og svarte usammenhængende: Om Fred? Naavel. Hvad skal jeg sige? Jo jeg skal gøre alt De vil.

Og jeg vidste ikke at Fred lured; men Fred stod i Stalden og hørte paa os.

Hvad skal jeg forresten gøre? spurgte jeg. Ved De hvad De beder mig om? De har vel forstaat at jeg selv har Dem kær.

Nej det har jeg ikke forstaat, svarte hun. Det har du aldrig sagt.

Jeg har ikke sagt det nej. Jeg holder mig til Jorden. Jeg ved at jeg er en Omstrejfer og er uværdig til Dem.

Forresten gør det hverken fra eller til, sa Alice. For det er Freddie jeg elsker.

Og saa beder De mig om Hjælp!

Nejnej, sa hun, saa faar det være.

Har det aldrig gaat op for Dem at jeg allerede har været noksaa uegennyttig? sa jeg. Jeg har ikke hørt et Ord af Dem til Tak. Men skulde jeg nu gaa videre vilde det overstige et Menneskes Kræfter.

Jeg ved at du er et godt Menneske, sa Alice.

Men ikke mere?

Jo du er ogsaa en lærd Mand med dyb Indsigt i alt. Du skriver som et Lyn.

Men det som jeg vilde høre, at jeg saa næsten lige saa godt ud som Fred og var lige saa bedaarende, det sa ikke Alice.

Kunde De aldrig holde af mig? spurgte jeg.

Jo, sa Alice, lidt, det vil sige . . . . .

Jeg indsmigred mig videre og spurgte:

Tror De ikke at jeg skulde drive vor Farm og tjene grove Penge og bære Dem paa Hænderne? Men hvad vil Fred gøre!

Alice taug.

De ved ikke hvad Mand jeg er, sa jeg mystisk og slog paa at hun ikke havde nogen Anelse om mig.

Men det har jeg! ropte Fred og kom pludselig ud af Stalden. Han havde en Høgaffel i Hænderne. Jeg har den Anelse om dig at du er en daarlig Person og en Kæltring, sa Fred rasende, jeg dræber dig som en Hund.

Da blev jeg ræd og værged for mig med Armen. Bliv rolig, Fred, og lad mig gaa, sa jeg.

Gaa? Jeg dræber dig i dette Sekund! skreg Fred og stak efter mig med Høgaflen.

Alice gjorde intet Tegn til at gaa imellem.

Dræb ham ikke, sa hun bare.

Du er en Morder, sa jeg til Fred. Og jeg beder dig lægge Høgaflen væk, din Morder.

Men Fred vilde ikke skaane mig.

Hvis du rører dig en Tomme stikker jeg dig ned, sa han.

Jeg satte mig ned paa Jorden. Jeg saa at Fred var fuldkommen rasende og jeg kunde intet udrette med ham. Et saadant Stik af en Høgaffel er bekendt for at gro meget langsomt og kanske aldrig gro, og jeg var bange for mit Liv.

Hvad har du sagt om mig til de Gamle? skreg Fred.

Du er et dumt Dyr, sa jeg. Jeg har intet sagt og jeg vil ikke gøre dig nogen Tjeneste.

Fred vendte Høgaflen om og gav mig et Slag i Hodet med Skaftet. Det gjorde ikke videre ondt. Jeg rejste mig igen. Da Høgaflen atter kom mig nær hugged jeg ud med Haanden og fik fat i den. I samme Øjeblik forstod Alice at der blev Fare for Fred og hun løb ind i Huset og fik sin Far ud.

Vær rolige Gutter, sa Mr. Rodgers. Hvad staar paa?

Spørg Fred, svarte jeg. Han kom løbende med en Høgaffel.

De har havt Høgaflen hver sin Tur, sa Alice.

Jeg forstod nu at Alice var et slet Menneske, og skønt ogsaa jeg var slet var hun meget værre. Jeg gik min Vej i Harme og overlod de to Kærester til at forklare sig og undskylde sig og sige hvad de vilde paa min Bag. Men den næste Dag gik jeg over til Fred da han pløjed og befalte ham at stige ned af Plogen. Det vilde han ikke. Jeg gav ham da et Slag under Kæven saa han raved og faldt ned af Sædet. Og for dette fandt ikke Fred noget andet at hævne sig med end at skære aldeles istykker Ryggen i min Trøje en Nat jeg laa og sov . . . . .

Vi pløjed til Isen kraved Markerne, ja helt til Tælen begyndte at stige ned i Jorden. Mr. Rodgers sa en Dag: Nu, Gutter, faar Pløjningen slutte.

Vi spændte straks fra og begav os hjem. Og for sidste Gang strigled jeg Muldyrene og vasked deres Hove og gav dem Mad.

Det mørkner, det blir Natten snart, I kan være til imorgen, sa Mr. Rodgers.

Han regned ud hvad vi havde tilgode

og betalte os Pengene. Jeg havde intet optat i Forskud saa jeg fik mere end Fred som havde faat Forskud baade til nye Klæder og til en ny Hat fra Byen.

Mr. Rodgers tilbød at laane mig paa Turen en noget bedre Trøje end min egen; jeg kunde hænge den ind hos hans Købmand, sa han. Jeg vrængte da Lommerne paa hans Trøje saa han skulde se at der intet var glemt i dem. Dette var et lidet unødvendigt Fif af mig og skulde vise min Ærlighed.

Om Natten vaagned jeg ved at Fred stod op fra sin Briks og tog Trøjen paa.

Hvor skal du hen? spurgte jeg.

Han svarte ikke.

Fred gik ud og blev borte. Han har noget fore! tænkte jeg og listed mig efter til Døren og aabned den. Det var mørkt og koldt ude og nogle Stjærner paa Himlen. Jeg turde ikke spionere videre, men gik ind igen; hvad der end skete var det bedst at holde sig derifra. Jeg var blit gennemfrossen i Døren og sovned nu rigtig tungt ind, jeg vaagned ikke før om Morgenen.

Da jeg stod op og gik ind til de Gamle var Fred endnu ikke kommet tilbage.

Hvor er Fred? spurgte Mrs. Rodgers hun havde Maden færdig.

Det ved jeg ikke, svarte jeg.

Hun gik ud og ropte, men ingen Fred svarte. Da fik den gamle Kone en Anelse, hun slog Døren op til Alices Rum og saa ind. Det var tomt. Hun lukte Døren igen og sa:

Hvor er Alice mon?

Hendes Ansigt var askegraat.

Vi ledte nu efter de to højt og lavt, men uden at finde dem. Men i Stalden var Alices Spand borte, saa vi forstod at Parret var rømt.

Akkurat som vor ældste Datter, sa Mrs. Rodgers fortabt.

Gamle Rodgers græmmed sig og var taus, han gik omkring og gjorde et og andet, men havde ingen Stadighed. Hans Kone var den som først kom til Rolighed og sa at det var gaat godt for deres anden Datter, saa kanske det blev bra ogsaa for denne. Og paa Bedsteforældres Vis var det heller ikke længer deres voksne Børn som laa

deres Hjærte nærmest, men deres smaa Børnebørn. Lille Edwin var Husets højeste Glæde.

Hvis du kommer her forbi igen vil jeg gi dig Arbejde saasandt jeg har noget, sa Mr. Rodgers til mig. Hvor rejser du hen?

Længer Vest, svarte jeg.

Det skulde du ikke gøre, sa Rodgers. Du skulde faa dig en Plads hernede i Byen og bli paa denne Kant af Landet.

Men jeg rejste til Vinfelterne i Californien.

UNDER HALVMAANEN

I

INDAD BOSPORUS

Vi kommer fra Østen og skal ind til Konstantinopel. Det er en mild Høstkvæld. Sortehavet ligger blikstille, og langs tyrkisk Armenien ser vi Mænd i Skjorteærmer som sidder og røger udenfor sine Stuer; vi kan se Røgen af deres Piber, saa stille er det.

Maskinen faar hele Skibet til at ryste. Det er Marseillebaaden «Memphis» vi er ombord i, den strækker ud alt hvad Remmer og Tøj kan holde for at komme ind til Konstantinopel allerede iaften. Men efterhvert som vi bruser frem blir Haabet mindre og mindre, Kaptejnen svarer os alle at Nej det

er tvivlsomt om vi grejer det. Lige ved Indløbet til Bosporus paa Skutarisiden ligger nemlig en liden By som heder Kavák, denne By har vi endnu ikke passeret, og det er hele Knuden. Kavák ser saa uskyldig ud, der er uhyre Mure efter Fæstningsanlæg paa Højderne; men der er ogsaa et stærkt moderne Batteri med Kanoner skjult inde i Ruinerne, og kan vi ikke komme forbi disse Kanoner «inden Solnedgang» saa er Løbet stængt.

Vi bruser frem. Vi ser allerede Kavák et Stykke forud; men Kaptejnen svarer nu os alle at Nej vi grejer det ikke. Kaptejnen er en liden sort Sydfranskmand; der er noget galt med hans venstre Øje, han skeler med det. Men da forstaar jeg ikke at han kan være et stort Skibs Commandant.

He, sligt noget Commandant! tænker jeg og haaner ham godt fordi han ikke grejer Kavák inden Solnedgang; han er vel simpelthen blind paa venstre Øje, og sligt noget skal være Commandant!

Saa, nu har vi bare nogle Kabellængder igen til Fortet. Vi staar med vore Ure i Hænderne og tæller. Men da ingen af os

har Rede paa tyrkisk Tid tæller vi i Grunden paa det uvisse.

En Japaner staar ved min Side. Han er Handelsstipendiat, opdragen i England, en liden flink Herre som har rejst denne Vej før; hans Mening er Guld værd. Hvad er tyrkisk Tid?

Jo det skal jeg straks sige Dem, svarer han og peger op til Fortet. De ser den Soldat der, han som gaar hen til Flagstangen? Hold Øje med ham.

Soldaten gav sig til at staa ved Flagstangen.

Pludselig lyder et Signalskud; Soldaten stryger Flaget.

Klokken er seks, siger Japaneren, det er Solnedgang.

Akkurat midt for vor Næse! Just da vi var komne til Fortet! Nej naturligvis kunde vi ikke naa Konstantinopel i Kvæld med en blind Skipper. Gud ved om vi nogensinde naar Konstantinopel paa slig Maade! Jeg rejser aldrig med en Franskmand mere!

Vi ankrer. Der kommer Baade ud til os med forskellige uniformerede Tyrker i, Sundhedsfolk, Toldfolk. Vi er lidt spændte

paa hvad Tyrken vil gøre med os. Har han Barmhjærtighed i Livet? Eller er det vor sidste Time? Det er gamle høflige Mænd, de spørger os et Par Spørgsmaal paa Fransk og gør intet mere ved os. Der er ikke nogen overhængende Fare ved at være sammen med Tyrker nu mere siden de ophørte med at spise Mennesker. Jeg byder en af Tolderne en Cigaret for at indsmigre mig hos ham og være den sidste han kaster sig over; han modtager Cigaretten og giver mig en af sine til Gengæld. Og alt sker med franske Buk og Taksigelser. Det er dog svært, tænker jeg, hvor langt man kommer selv med en vild Tyrk naar man bare har det rette Laget.

Er det ikke ogsaa temmelig godt gjort at staa med sin Fod i selve Tyrkiet? tænker jeg videre. Det er ikke alle som har vist dette Mod. Tyrken spiser ikke Mennesker mere, nejvel. Men tør nogen paastaa at han er tandløs? Har nogen anden norsk Forfatter vaaget sig hid til dette Land? Goethe rejste engang fra Weimar til Italien; men besøgte han Tyrkiet?

Kortsagt, det er temmelig godt gjort.

*

Bag os ligger Sortehavet lysegrønt og stille. Det begynder at skumre, Dagen gaar ud; nederst i Horisonten brænder en Rand af Blod og Guld. Jeg synes ikke jeg har set saa hæftige Farver før under noget Himmelstrøg og jeg har en Følelse af at intet er saa vakkert som det Gud selv gør. Dette Blod og Guld staar stille, det svinder blot ganske langsomt, og naar det er gaat helt ud blir Havet nedenunder sortblaat og tungt. Saa indtræder Mørket; oppe i Byen Kavák tændes Lysene og vi selv hænger Lantærner ud.

Det er stille ombord. Perseren og hans Kone som hele Tiden har holdt til i sine Puder og Tæpper paa Fordækket har forrettet sin Andagt og sidder nu foroverludede og stumme og tænker. Hun er saa tæt tilsløret denne gamle Perserkone; men igaar saa jeg hendes Ansigt, det var paafaldende lyst. Hun havde ogsaa paafaldende røde Læber. Du skal se hun gaar og maler sig endda, det gamle Skind, tænker jeg. Men kanske er hun slet ikke gammel, ingen ved. Manden er en høi langskægget Herremand

med myndig Mine. Han har farvet sine Negle og sine Haandflader med Henna.

Nu begynder det at spille igen i Dækssalonen. Vi har en Mand med to Sønner ombord, de er alle tre af samme Størrelse og synes ved første Øjekast at være af samme Alder; det er en af dem som nu sider og spiller. De skiftes ved Pianoet hele Tiden. Den ene af Sønnerne er svindsottig og hoster, men Sjøluften har kviknet ham til, saa hans grove, godmodige Ansigt ser sundt ud igen, blot hans Hænder og hans Tindinger er blaa. De æder alle tre som Dyr, ikke mindst den svindsottige. Under Maaltiderne sidder de paa fransk Vis og mauler Brød i store Mængder.

Jeg gaar nedenunder. Japaneren sidder igen og skriver Breve. Det har han nu gjort under hele Rejsen. Han har faat færdig en Stabel af Breve som han skal sende hjem fra Konstantinopel. Han skriver med den største Lethed, det er ham en smal Sag at gøre op en Masse af disse forunderlige japanske Skrifttegn der ser ud som Fodspor af Fugle.

Lad mig nu læse hvad De har skrevet, siger jeg.

Værsaagod! svarer han leende og kaster sine Breve hen til mig. Sig mig saa med det samme om jeg tør vaage det Tegn der. Det er til vor Handelsminister jeg skriver.

Jo, siger jeg, lad det bare staa. Det ser brillant ud. Han har godt af et sligt Tegn.

Det betyder Dumhed, oplyser han.

Da blir jeg betænkelig. Jeg er istand til at fratage Manden hans Stipendium, jeg holder hans Skæbne i min Haand og jeg bør bruge min uhyre Magt med Maadehold. Jeg beslutter da at frelse Manden med et eneste Pennestrøg, jeg tager Pennen ud af hans Haand og stryger Tegnet.

Au! skriger Japaneren og springer op. De strøg et galt Tegn!

Saa satte han sig flittig til at skrive det hele Brev om igen.

Jeg paa min Side vil vise mig lige saa flittig, jeg sætter mig til at bie til han blir færdig. Jeg ved at naar han paa nogen Maade kan afse Tid dertil vil han gærne prate lidt med mig. Han er fuld af Liv naar han faar spørge nogen ud om et eller andet; iblandt kan han ogsaa fortælle om sit

Hjemland: der er intet Land i Verden som Japan engang vil bli naar det faar udviklet sig. Han er gift og har et Barn, han vil være hjemme igen om et Aars Tid; for nærværende skal han besøge Konstantinopel, Byerne i Lilleasien, Damaskus. Han er meget flink i Engelsk og siger flotte Morsomheder: sin Kone kalder han sin *wife in body*, sin Kone i Kødet.

Der er noget uægte over ham. Han er en demoraliseret Østerlænder, hans europæiske Klæder er ligesom for store til ham, eller han er for liden til dem. Han vil saa altfor gærne lære, «udvikle» sig, *develope*.

Men hvordan gør nu Dere i Japan det og det? kan jeg spørge iblandt.

Vi? I Japan? Vi gør det ligedan som Dere, svarer han. Hvordan skulde vi ellers gøre det? Vi udvikler os. Det er længe siden vi gjorde det paa Japansk.

Det er det hele for ham at udvikle sig vesterlandsk, at ta efter. Og intet er ham for svært at lære, saa flinkt et Menneske er han.

Han har lært i England at man ikke skal stikke Servietten op under Hagen, som

Svenskerne gør, men lægge den dannet over Knæerne. Jaha, skal ske! Men hvordan skal han da beskytte sit hvide Skjortebryst? Der er nu for Eksempel Suppe, en Pokkers vanskelig Vædske at haandtere med Ske; men han ser ingen af de andre Passagerer som drikker den af Tallerkenen. Hvad gør han nu? Han lægger blot sit Lommetørklæde over Skjortebrystet.

Han beklager Tyrken, hvem han nu skal virke hos i et Aar. Tyrken ligger saa langt tilbage; er det nu ikke ubegribeligt af Tyrken at han aldrig vil lære?

Jeg nævner Kina.

Da blir han aldeles bedrøvet og ryster paa Hodet. Kina har endnu ikke sluppet noget Civilisation ind til sig fra Europa og Amerika. Vi faar Taarer i Øjnene begge to over Kina.

Ved De hvad jeg tror, siger han, Kina vil aldrig bli civiliseret.

Da synes jeg dette er en haard Tale, og jeg besværger ham ikke at miste alt Haab. Lad bare Missionærerne faa virke lidt; endnu er der Tid; lad os ta det med Lempe.

Landet er i Opløsning, siger han. Jeg har været der. Vi i Japan forsøger at lære dem lidt op, men Eleverne er saa selvgode. Vil De tro det, der er næsten ikke en Fabrikpibe at se i hele Kina. Og inde i Landet dyrker man sin Ris og sin Te paa samme gammeldagse Maade som for to Tusind Aar siden.

Hvordan foregaar dette egentlig? Fortæl mig lidt om det.

Jeg holder ikke ud at tale om det. Bare en slig Ting som Gærder: de har den Dag idag ingen Gærder omkring sine Marker.

Hvordan i Alverden kan de klare sig uden?

Hver og en blir blot enig med sin Nabo om hvorlangt han ejer.

Da maa jeg overgive mig og sige:

Gud bevare os for Tilstande! Men jeg traf mange Kinesere i San Francisco, de vasked mine Skjorter. Det er mig en uudholdelig Tanke at Sang Sing og Tsjeng Tsjang skal gaa saa rent i Hundene. Godmodige Øjne paa dem, prægtige Haarpiske.

Prægtige Haarpiske, siger De? Hahaha! Har de ikke noget bedre at sige om Deres

Kinesere? I vort Land har vi udryddet Haarpisken. Hvad skal vi med slig uciviliseret Stas!

De havde ogsaa lært adskilligt der i Yankeeland, sa jeg om mine Venner for fremdeles at holde dem oppe og ikke svigte dem; de snød mig ofte paa Vasken.

*

Vi vaagner om Morgenen ved at Ankeret lettes. Klokken er seks, det er klar Morgen.

Oppe ved Fortet ser vi Soldater og Officerer prate sammen i Klynger, saa begynder de at eksercere. Og vi begynder at glide ind gennem Bosporus.

Der kommer By efter By paa begge Sider af os efterhvert som vi sejler frem, det er blot nogle Minutter imellem hver. Det er i Grunden en eneste ustanselig By. Vi ser alt som foregaar paa Land, saa nær er det, og alt hvad vi ser er forskelligt fra hvad vi havde tænkt os. Er vi ikke i Tyrkiet? Jeg har i tredive Aar læst om et vist Land ved Bosporus som ryggesløse Sultaner har bragt til Afgrundens Rand. Disse Smaabyer ligger

i Vingaarde, i Blomhaver; der gløder tungt og rødt ud imod os fra Rosenbedene; det er ind gennem et Æventyr vi sejler.

Jeg tænker: Commandant'en er nok alligevel ikke blind. Han ved om denne Herlighed og vil kun sejle her i Dagslys. Jeg tar i mig igen al min Misfornøjelse med ham fra igaaraftes.

Det ser saa net og velstelt og velhavende ud paa Land. Der ser vi en Tyrk som bærer Vand fra en Brønd, der en anden som soper sin lille Stuetrappe med en Lime, en tredje gaar omkring i sin Have og røger og ser paa alle sine Blomster. Der er stille i alle disse Smaabyer, ingen Markedssjau, ingen Fabrikvirsomhed; ved Strænderne ligger Baade og Fartøjer som losser og laster, nu og da kan vi høre et Rop fra Skib til Skib, men ingen Larm. Hvor det er mærkeligt: rejse forbi en Mil Byer uden Brølet mod Himlen! Her og der i Landskabet ligger en pragtfuld Ruin fra gammel Tid.

Men naar nu en saadan liden By har faat være i Fred en Tid og er kommet godt i Blomstring, saa er det jo at Sultanen i Konstantinopel kaster sig over den, myrder

Borgerne og tar deres Penge, er det ikke saa? Han skal endog binde Ofrene sammen i passelige Bundter og kaste dem i Bosporus. Se dette begyndte han med da han holdt op at æde Kristenmands Kød, noget slet maa jo den Person foretage sig. Aa den «store gamle Mand» i England som vidste alt, han vidste ogsaa om «Morderen paa Tronen». Og da han var Gutten sin som ikke var ræd, saa sa han Tyrken Sandheden. Det ene Aar bombardered han Alexandria, men det næste Aar opløfted han sin Røst mod Undertrykkelsen i Armenien. Og hver den som var af Sandheden hørte denne Røst.

Systemet med at bundte værnedygtigt Mandskab sammen og søkke dem i Havet er jo et overmaade fiffigt System for en Krigsherre som har Brug for sine Folk. Der er tre Stormagter som bare sidder og gæter paa at samme Krigsherre skal blotte sig; men selv morer han sig med af pur naturlig Blodtørst at decimere sin Hær og forbitre sine Undersaatters Liv, paa det at han kan blive godt forhadt af dem som netop skal frelse ham.

Hvor Sandheden ligger er ikke godt at vide — maaske paa Grund af at vi har en

næsten enstemmig europæisk Presse til at fortælle os den. Man blir lidt mistænksom. Den anden Part som ogsaa skulde høres, er stum. Man gør sig følgende Tanker:

Abd ul Hamid synes at ha hævet Tyrkiet til en Anseelse og en Respekt som det ikke har havt i Herrens lange Tider. Han har efter fattig Lejlighed interesseret sig for Handelens Opkomst, han har ikke helt modsat sig al Reform i sit Lands Skolevæsen, han har tilladt lidt Jærnbanebygning, han har rekonstrueret sin Hær. Manden skal være en Arbejder, en Slider, han staar op Klokken fem om Morgenen, og han har en hel Stab af Sekretærer som overnatter i Paladset om noget skulde komme paa. At han er graa og ligefrem spædmavet for en fornem Tyrk at være, har jeg selv set.

Hvad nu hans Grusomhed mod de Kristne angaar da er denne vistnok svært muhammedansk. Han er vel ikke for ingenting «de Troendes Behersker», «Islams Kalif». Men nu er det at ogsaa den anden Part burde høres lidt; men den anden Part er stum. Kun den ene Part taler, taler ustanseligt og over hele Verden. I Contemporary Review

har imidlertid denne ene Part — en hadsk Angriber som til og med er tyrkisk Embedsmand — kommet til at meddele følgende:

Det er en bekendt Sag at de kristne Elementer i det ottomanske Rige er Statens aabenbare eller hemmelige Fjender. Hvad de længes efter og hvad de har udrettet i sin Kamp for Uafhængigheden ved Europa fuld Besked om. Derimod synes Europa endnu ikke at ha opdaget at Uafhængighedstrangen ogsaa er tilstede hos de muhammedanske Undersaatter Kurdere, Albanesere o. s. v. Disse har vistnok ikke de Kristnes Paagaaenhed og Kløgtighed, staar der, men de viser dog en kronisk Lyst til at gøre væbnet Modstand mod Abd ul Hamid.

Ser man det!

Sæt nu at Jøderne i Norge begyndte at vise aabenbart eller hemmeligt Fjendskab imod Staten og endog gav efter for en kronisk Lyst til at gøre væbnet Modstand mod den — hvad saa? Saa dæmped vi Modstanden, skød Oprørerne ned. Men dermed var ikke Sagen endt. Nu begyndte Jøderne over hele Verden at hyle. Og de faar med

sig det kristne Europa til at hyle. Og de faar med sig Tyrkiet til at hyle.

Og vi, den anden Part, blir stum.

Der oplyses af en Forfatter i Harpers Monthly Magazin, at da det sidste armeniske Oprør udbrød var omtrent 25 pCt. af de højeste Embedsmænd i Hovedstaden Armeniere. Det synes da som om Islams Kalif ikke anvender al sin Kraft paa at udrydde de Kristne, men at han sparer dem som ikke viser Fjendskab mod Staten. De mægtigste Mænd i hele det tyrkiske Rige er kristne Armeniere og Grækere. Sultanens Skatmester er Armenier; Halvparten af de tyrkiske Gesandter i Udlandet var fra Tid til anden Grækere, endog paa de vigtigste Pladse, saaledes den nu afdøde Gesandt i Berlin Aristarchy Bey. Disse samme Kristne sidder inde med tre Fjerdedele af alt Jordegods i det tyrkiske Rige.

Armenierne er Østens Handelsjøder. De borer sig ind overalt, fra Balkan til Kina, i alle Byer hvor man kommer er Armenierne paafærde. Mens Vestens Aviser flommer over af Taarer over dette Folks Vanskæbne, er det ikke vanskeligt at høre i Østen at

deres Skæbne er fortjent, de fremstilles paafaldende enstemmig som et Folk af Kæltringer. I selve Tyrkiet arbeider de Landets egne Børn ud af den ene Stilling efter den anden og indtager selv deres Pladse. Handelen kommer i deres Hænder, Pantelaanervirksomheden og Pengene. Og Udsugelsen.

Ti Tyrkerne «har ikke de Kristnes Paagaaenhed og Kløgtighed».

*

Vi damper sagte frem og ser allerede Konstantinopel langt forude. Det begynder med at vi ser et Par af Stormagternes Gesandtskabshoteller, som dominerer ved deres frie Beliggenhed og virker hæsligt ved deres grove Størrelse og deres Kasernestil. Saa ser vi Minareterne.

Der hvor de tre Vande Marmorasjøen, Det gyldne Horn og Bosporus mødes, der ligger Tyrkiets Hovedstad. En saadan Bytomt er uden Mage i Verden, de naturskønne Høje paa begge Sider og Vandene nedenunder; Byen ligger i to Verdensdele. Konstantinopel har ikke Moskvas Farverigdom, den har ikke det grønne, det gyldne og det

røde paa sine Kupler; men den har noget som Moskva ikke har: de hvide Minareter mod Himlen.

Det blir mere og mere livligt paa Vandet, Hundreder af Baade og Fartøjer jager frem og tilbage og gør det ufremkommeligt for os. Matroserne er i lange Klædebon, nogle i blodrød Fez, andre i Turban, alle med brunt Ansigt og Ørnenæse. Disse langkjolede Mænd passer til den østerlandske Kystbark, intet kunde være anderledes, Formen paa Skroget og paa Riggen og Menneskenes sækkeagtige Dragt er altsammen saa prægtigt hinsides Nutiden. Det faar ens dovne vesterlandske Fantasi til atter at spille.

Pibende og varslende hele Vejen kommer vi endelig til Land. Magen til Menneskemylder som nu omringer os har jeg aldrig oplevet; allesammen vil hjælpe os, vil vise os Tjenester, føre os til Hotel, og Størsteparten tigger. Der viser sig mange Hotelfolk med Guldbogstaver paa Luen, vi vælger vor Mand og overgiver os i hans Vold og Varetægt. Vi kunde forresten lige saa godt ha valgt en anden; Hotellerne her er nemlig alle i Hænderne paa et Syndikat, saa i et

af dets Hoteller vilde vi i ethvert Tilfælde ha havnet. Vor Mand er imidlertid flink han ogsaa og kan sine Ting: da en gammel Opsynstyrk med Turban og langt Skæg ikke uden videre vil la os ta vort Tøj med fra Skibet, fordi det lige saa godt kan være andre Folks Tøj, stikker bare vor Hotelmand frem en Mynt — og Tyrken blir medgørlig med et.

Og videre gaar det nu med Bestikkelser hele Vejen.

Vi skal ind gennem en Toldport. Der er en uhyre Trængsel og megen Ransagning af Kufferter og Sække. Da mit Rejsefølge er en Dame blir der høflig lukket op for os personlig, men vort Tøj blir tilbage. Vi blir vist Sæde og sætter os og venter. Endelig kommer Hotelmanden med Tøjet. Der er ganske meget af det, noget er drøjt og tungt, blandt andet nogle Ting fra Persien, Tæpper. Men Hotelmanden er kendt med alle Toldere, han bestikker i Flæng, ikke med større Mynter, men med lidt til hver især.

Det gaar muntert og morsomt til. Vi aabner ikke en Kuffert og ikke en Pakke.

I Vognen forklarer vor Mand os Omgangsmaaden. Han foretrækker denne Maade at klarere Told paa fremfor den rigtige, som tar en Alverden af Tid og Dikkedarer. Han plejed ligefrem at spørge Tolderne: Gav jeg dem noget? Blir der da svaret Nej, siger han: Saa værsaagod! Hvordan kunde jeg glemme Dem! Og saa betaler han.

Vi kører til Hotellet.

II

KAFFEHUS OG MOSKE

Det er mørkt endnu, saa tidligt er det, men Hundene paa Gaden har vækket os, og vi kan ikke sove mere. Vi lægger os i de aabne Vinduer og ser ud og venter. Et puslende Liv er alt begyndt i Byen, Lazzaronerne som har ligget paa Bænke langs Parken rører paa sig, fryser, rejser sig overende; Vandbærerne og Frugtsælgerne er i Virksomhed, Kaffehusene aabner sine Døre. Om lidt naar det lysner til ser vi Lunde af Palmer og Cypresser; en hvid Lysning ovenover Perahøjen blir pludselig blank — og med en Gang er der Sol over Stadens Minareter, Sol over Det gyldne Horn.

Det sætter en rød Glæde gennem ens Indre. Har alt døset og sovet i en den lange Nat, saa vaagner det nu. Der er ikke til at være inde længer; Hotellet er saa stort og fint og europæisk; vi ved at vi kan gaa hen til Døren og ringe elektrisk paa en Tjener i Kjole, men vi undlader det og tar heller Støvlerne ind igen upudsede og trækker dem paa. Vi kan ikke møde op ved Frokostbordet i den Tilstand, ak nej, der bruser saa mange Yankeepar ind i Silke og Guldbeslag, og der gaar Englændere i Laksko, — det gælder at finde lidt Fortæring ude. Der er vel en Bod et Sted eller en Disk paa et Torv hvor andre Folk finder sig et Maaltid.

Gaderne fyldes hastigt; efter en Tur langs Parken synes hele Byen at være kommet paa Benene. Hunde, Hunde overalt, de stimer om i alle Gader, gule Køtere, Vanskabninger af Hunde; de er hungrige saa de skriger, saa de kaster op, og de er bidske mod hinanden som Ulve. Og midt i deres Sjau vandrer Hesten, Æslet, Kamelen og alle Levantens Folkeslag.

Vi gaar ind i en Bod med tre Vægge; den fjerde Væg, som skulde vende ud mod

Gaden, er borte. Her sidder rundt omkring paa rødpudede Bænke Mænd i Turban og Mænd i Tarbuch, de holder Benene opunder sig paa Puden og drikker Kaffe og røger. Her ser hyggeligt ud; de mange blanke Kobberkar paa Ildstedet synes at indeholde meget godt. Tjenerne gaar selv iblandt og puffer paa en Cigaret. Da mit Følge er en Dame anvises vi Plads i den bedste Krog som er ledig.

Det er et Kaffehus vi er komne ind i, og vi forlanger Kaffe. Der er ingen som viser Forundring over vort Komme skønt det kanske er første Gang en Kvinde har betraadt dette Sted. Gæsterne er ligesom alle enige om ikke at glo paa os. Orientaleren holder det for under sin Værdighed at vise Nysgærrighed; vi sad i mangen Handelsbod i Østen og blev trakteret med Kaffe og Cigaretter, og først naar vor Handel var sluttet og vi skulde gaa kunde Ejeren spørge: Hvorfra kommer I? Og hvor skal I hen? Saa lidet angik vi ham.

Kaffen serveres os i bitte-bitte smaa Kopper, den er stærk som Tjære. Vi gør som andre gør, og hver Gang vi drikker

ryster vi Koppen lidt for at faa Gruden med. Videre gør vi som andre gør ogsaa deri at vi lægger os lidt bagover og dvæler med Øjnene mod Taget; for det er Mokka vi drikker, Gudedrik. Vi maa nikke til hinanden, at vi aldrig har smagt slig Kaffe før. Men den er for sød for os. Om vi ikke kan faa den uden Sukker? Vi gør Tegn til Tjeneren, men blir ikke forstaat. Sans sucre! siger vi. Da er der en Tyrk ved den anden Væg som henvender et Par ganske lavmælte Ord til Tjeneren; det viser sig at han har forstaat os. Tjeneren bringer Kaffe uden Sukker. Jeg rejser mig og bukker for Tyrken og takker ham, han bukker tilbage, men uden at rejse sig; senere tar han heller ingen Notis af os. Det er i Grunden et fornemt Standpunkt dette; hvis ogsaa han rejste sig og bukked, vilde det udarte. Og hvad angaar vi Turister ham? Vi Vesterlændinger, vi Barbarer, hvad angaar vi ham?

Tjeneren ser spørgende paa mig med en Nargileh i Hænderne. Jo, nikker jeg og tar imod den. Tjeneren gør alt istand, tænder den med en Glo og rækker mig Røret. Mundstykket paa disse Piber er for

tykt til at ta mellem Tænderne, det er kun at sætte ind til Læberne. Og jeg røger. Men jeg har røgt paa tyrkisk Maade før baade i London og i Paris, saa det er ikke helt nyt for mig. Jeg opgir Piben som jeg ikke bryder mig særlig om og tænder en Cigar.

Der træder en Musikbande ind med Strængeinstrumenter og Tromme. Musikanterne kommer med Cigaretter i Munden, de lejrer sig paa Gulvet og begynder røgende at spille. Musiken er os ligesaa uforstaaelig som al anden Musik vi nu har hørt paa vor Rejse, den er utrolig, den forvilder os og kuldkaster alt hvad vort Øre før har hørt. Pludselig begynder en af Banden at gøre Ablegøjer og danse. Denne gamle, værdige Tyrk med Turban er grotesk i sine gale Spring, og der gaar et muntert Grynt gennem Boden. Tamburen vil under disse Omstændigheder gøre mere end en Ting ad Gangen, han springer op og begynder at hoppe paa samme Plet, mens han samtidig trommer af alle Kræfter.

Saa med et Slag holder Musiken inde og den gamle Danser staar stille midt i en forvreden Stilling.

Nu gaar Blikskaalen rundt. Vi kender ikke Prisen paa slig Musik som den vi nu — om jeg saa maa sige — har været Øjenvidner til; men vi lægger lidt Penge i Blikskaalen vi ogsaa. Enten det nu var vi eller en anden — nogen har betalt paafaldende godt, nu er det Banden, som grynter af Tilfredshed, og den gamle Danser vil gøre yderligere Ret for Pengene, han begynder at danse paany. Han kommer os saa nær at vi maa rejse os og trykke os op i Krogen, saa han faar udrettet noget tilgavns. Og vi har aldrig set en gammel Mand spare sig saa lidet.

Saa tænder Musikanterne sig nye Cigaretter og gaar. De hilser ikke til nogen, takker ikke; de har musiceret og faat Betalingen, Forretningen er endt.

*

Men nu begynder Kaffen at virke. Jeg blir behageligt mat af den, jeg skælver lidt, ryster paa Haanden. Vi bør spise. Men her er ingen Mad. Poulet! siger vi. Tyrken fra før oversætter igen; men Tjeneren smiler og ryster paa Hodet at Mad har han ikke.

Men vi vil være her, det er et godt Sted, og da vi desuden er matte af Kaffen rører vi os ugærne fra Divanen. Bestik ham lidt! siger min Rejsefælle. Og jeg bestak ham. Han lader som om ingen Skillinger er faldne i hans Haand; men vi kan se at at han grunder paa noget. Pludselig tar han sin Beslutning og gaar ud paa Gaden og blir borte. Der gik han efter Kyllingen! tænker vi. Imens er der en anden Tjener som ikke forsømmer os, men skænker ny Kaffe i vore Kopper. Og vi ligger bagover og er Tyrker og ser mod Taget. Og vore Hoder begynder at ræsonnere.

Hvor det i Grunden er godt gjort af dette Folk som lever saa nær Europa at bevare sig saa vel fra alt Hastværk! tænker vi. Her ligger nu tyve Mand paa Divanerne og nyder sin Morgenstund istedetfor at haste til en Fabrik eller til et Kontor og slide der hele Dagen. Hvad lever disse Folk af? De skifter, nogle gaar og andre kommer, alle synes at ha Tid til at nyde Morgenen. Det ser ud til at være Mennesker af forskellig Rang, fra den tarveligt klædte Arbejder som snuser om paa Torvene efter en tilfældig Be-

skæftigelse, til den fine Efendi med Rubinen paa Lillefingeren. En af dem ialfald er en ren Sprade, hans Haar er parfumeret og hans Moustacher vikset, hans Entari er af mørkeblaat Klæde og paa Fødderne har han Laksko. Men nærmere os paa vor egen Divan sidder en Haandværker; vi saa ham igen senere ved sin lille Bænk paa Gaden; han var Hattemager, han strøg op gamle Tarbuch'er for Folk. Nu sidder han her, han har Tid til det, Raad til det. Det koster den almindelige Mand mindre at leve i dette Land, en Skive Brød, en Løg og en Slurk Figensaft blandet med Vand kan være et Maaltid for Tyrken. Og før og efter endt Arbejde sidder han i Kaffeboden. Eller han sidder i Skyggen udenfor en Mosképort og hviler og nærer sit Drømmeliv.

Mens Vesterlandenes Socialist kaster sig over Avisen med Brølet i.

Men Bonden ude i Landet — skal vi ikke ræsonnere om ham? Naar man tar en Tur fra Konstantinopel over Land til den gamle Stad Brussa kører man gennem frodige Landskaber, Skoge, Hvedefelter, Vinhaver; men det er usselt bevendt med Beboernes

Huse. Og det er ofte ligesaa usselt bevendt med deres Klædedragt. Breddegraden tillader denne Usseldom — som Breddegraden andre Steder tillader Bambushytten og Figenbladbæltet. Lad os betragte Fellah'ens Bolig uden at græde: den har det Tag den behøver, der er et Ildsted ved den ene Væg, ved den anden staar en Væv. Der er spændt Snore op til at tørre Klæder paa, Bohavet er af Træ, Blik og Jærn. I Gangen staar Skotøj af Træ og Læder, men ingen Cykel for Husets Søn. Og ingen for Husets Datter. Der er daarligt med Døre, der er ofte ingen Dør — som i Østerlandene i det hele taget. Da Tyrken aldrig drikker bryder han heller ikke ind og stjæler.

Men den arme Fellah, hvad er det for Slags Plog han vaager at vise frem i Dagens klare Lys? En Træstang med en Træpinde i. Er dette en tidsmæssig Pløjemaskine halvandet Tusind Aar efter Profeten? En Agrar fra Yankeeland vilde pege paa denne Kuriositet og han vilde gotte sig svært og sige: Se paa den Plog! I Amerika har vi Ploge af Staal, de er for to Heste, de gaar paa Hjul!

Den tyrkiske Agrar har ikke to Heste, men en Okse at pløje med. Og Træpinden i Træstangen er virkelig istand til at rode Jorden saapas op at der kan saaes i den. Og Øjemedet er naaet. Med en «rationel» Drift, med to Heste for en Staalplog, vilde vistnok Jorden bli bedre vendt og der vilde vel ogsaa bli større Fold, seksti Fold. Men den tyrkiske Agrar venter sig ikke mere af Jorden end han faar. Og det han faar grejer sig. Han har saa faa Fornødenheder, en Skive Brød, en Løg og en Slurk Figenvand er et Maaltid for ham.

Og Arbejdet, Slidet, er ham ikke det eneste i Verden; af Arbejde gør han bare saa meget at det grejer sig. I Amerika stred vi som Gale under Dagens Arbejde, og vi rev nu og da en Bif i os for at faa Kræfter til at løbe ud paa Marken til Arbejdet igen. Og naar Kvælden kom løb vi ligesaa gale tilsengs for at faa sove ud til næste Dags Arbejde. Og Søndag var som Mandag i denne styrløse Strid. Tyrken faar Tid til at holde Fredrag efter gammel Sæd. Og han faar Tid til at overholde mange Andagtsstunder hver Dag. Og om Kvælden sidder

han udenfor sit lille Hjem og hengiver sig til langt paa Nat til lad Hvile og til Drømme.

Hvem er lykkeligst? Skatter har de begge. Saa er det da om Tyrken græmmer sig altfor meget under Savnet af Staalplogen. Men nu er det som om Tyrken har læst John Stuart Mill som siger: Det er et Spørgsmaal om de mekaniske Opfindelser har lettet Livet for de menneskelige Væsener.

Eller det er som om John Stuart Mill har lært denne Tvivl af Tyrken . . . .

Nu vender Tjeneren tilbage fra Gaden med et Træbræt fuld af Frugt. Han har hentet denne «Frokost» fra et Udsalg. Der er ingen Kylling og Salat, blot nogle smaa Sukkerbrød; men Tjeneren bærer disse Varer hen til os med en Mine som om det er alt vi behøver. Ak, han kender ikke vore nordiske Fornødenheder! Hid med Okselaaret!

Her spiser vi nu for første Gang raa, ferske Figener. Frugten smagte os ikke, den er sødlig vammel, grødet, uden Saft, og er dertil pakket med Smaakærner, der gør den grynet. Nej, Figenerne fra Barndommen var bedre, den pressede Delikatesse som Handelsmanden fik hjem i Kasser. Det var Figener!

Og Druerne er ikke som de kaukasiske Druer. Der er intet i Verden som dem.

Vi betaler i Boden og gaar.

Ude paa Gaden dukker pludselig Hotelmanden op og vil være vor Fører. Den flinke Mand har savnet os i Hotellet og han beslutter at snuse os op i Konstantinopel By, koste hvad det vil, paa det at vi ikke skal gaa glip af hans Tjeneste. Og han finder os.

*

Føreren er en Græker. Han har rejst med Herskaber i mange Lande, Yankee'er er hans Specialitet, han har ogsaa været i Amerika. En Tyrk er ikke Fører for Fremmede. Han er stoltere end som saa, han ved, at hans Folk havde den højeste Kultur endda da Rom var Barbar. Fremmedførerne er Grækere, Armeniere og Jøder. Tyrken er Baadmand, han ror Kaiken paa de tre Vande, han er Lastdrager og han er Daglejer, men han er ikke Turisttjener.

Vi er mutte og arrige til vor Fører; men vi kan ikke bli af med ham. Han siger at det er hans Pligt at være med os. Efter dette synes det som om vi i ethvert Tilfælde

vil faa en Regning fra ham enten vi bruger ham eller ej.

Han fører os op i Galatataarnet, hvor vi ser Byen i Fugleperspektiv. Føreren begynder strax at forevise: Ladies and Gentlemen! siger han skønt vi er bare en af hver Sort; der er Pera, her Galata, der Stambul og der Skutari.

Saa stanser vi ham og beder for os. Han har aldrig havt med saa uinteresserede Konstantinopelfarere at gøre før, vi vil ikke vide nogen Ting. Men da vi kommer ned paa Gaden igen fremturer han i at være Fører og viser ret fremad og siger: Til Sofiamoskeen.

Og vi følger ham.

Udenfor Indgangen til Moskeen faar vi Sivtøfler udenpaa vore Støvler, for ikke at træde med vantro Lædersaaler paa Helligdommens Gulv. Vi kan ikke bevæge os videre fort i dette Skotøj; men vi kommer frem. Det er et umaadeligt Rum; men da vi har set store Dômer og Kathedraler før, er det ikke Størrelsen som først og fremst slaar os, det er Styrken, Grovheden i Arkitekturen. Alt er massivt og tungt. Hist og her oppe

under Hvælvingerne ligger Mennesker i Touge og reparerer Taget, og disse Mennesker er smaa som Børn, saa højt er der op til dem; men ingen Søjler og Buer stræber slankt opad, og vort første Indtryk er at Kirken er lav.

Korsmærket er omhyggelig udslettet overalt i denne oprindelig kristne Kirke; paa Murene staar nu Koransprog; Abd ul Hamids Navnetræk skinner i Guld paa blaa Grund. Her synes ingen Pragt af nogen Sort, den graa Murfarve hersker allevegne, først senere opdager vi at Væggene er Mosaik. Her og der er Galerier, Mændenes aabne, Kvindernes med Gitter for, disse Loger er for Sultanen med Harem. Da vi kommer til Profetens berømte Fingeraftryk paa en Søjle vil Føreren begynde at fortælle. Vi maa da være grove og sige at vi kan denne Historie vel saa godt som han, for at faa ham til at tie. Den gode Fører piner os med at tale højt, og der sidder dog Folk hist og her i Krogene som han forstyrrer dermed. Ti stille, Dragoman! Sig os blot med et Ord: hvad er det for Slags Folk som sidder der?

Theologiske Studenter.

Vi gaar nærmere og kiger paa dem: de er barbente og magre, forlæste; de gransker Skrifterne, de har Bøger foran sig, de sidder og lærer udenad. Det er Ynglinge som vier sig til Profetens Tjeneste. Skønt vor Fører har talt højt har dog ingen af Studenterne set op, ikke en. Det er godt gjort! tænker vi; af slige Æmner kan der blive stærke, prægtigt fanatiske Præster som ikke lefler og akkorderer og viger. I Kristenheden er det saa at Præsterne skal modernisere sin Lære. De skal følge med Tiden, maa vide.

Vi gaar højt og lavt i Sofiamoskeen, men vi vender ofte tilbage til Studenterne igen. Da vi fik en Mistanke om at de sad og gjorde sig til og var fraværende i Koranstudiet fordi de vidste at her var Fremmede tilstede, fik vi vor Fører til at blive hvor han var, og listed os sagte tilbage til en eller anden Student for at iagttage ham i Smug. Men alle læste. De læste uden Stans, duvende med Overkroppen frem og tilbage i Takt, som Børn der lærer Lekse. Vi stod længe skjult og kigede paa en ung Mand af usædvanlig Skønhed. Han var barhodet og hans Skjorte og Entari var aaben i Brystet

helt ned til Bæltet, han havde den smukkeste Hovedform. Pludselig, efter en lang Stund hvori vi havde staat dørgstille, slaar han Øjnene op, retter sit Blik lige ind i vore Ansigter og læser videre med Munden som om han overhører sig selv. Jeg glemmer det aldrig. Dette brændende Blik kom langt borte fra og gik langt forbi os; da han atter saa ned i sin Bog havde han næppe set os. Om vi havde været et Kongepar i al sin Stas vilde han ha været ligegyldig for vor Nærværelse. Det er kanske det krydsende Lys her i Moskeen som gør at han ikke kan se os, tænker vi i vor Sluhed. Og vi undersøger dette: en af os gaar op til den unge Mand, mens den anden blir staaende. Men vi havde tænkt feil, Lyset var det bedste.

Det var da en vældig Vilje til at lære Profetens Ord som de stod der som blinded hans Øjne. Han sad og lærte dem udenad. Og 300 Millioner Mennesker gaar her paa Jorden med samme Vilje og Ævne som han. Profeten var ikke altid klar, Stilen i hans Visioner er høj og dunkel, evig. Men til daglig blir ikke hans Ord trukket ned og

forklaret af en hvilkensomhelst pratende Præst. Profeten blir oplæst, blir han. Og vedtaget.

Vor Profet var heller ikke altid klar. Hans Disciple forstod ham ikke. Og spurgte de om hans Mening om høje og hellige Ting gav han dem Svar som de heller ikke forstod. Mysteriet skal ikke forstaaes, det er ikke til Underholdning. Men vil man forvanske og udviske store og hellige Forestillinger da skal man «forklare» Mysteriet, gøre det letfatteligt, trække det ned til et Kirkepublikums Forstand, amerikanisere det.

*

Føreren foreslaar at vi nu gaar hjem til Hotellet og spiser. Aldeles ikke; ikke Tale om; skaf os ind i et tyrkisk Madhus! Der er lang Vej did, siger Føreren. Hvad gør det? hid med to Bærestole; vi vil ha det paa Tyrkisk.

Føreren gaar med os til en Vogn med to Heste. Han gir uden videre Kusken Ordre til at køre over Galatabroen.

Og vi sætter os skuffede op.

Vi havde drømt om sligt noget som Bærestole med Eunukeskorte og en udstaf-

feret Herold som rydder Gaden med en Stav i Haanden; slig skal det være i Ægyptens Storbyer. Men her var det Ekvipage.

Broen er uhyre lang og den gynger under den store Trafik som en Huske. Ved Indkøringen paa Broen maa vi betale Bropenge. En ustanselig Vrimmel af Gaaende og Kørende møder os eller skal den samme Vej som vi, de røde Tarbucher farver hele Broen saa langt vi øjner; det ser ganske underligt ud, Hode i Hode med de røde Luer, alle i Rørelse — en lang Elv som der flyder røde Valmuer paa.

Vi kommer over Broen og ind i en blandet Bydel. Her er Turbanen den herskende. Kusken snor os med beundringsværdig Sikkerhed gennem Mylderet, vi kører saa fort som Gadernes og Vejenes Tilstand tillader det, vi kommer ind i en stille By. Her er Haver, smaa Skoge af Akacier, Huse med grønt Gitter for Vinduer og Balkoner — vi er i Haremsverdenen.

Her bor Sultanens Mor, forklarer Føreren. Der er ingen Skildvagt og ingen Stas af nogen Sort, blot Huset er et Palads —

med Gitter for. Om lidt kommer vi til Sultanens Søstres Palads. Samme Gitter. Vi kommer til Guvernørens Harem. Huset er et Slot, Guvernøren er rig, han har firti Koner. Og Grækeren ryster paa Hodet forat vise os at hans Standpunkt er et kristent Standpunkt med én Kone.

Vi kommer til Beværtningsstedet. Det viser sig at den snedige Græker har ført os til nogle ganske almindelige Medgrækere som holder Restaurant. Stedet er et kedeligt Spiseetablissement i europæisk Stil med Opvartere i Smoking med Atlaskkrave. Men nu var der ingen Raad med det, vi fik gøre som Føreren sa og spise.

Men vi gjorde det kort og godt.

Hvad skal vi nu? spørger vi Føreren. Vi vil ud igen. Men De kan sidde her.

Det er min Pligt at følge Dem, svarer han. Vi har «De hylende Dervisjer» idag. Men det er for tidligt, det er i Eftermiddag. Vi faar besøge Basaren.

Og vi kørte til Basaren. Nu er det at man skal være østerlandsk Digter, tænker jeg, og besynge det herlige og henfalde til en arabisk Nat! Men Basaren var intet

Æventyr at skue, det var en Labyrinth af Boder hvor alleslags Varer blev solgt. Boderne med Silke og Boderne med Smykker er ogsaa Mødested for Haremsdamerne med Slavinder. Hver Gade inden Labyrinthen har sin Specialitet: i en er der bare Væevere, i en anden bare Metalarbejdere, i en tredje bare Slagtere osv. I en Gade med duftende Krydderier maa vi ofte nyse. Der staar aabne Specerisække udenfor hver Dør og fuldlastede Kameler som netop er komne fra Østen har mere og atter mere af samme Slags Varer.

Hvad er det De vil købe? spørger Føreren og er rede til at vise os den rette Vej.

Ingenting! Ikke Spor! svarer jeg som Mand af Huset. Det falder mig ind at jeg maa hjem til Hotellet; der kan være kommet Breve.

Men den samvittighedsløse Mand staar ikke paa mit Parti. Vi befinder os udenfor et Smykkeværksted. Føreren ser ulykkelig ud, det er saa hjærtens tilfældigt han er stanset her.

Og her blir vi.

Det tar en Uendelighed af Tid at se paa alt, og jeg driver paa at vi skal gaa.

Vil jeg da ikke indrømme at denne Kaffekande med Smaragdkanten er nydelig?

Jo det er den.

Og denne bitte lille rare Naal med en eneste stor Turkis i er ogsaa pen; den er vist ikke videre dyr heller.

Men nu blir jeg vis paa at der ligger Breve i Hotellet.

Vi kan jo gaa hid en anden Gang, siger Føreren da han skønner at jeg er en mageløs fast Mand.

Og det gaar jeg ind paa. Jada vi skal komme igen imorgen. Og da skal vi være ude i betids, før Frokost.

Ja men da kan Turkisnaalen være solgt.

Ho ho! siger jeg som om jeg har været her før og kender alt; her er Tusind slige Boder som denne og hver Bod har en slig Naal. Men vi skal gaa hid imorgen det første vi gør.

Med dette Løfte faar jeg revet os løs.

Men jeg saa mig tilbage til Boden. Den var alligevel Indgangen til et Æventyr. Her

var Smykker fra en fjærn Verden, i en desperat Fabelstil, fra en Fantasi som ikke er kendt. Og det brændte imod os fra alle Østerlandenes Stene.

III

KIRKEGAARD OG DERVISJ

Vi rejser over Bosporus paa Færge. Vi har sneget os hidned paa egen Haand for at undgaa Føreren. Lad ham nu bare gaa og lede efter os deroppe paa Broen! tænker vi og er glade og undslupne; vi giver ogsaa en god Dag i hans Dervisjer!

Vi tænker os over til det hellige Sted Eyub, som vi har læst om i mange Aar.

Det volder os lidt Vanskelighed at faa løst Billetter i Lugen, vi kan ikke tale og ikke tælle Penge, vi kan ikke udtrykkelig sige at det er to Billetter vi ønsker. Det tar lang Tid at ekspedere os, vi hæfter Manden bort, og bag os staar en Folkemasse

som venter i Trængsel og Klemme paa at komme til; vi ser dog ikke et eneste misfornøjet Blik imod os. Saa tilslut har vi en grøn Papirlap hver i Haanden og følger Strømmen ned til Færgen.

Det er stille Eftermiddag. En endeløs Vrimmel af Baade og Smaadampere og Fartøjer omgiver os; her som i andre Sjøstæder er der Smaagutter i Skjorteærmer som er ude at ro. Her er Joller som vrikkes, her er kanoagtige Farkoster af en uhyre Længde, nogle er Pragtbaade, Kaiker, med høje, forgyldte Snuder. I Kaikerne sidder Herskaber, tilslørede Kvinder, og de roes af Eunuker. Min Rejsefælle vifter til Kvinderne, og de vifter tilbage. De ligger i Baaden paa Puder, med Hoderne ud over Ripen. De er fantastisk klædte.

Ombord i Færgen er alle Levantens Racer at se. Kvinder blander sig med Mænd; Børn, halvvoksne Smaapiger, kan ha de vidunderligste Ansigter. Da Færgen begynder at gaa og der blir Træk ombord blæser nogle skønne Kvinders Slør langt tilside; men der vises ingen overdreven Hast med at faa dem bjærget ind igen. Og Trækken blir

ligesom værre og værre ombord, og flere og flere Skønheder blir synlige for Alverden. Vi kender Knebet igen fra Østen. En gammel Kvinde sidder med Ansigtet ret imod Trækken: jo stærkere det blæser, des tættere vil da Sløret klæbe til. Men en Skønhed — hun vil sætte sig saa akkurat passelig paasned.

Og det var i Sandhed et Syn at se hvor mangen Efendi det var som fik Ild i Øjnene naar et Slør fløj væk.

Vi kommer i Land og finder en Vogn.

Eyub! siger jeg.

Det hedder Eyub ogsaa paa Tyrkisk; men Kusken forstaar ikke min Udtale. Jeg gentager det paa en udsøgt Maade; men det nytter ikke. Nu jeg! siger min Rejsefælle, og ogsaa hun siger Eyub. Men da blev jeg lidt skamfuld, hun gjorde det til et helt andet Ord, det taalte ikke Sammenligning med mit i Kraft. Og dog var det hun som blev forstaat, Kusken spørger nu selv: Eyub? og min Rejsefælle nikker at der traf han det. Jeg er sikker paa at det blir et galt Eyub vi kommer til, men jeg maa overgive mig. De to staar der og nikker og taler Tyrkisk og er i Ledtog med hinanden.

Saa sætter vi os op, og afsted bærer det.

Vi kom til det rigtige Eyub. Jeg har ikke set hele Verden; men der er vist bare ét Eyub. Det er det hellige Sted. Kusken har nok kørt Turister før, han ved hvad de vil se, han har derfor sat os af ved den store Port hvorfra Adgangen er saa let til Muhammed den Andens Moske. Men vi gaar Moskeen forbi. De store Moskeer tar sig bedst ud paa Billeder. De er ikke høje, de er blot vide. Men med et vidt Hus forbinder man ingenting. Sofiamoskeen er en liden By i Vidde, og den kan rumme Verdens næststørste Hjord. Men den er flad. Muhammed den Andens Moske gæmmer Osmans Sabel, og denne Sabel er meget vigtig, hver Sultan maa spænde den paa sig ved sin Tronbestigelse. Javel — men vi gaar Moskeen forbi for at komme ind i Eyub.

Eyub er en Verden med Grave. Og det er en Verden med Cypresser og Plataner og Blomster. Og mange Steder er der Moskeer, og overalt er der Templer for Døden, Mausoleer, Stenstøtter. Og overalt er der Fred. Cypresserne staar der lodrette og ubevægelige, de er stive som Taarne; i Palmelundene

blaffer Bladene svagt naar der er Luftning; men ellers høres ingen Lyd. Selv vi begynder uvilkaarlig at trampe varligt her idet vi søger længer og længer ind fra Gaden og Byen. Og vi taler sagte i Dødens Land. Men det har sin egen gode Grund at vi taler sagte: vi er bange her, vi er Vantro, og vi er kanske komne for langt ind i Eyub, til en eller anden hellig Lund. Men bestandig gaar vi videre for at komme langt ind, alt lukker sig til alle Sider, en livløs Verden omgir os. Vi sætter os ned.

Til Kirkegaarden søger Mennesket ogsaa i levende Live for at hvile. Den er Øen i Sydhavet. Men det er ingen Steder at Livet strider og sejrer som her: her er de største Træer og her er de livligste Regnorme. Paa Kirkegaarden hjemme vokste nogen Bringebær som havde plantet sig selv og stod uden Røgt. De kom igen hvert Aar og vi Børn vidste saa vel hvor de stod. Hver af dem var en Mundfuld af Vin . . .

Hellenerne brændte sine Lig før de begrov dem. Og paa sine Gravminder hugged de Genier ud som slukked en Flakkel med

Foden. Ti saaledes var Livet: det brændte og slukned som en Fakkel.

Jøder og Kristne begraver sine Døde hele. Ti de skal sandelig genopstaa. Begravelsen er vel ment som en Lettelse for den Døde i at finde sig selv igen samlet. Men Vinden bærer det jordiske Støv allevegne hen.

Zarathustra lærte at Rovfuglene skulde ha Ligene. Naar Menneskene dør i Dalen haster store Fugle ned fra Fjeldtinderne, siger han. Han spørger Ormuzd: Hvilken er den tredje Ting som mishager vor Jord og berøver os dens Gunst? Og Ormuzd svarer: Den tredje Ting er at I graver Grave og lægger Menneskenes Legemer deri.

Kun Ægypterne vilde ikke vide af Tilintetgørelsen i nogen Form, de indsatte sine Lig med Urter og gjorde dem uforgængelige, gjorde dem til Stene. De overgav dem til Jorden som Billedstøtter.

Men Muhammed siger: Det vokser godt paa en Kirkegaard. Han havde Livet for Øje . . . .

Vi ser ud over en By af Gravmæler. Alle disse Stene er fint hugne, de to opret-

staaende Stene paa hver Grav er ofte rene Kunstværker af Forsiringer, Taalmodigheds-arbejder uden Mage. Alle har Sprog af Koranen, nogle i Guld. Paa Hovedmonolithens Top er en udhuggen Turban eller en udhuggen Tarbuch. Og Turbanen er undertiden grøn, det er den højeste Værdighed. Kvindernes Grave har Monolither, men ingen Turban og ingen grøn Farve, det vil sige ingen Værdighed.

De Døde hviler i et rigt Land. Det er dem selv, som gør det rigt; »det vokser godt paa en Kirkegaard.» De Døde sørger selv for at skabe sig sunde og renslige Omgivelser, en kraftig Vegetation, en frugtbar Jord, hvorpaa alt kan vokse. Det er som om de ligger der og griner i vanvittig Komik og gennemfører urokkeligt en stor Tanke: Kadaverets Hygiæne.

Tys — man ræsonnerer ikke i Dødens Land.

Indenfor, bag os, duver en Palmelund; vi næsten hviler imod den med Ryggen. Om det er aldrig saa stille Vejr vil Viftepalmen røre sig lidt fordi den har saa vide Blade, og der vælder en næsten uhørlig Susen ud

fra en saadan Lund. Det er denne Susen og det er de vide Blade og det er hele denne grønne Herlighed som gør os stille og stumme. Vi sidder der og føres tilbage til noget kendt, til et Land hvori vi før har været, til en Oplevelse i Drømme eller fra et Liv før dette. Vor Vugge var vel engang en Lotus, og den stod i et Palmeland og gynged os . . . .

Vi rejser os og gaar.

Da møder vi to Mænd som bærer en Baare. Jeg tar Hatten af og holder den i Haanden; de to Mænd gør os ikke noget, men haster forbi. Det er et fattigt Lig de bærer, det har ingen Kiste, der ligger heller intet Tæppe med Opstandelsessprog over Baaren og der følger ingen Grædekoner med. De to Mænd søger ud til en Afkrog med sin Byrde og slipper den ned. Saa giver de sig til at grave Hullet.

Vi ser op: en og anden Fugl giver en Lyd fra sig højt oppe i Luften. Hvad er det for Slags Fugle? De er store, de har halvmaaneagtige Vinger, det er Glenter. De kredser over Eyub, de kender Baaren og følger den, de lugter allerede Dunsten af

Forraadnelse, af Fosforsyre, og de varsler hinanden. De flyver ikke som ærlige Glenter nu, de kravler sagte med Vingerne gennem Luften. Nu kommer det an paa hvor dybt de to Mænd vil grave sin Byrde ned!

*

Udenfor Porten holder en Vogn og vi hører en Stemme, som siger: Hallo! Jeg fandt Dem tilslut!

Det er Føreren. Det er vor forfærdelige Græker som vi aldrig kan komme nok i Skjul for. Han havde spurgt sig frem fra Billetlugen af og helt ind i Eyub.

Behag at sætte Dem op, siger han.

Og vi sætter os op.

Til «De hylende Dervisjer»!

Paa en Gang er vi rykket tilbage til Byen og Livet. Vi vender os om og ser endnu engang Glenterne. Og vi ser Toppene af de stive Cypresser . . .

Allerede paa Vejen blev vi var tre Skikkelser hvis besynderlige Hovedbedækning vi kendte igen østenfra; det var hylende Dervisjer paa Vej til sin Kirke. Da vi har kørt en Stund stiger vi af, klarerer Vognen og

følger tilfods de tre Raringer. De havde alvorlige, godmodige Ansigter og gik deres Vej i Taushed. Deres Klædedragt forøvrigt var der intet paafaldende ved, en brun Kjortel med et Baand om Livet skjulte deres Krop fra øverst til nederst; men Luen var et Monstrum, af Højde og Form som en Sukkertop. Den var af graa Filt, stiv, luftttæt; det maatte være et Kunststykke at bære den.

Dervisjer er muhammedanske Munke. De lever som omvandrende i Tyrkiet og Iran, eller de lever i Selskaber i egne Klostre under en Prior. Ligesom Vestens Munke er de delte i Ordener: der er dansende, hylende, svømmende, springende Dervisjer, hver Orden har sin Haandtering. Og det er ved at udøve denne Haandtering til den mest forrykte Ydeilighed de mener at gøre vel for hele Islam hos Gud. De er religiøse Martyrer som paatar sig sit Folks Skyld og piner sig derfor. Den svømmende Dervisj vil «svømme» henover et Gulv saa længe til Ekstasen og Krampen indfinder sig: i denne Tilstand af Henrykkelse er han Allah nær.

Det er de hylende Dervisjer vi skal høre.

Vi kommer til Klostret hvor vi betaler

for at slippe ind. Døren aabnes, vi staar i en stor Sal hvor vi finder Plads paa en Bænk udenfor en Skranke. Skranken gaar rundt hele Rummet; udenfor sidder vi og andre Nysgærrige, indenfor skal Dervisjerne optræde. Der hænger Koransprog og andre dekorative Malinger paa Væggene; Gulvet er belagt med sorte, hvide, gule, graa, brune, røde og blaa Uldskind, Lammeskind. Det er os et lidet Savn at her ikke ogsaa er grønne Lammeskind; er det en Forglemmelse? Ak nej, den grønne Farve er Profetens, den er hellig, den kan ikke trædes paa.

Præsten kommer indad en Dør i Baggrunden. Han er en Mand i firti Aars Alder med et ganske usædvanlig vakkert og mildt Ansigt. Han har sort Dragt og sort Lue med hvid Pul. Han læser et Stykke af Koranen.

Og nu begynder Tumulterne, som er noget af det ensformigste og kedeligste jeg har oplevet. Det tog os mere end to Timer at overvære Ceremonierne, og da Enden endelig kom var vi møre af at sidde stille og af at høre paa Hylene og af at prøve at finde en eneste fornuftig Mening i det hele.

Gudstjenesten foregik i følgende Orden: Efter Præstens Oplæsning faldt tredive Sukkertoppe paa Knæ og mæssede noget. Men dette var endda ikke Hylene, langtifra, dette var bare Smaatterier, Indledningen. Men ogsaa Indledningen var saare lang.

Da Mæssingen slutter rejser Sukkertoppene sig op. Præsten holder en Bøn. Hans Sprog er vellydende, det glider paa mange l'er og er rigt paa Vokaler: La illaha il Allah, der er ingen anden Gud end Allah. Under Bønnen lægges der flere Lammeskind ud over Gulvet. Jeg har aldrig set et Værelse med flere Lammeskind. Bønnen ender.

En Forsanger falder paa Knæ og synger, Sukkertoppene svarer staaende, det er en Vekselsang. Heller ikke dette kan kaldes Hyl, vi har mangen Gang hørt det værre. De gode Hylere havde bare Ladmandsarbejde endnu, de svarte kun nu og da; men for Forsangeren begyndte det at blive stridt, han tog sit Lommetørklæde op og tørrede Sveden. Sangen tog en evig Tid. Det var saa besynderligt med det disse Mennesker foretog sig at det skulde være saa endeløst altsammen. Besynderligt? Nej,

naturligt. Det var Suggestionen de vilde opnaa.

Vekselsangen vedvarer, Forsangeren staar det ikke længe ud nu, det gaar paa Helsen løs, han kaster Trøjen. Og synger væk.

Saa kan han ikke mere, hans Kræfter slaar klik. Sukkertoppene øjner Faren og de blander sig mere og mere i hans Sang og hjælper ham, de synger mere end der paahviler dem bare for at redde ham fra Fiasko; men det er forsent, han piber, piber sagtere, gaar over til at pibe stumt.

Da kommer en gammel Graaskæg ham til Undsætning. Den Gamle er mager og senet, bleg, uforstyrrelig. Han rager den første Forsanger tilside og kaster sig selv paa Gulvet. Og nu begyndte han s i n Sang. Han turde ikke gøre formeget af det i Højden eller i Dybden, men han havde et Par Toner som ingen kunde fravriste ham. Det var som en Sten som sad og sang.

Men ogsaa den Gamle blev slidt ud. Dervisjerne sparer sig heller ikke, de understøtter Forsangeren, de har faat Blod paa Tand og tar den Gamles to Toner ifra ham. Dette finder han sig ikke i, han stritter imod,

han vil blive hørt. Vi ser ham klore sig selv paa Hænderne og i Ansigtet for at hidse sig til mere. Men han bukked under for Overmagten. Da han laa paa sit Yderste blev Sukkertopluerne tat af Hoderne paa Hylerne, og nu stod de beredte til alt.

Første Forsanger er kommet tillive. Han ser sig forvildet om, ser hvad det gælder og griber atter ind. Han har Kræfter nok til at rulle Stenen tilside og indtage hans Plads. Hvorpaa han begynder at synge igen.

Og Dervisjerne gir ingenlunde Slip paa sin Ret til at ha Ordet, de synger tværtimod højere og højere og begynder at gjøre Ryk paa sig. Hylet maa nu siges at være i bra Gang, Dervisjerne sveder, de trækker Kjortlerne af. Hidtil har Sangen været høj og halvgal, med en nogenlunde stadig Tekst; men nu blir Teksten mere og mere sparsom, kun nu og da høres et Ord, et Udraab, Stemmerne skærer ud i Hyl. Og Rykkene blir stærkere og stærkere.

Hvad gør Præsten under alt dette? Han leder Vanviddet. Det er ham som finder paa dette med Rykkene, han begynder at trampe i Gulvet og at kaste sig frem og til-

bage og til Siderne i Takt. Han sparer sig selv, gør han, og gir blot Antydninger til hvad de andre skal udføre; desuden holder han Opsigt med hver især og gaar de Nølende under Næsen med Vrid og Fagter. Da synes de at skamme sig for Allah og skriger ganske mageløst.

Og nu blir Støjen svær. Dervisjerne gir hinanden Tilrop, det er som om de skriger Hej og fremturer og er blinde for al Fare. Og Rykkene med Overkroppen blir vilde og hastige, det er ikke længer fattige Ryk, det er en stor Svajen til alle Sider, et ustanseligt Jag gennem Luften. Vi begynder at høre en og anden Rallen gennem Hylene. Klædningsstykker flyver i Gulvet.

Midt under dette kommer en meget høj, mørkhudet Officer i Uniform ind. Han har Obersts Rang. Han gir sig øjeblikkelig ind blandt Hylerne. Han er ivrig, han kommer for sent og vil indhente det forsømte. Du grejer det ikke, tænker vi, du er for lang og ulænkelig! Men han grejed det. Det nye Medlem var en Kraft. Vi fik snart Syn for at det var en Fagmand, en Mester; fra hans Optræden af skete der et uanet Op-

sving i hele Gudstjenesten. Han havde ikke svajet mange Minutter og heller ikke hylet mere end en eneste Gang før han kaster Uniformskjolen af, saa det kunde bli til noget alvorligt, og da han nu begyndte igen maatte det glæde enhver Ven af et godt Hyl at høre ham. Han hidsed Dervisjerne til det utrolige, de skreg i vilden Sky og stønned; men Officeren var Situationen voksen. Han ikke alene svajed som de andre, men endda lidt mere, og kasted sine Sidemænd bort fra sig som ingenting. Han hylte for egen Regning, saa de andre saa paa ham.

Og der hyles og svajes og rykkes frem og tilbage og til Siderne. Og Hylerne tar det ene Klædningsstykke efter det andet af sig og staar tilslut drivvaade af Sved i Bukse og Skjorte. Og i tre stive Kvarter varer denne Helvedeslarm. Saa stanser den. Hylerne stønner som sprængte Heste, de mest ødelagte blir støttede ind i et Rum i Baggrunden.

Jeg ved sjælden at ha været stort gladere end da jeg intet hørte mere. Men Glæden var kun kort; Gudstjenesten er ingenlunde endt. Mæssingen begynder atter, Graa-

skæggen, Stenen, er kommet til Kræfter, Stenen sidder og synger igen. Og Hylerne svarer ham. Der er Vekselsang paany.

Om lidt kommer de ødelagte Hylere ind igen fra Bagværelset. De hører hvad deres Brødre endnu magter og de vil magte det samme. De gaar nu uden Hjælp og kan atter staa.

Under Vekselsangen gaar Døre op og i, der bæres Syge ind og lægges i Række foran Præstens Fødder. Fire Børn lægges paa Maven ned paa Gulvet. De er saa smaa og syge, de klynker; tre af dem blir vist ud igen, de taaler næppe Kuren, de er for smaa; men det fjerde, en liden Pige, blir liggende. Præsten affører sig sin sorte Kappe for at gøre sig let og staar tilbage i nok en Kappe. Han gaar nu over Barnet, stiger op paa dets Ryg, staar der et Øjeblik og stiger ned paa den anden Side. Barnet græder. Præsten gaar tilbage den samme Vej, langsomt, dvælende; Barnet græder nu højt og bæres ud.

Der løftes tre voksne Mænd ind paa Baarer; de lægges paa Maven, Præsten gaar over dem, og de lægges atter paa sine Baarer og løftes ud. Fire andre føres ind, de

er lidt stærkere af Helse, de kan gaa. En af dem er en Officer i Uniform og med to Ordener; Obersten blandt Hylerne hilser ham. Præsten staar et Øjeblik paa de Syges Ryg og gaar ned igen.

Mens Lægebehandlingen af de Syge paagaar sidder Stenen og synger og Dervisjerne svarer ham. Da den sidste Syge er baaret ud stanser Sangen, der høres nu blot nogle spredte Støn, en enkelt Piben, som om Sangerne har vanskeligt for at gaa helt istaa. Og de henter Aande som efter en Hikke.

Præsten ifører sig sin sorte Kappe, Sukkertopluerne bringes tilbage til sine Ejermænd, alle tar Kjortlerne paa.

Gudstjenesten er endt.

*

Vi kommer ud igen i frisk Luft. Og det kan trænges; de svedende Dervisjer og de mange Tilskuere havde tilsammen skabt en Luft som gjorde os mere og mere kraftløse, vi aanded tilsidst med Næsen i vore Hænder, i vore Lommetørklæder, vi vidste ingen Raad. Ogsaa for Dervisjerne var kan-

ske de aabne Døre en Vederkvægelse, skønt de ingen Tilfredshed røbed derved; de trak blot Kjortlerne udenpaa den dyvaade Skjorte og drog sig ud af Døren i Baggrunden.

Nu var Selvpinslerne endte for denne Gang; næste Torsdag forestaar de igen. Og de forestaar Aar ud og Aar ind saalænge Livet varer. Der er intet Tilbagetog fra de hylende Dervisjers Orden . . . . .

Vi besøgte denne Kirke igen. Og vi overvar Ceremonierne fra Begyndelsen til Enden. Det var dog en Ubekendt af en Aand som husered her indenfor den lange Skranke. Gud blir dyrket paa mange Slags Maader paa Jorden, her havde nu disse Mennesker opfundet en særegen og frygtelig Maade at nedværdige sig paa: ved Hylet. De Lyde de udstøder er i sig selv nok til at den menneskelige Blusel kan gøre sig gældende; men hertil kommer Jejpen, det fortrukne Ansigt. Et Hyl er intet Rop, ingen kan udstøde et Hyl uden at gøre Grimaser, og alt efter Hylets Grad af Forrykthed vil Ansigtet skifte i Masker af Fiske, af Dyr, af Chimærer. De hylende Dervisjer har at hyle sin Blufærdighed tildøde. Flagellanterne

pisked sig med Svøber, det var en Akt af et eneste fattigt Haandgreb og en eneste bred Vilje. Og de forspildte ingenlunde Verdens Medfølelse, tværtimod, de satte Kvinder og Børn i Graad. Simon Stylites vandt Alverdens Agtelse paa sin Søjle. De hylende Dervisjers Selvpinsler er ogsaa en Akt af Vilje, men af en Vilje der er tilspidset til det yderste: deres Orden fordrer et Tillæg af delikat Skamløshed, de maa gøre sig latterlige. Det er Orientens tifold raffinerede Fantasi som her er paa Spil. Mens Dervisjerne hylte havde de Brødre og Søstre som sad og saa paa dem; der sad Tyrker blandt Tilskuerne, de smilte. Men Dervisjerne stred sin selvfornedrende Strid og vidste af intet andet end at stride. De gjorde Hyl der var rene Sjældenheder, Eksempler; de kunde trække Ulyden ind i sig til et Hyl, de hylte baglænds. Men da havde de Kattens Ansigt.

Gud blir dyrket paa mange Slags Maader paa Jorden. Og alle dyrker Gud paa den eneste rette Maade, og alle dyrker den eneste sande Gud.

Men Tyrken dyrker Allah.

La illaha il Allah.

IV

SULTANENS KIRKEBESØG

Idag er det Fredag. Sultanen skal i Kirke.

Det gælder at faa Adgang til Højtideligheden. Ikke til Moskeen, som Hans Majestæt med Følge er alene om, men til Skuespillet udenfor Moskeen, til Synet af en orientalsk Parade.

I to Dage har vi arbejdet med at faa denne Adgang, og Legationen gir os nu et Brev med som skal aabne den inderste Dør. Brevet er til *Son Excellence, Monsieur l'Aide de Camp du Service pour la Cérémonie du Sélamlik, etc., etc., etc. Palais Impérial de Yildiz.*

Det er mærkeligt, tænker jeg, hvor det franske Sprog er smidigt! Hvordan vilde en Adresse lyde paa Norsk? Hr. Dalai Lama, Lhassa, Tibet. Bare Faktum. Ingen Etc., ingen Fastholden af det ene og samme Æmne i rimelig Tid. Og hvordan bærer ogsaa Landsens Folk i Norge sig ad naar de modtar et Brev? Har de Forstand paa at rive det op i et Sekund og lade Konvoluten falde paa Jorden? De vil ha Greje paa hvem Brevet er fra før de modtager det. Og Budet maa ofte gøre Rede for hvad der staar i Brevet før han faar levere det. Hvad Mening maa «Udlandet» faa om vort «lille Folk» efter sligt! . . . . .

Vi kører i en ganske almindelig Vogn som vi har lejet. Men vi har Tjener paa Forsædet, vor Græker, som skal gøre alt det udvendige for os, slaa op Vogndøren, gaa foran og vise Vej, bære vort Overtøj med Silkeforet ud. De Folk vi møder skænker os ingen Opmærksomhed, de aner ikke at vi sidder med Brev i Lommen til Hans Excellence Ceremonimesteren, eller bare til hans *Aide,* hvad der kommer ud paa et; hoho hvor de Folk gør dumt i ikke at vise os

Opmærksomhed; vi kunde medtage Bønskrifter fra dem, tale deres Sag paa allerhøjeste Sted. De ser lige saa interesseret paa Vognen bag os, en Vogn med Tyskere. Disse Tyskere skal naturligvis ogsaa til Moskepladsen, tænker vi, men de slipper ikke ind i Hus, ikke Spor!

Efterhvert som vi kommer frem blir der mere og mere Folk at sno sig igennem, ridende og gaaende Militær, Musik, gemene Nysgærrige, alle stævner mod samme Maal. Vi udtaler for vor Græker et Ønske om at bøje ind i en Sidegade hvor vi kan komme hurtigere frem. Og Kusken gør som befalet. Men det var til ingen Hjælp, der var lige saa mange Folk her. Over hele Galata og Pera vrimled der af Mennesker som alle søgte ud til et bestemt Punkt bag Besjiktasj, til Hamidiéhmoskeen.

Militærmusiken opliver vor endeløse Køring, snart er det fra en Gade, snart fra en anden at Hornene blæser. Vi lægger Mærke til at ridende Officerer kommer hurtigere frem til Musik, de erfarne Jægerheste gennemfares af Glæde ved Lyden af Trompeten og de danser ud med udspilede Næsebor naar Trommen røres.

Her indenfor er Sultanens Sommerresidens, siger Føreren, idet vi passerer en forgyldt Port. Vi kommer til en uhyre Mur og Føreren siger: Her indenfor er Sultanens Harem. Muren er to Hundrede Fod høj, vi ser Taarnene af flere Paladser, som rager op over dem. Haremet er stort.

Sultanen af Tyrkiet skal ifølge gammel Sæd ha «Ret til tre Hundrede Koner». Og vi i Vesterland tror at han har saa mange. Slig en Vellystling er han.

Der er for det første at ta i Betragtning at Sultanen af Tyrkiet ikke kan gifte sig. Denne Lov er grundlagt i det tatariske Telt da han endnu var Stammehøvding. Hans Magt kunde ikke indskrænkes, han ejed ikke noget, men alt og alle. Hans Fædre var heller ikke gifte, selv er Sultanen en Slavindes Søn.

For det andet har han én Kone: den vordende Sultans Mor. Denne Slavinde blir legaliseret og indtræder i uhyre Værdigheder og Rettigheder som ingen tyrkisk Magt kan ta fra hende. Nu tænke man sig denne Kvinde med den uhyre Magt taale to Hundrede og ni og niti Rivalinder! Som en

Orientforsker siger: da kender man den menneskelige Natur og Orientens Kvinder daarligt! En anden Sag er det at Systemet med Yndlingshustruer ogsaa her gør sig gældende og her endog med det friest mulige Spillerum som autoriseret af selve Profeten. Men allerede af den Grund at en saadan Yndlingshustru ikke gærne ser Medbejlersker dukke op omkring sig er det rimeligt at Tallet paa disse er indskrænket. Vambéry som kender Orienten fra nederst til øverst gir os Lejlighed til at sammenligne disse Forhold med — vesterlandske Monarkers!

For det tredje lægge man Mærke til at Haremet aldeles ikke bestaar af Sultanens «Koner», men er en Samling af alle Damer i det kejserlige Hus med deres Slavinder og Slavindernes Tjenestepiger. Der er først den aftraadte Sultans Harem. Det underholdes af den næstfølgende Hersker. Saa er det Sultanens Mor, Søstre, Tanter og Niecer med Slavinder og Slavinders Tjenerinder i hundredevis. Abd ul Medjis Harem var i sin Tid en Fabel, det var to — nogle siger fire — Tusind Kvinder stort og slugte uhyre Summer om Aaret. Hvor kunde det andet

end blive stort og sluge Summer? Alene Skatmesterinden hos hans Fru Mor havde femti Slavinder, hvoraf hver havde en eller to Tjenerinder.

Der er her en østerlandsk Maalestok at regne efter. Det store Tjenerskab er et Tegn paa Rang og Anseelse. Det er vedkommende kejserlige Dame eller Hustru selv som forsyner sig med Slavinder. Vi har ladet os fortælle at Sultanerne i sin Ryggesløshed sendte umenneskelige Agenter ned til et Torv i Konstantinopel og købte op Skønheder til Haremet. En Fabel der er værdig den vesterlandske Fantasi: kan den lidet andet, den kan dog boltre sig fagligt paa dette Omraade!

«Til alle Tider har Damerne sat Pris paa at deres Slavinder var talrige og saa godt ud,» siger Vambéry. De er altsaa for dem en Art Luksus, at sammenligne med Smykker. De femti Slavinder hos ovennævnte Skatmesterinde var da ogsaa berømte for sin Skønhed. Slavinderne erhverves — købes brutalt for Kontanter — i sin Barndom, de opdrages i Haremet, vokser til, indtager højere og højere Stillinger hos deres Herskerinder og faar tilslut selv en liden Slavinde

til at opvarte sig. Men Herskerinden ejer dem alle og kan sælge dem om hun vil. Her er det nu at Sultanen skulde være Mand i Huset og en vakker Dag afskaffe Slavindehandelen — skulde Sultanen! Men selv er han Orientaler og synes kanske det er gildt med alt det skønne Tjenerskab; desuden er det muligens ikke saa let at indføre denne Forandring da den vilde kuldkaste en tusindaarig Samfundsorden hos hans Folk og endog angribe Religionen.

Men en saadan Uhyrlighed som Systemet med Yndlingshustruer, praktiseret aabent ved Hoffet, hvordan virker den nedad i Folket? Tyrkiet burde jo være i Bund og Grund ødelagt. «I de muhammedanske Lande, jeg kender», siger Vambéry, «er der næppe en Husherre af et Tusind som har benyttet sig af det lovligt tilladte Flerkoneri. Hos Tyrker, Persere, Afghanere, Tatarer i Almindelighed er Flerkoneri uhørt, utænkeligt.» Dette tyder paa en ikke ringe Optugtelse i Kultur, i Ansvar. De har Adgangen, Profeten har ikke forbudt Galskaben, Profeten har snarere ved sit Eksempel paabudt den; men den rette Tyrk forsager hele Fornøjelsen. Nu er

det vistnok saa at flere Koner vilde medføre større Udgifter; den arme Fellah er da allerede af denne Grund afskaaret fra at flotte sig. Men nu alle de høje Herrer som har Raad? Og hele Middelklassen, nu den? Alle de Folk inden Borgerstanden som har mere end de netop behøver til det daglige Brød? Hvormange er det ikke som kunde skaffe de Brødskiver, de Drueklaser og det Figenvand, som to Koner skulde leve af? Og mange Folk kunde bli saa galne at de kunde tænke som saa: der gaar ikke stort mere til tre, jeg tar tre! Den tredje kunde saa faa lidt mindre og bare sidde der som en liden Afglans af de andre to og være den magreste.

Men én Kone har den arme Fellah og én Kone den høje Efendi. Herskeren er en mere eller mindre enestaaende Undtagelse — som i Vesterland.

Jeg tænker paa hvad det vilde blive til i Middelklasserne i Europa hvis Religionen tillod og Loven ikke forbød Flerkoneri. Og hvilken henrivende Frivolitet der da vilde herske i Hjemmene og paa Gaden. Efter ethvert Kristiania-Krach vilde da ret som det var et Harem udgøre Aktiva i et Fallitbo.

Vi kommer til Hamidiéhmoskeen og stiger af. Vi lader Grækeren betale Vognen, det er vor Tjeners Befatning at tælle malproper Skillemynt. Vognen med Tyskere er os lige i Hælene og stanser ved Porten den ogsaa. Hvor skal I hen? tænker jeg om Tyskerne og lader dem ved et Blik forstaa hvor haabløse de er. Her slipper ikke hvemsomhelst ind!

Denne Vej! siger Grækeren og fører os over den store Plads. Op fra Moskeen gaar en sandgruset Bakke, paa Toppen af Bakken ligger Yildiz Kiosk, Stjærneteltet; vi ser en Fløj af Slottet mellem Træer og høje Blomster. Her er allerede en Mængde Militær samlet i Bakken, men der er ingen Opstilling endda, og Officererne gaar omkring og prater med hinanden og røger.

Vi indblandes med høje Officerer som kommer og gaar, passerer en Vagt og træder ind i et Hus tilvenstre for Stjærneteltet. Grækeren fører os brillant, han peger til et Bord og siger: Der sidder Ceremonimesteren!

Den gode Græker var ingen Formens Mand. Han drev os gennem den ene Klynge af Officerer efter den anden uden at give os

Tid til at gøre os tynde, han passered Vagten uden at hilse, mens jeg tog Hatten af og gengældte Honnøren; jeg bar ogsaa Legationens Brev i Haanden saa alle kunde se at jeg nødvendigvis maatte ha et Møde med Ceremonimesteren. Der sidder han, sa Grækeren.

Jeg gaar frem til Bordet og staar foran den mest dekorerede Mand jeg har set; Ordenerne hænger i Driver paa ham fra begge hans Skulderblade ned til Maven. Hans Uniform er af lyst Tøj.

Nu er det jeg antar, at Tyrkerne staar paa det norske Landsfolks Standpunkt at jeg maa gøre Rede for hvem Brevet er fra og hvad det indeholder før jeg faar levere det. Jeg bukker og rækker Ceremonimesteren mit Brev som om det er et tungt Brev.

Deres Excellence, siger jeg, et Brev fra den norske og svenske Legation!

Du store Verden! skulde han ha svaret og rejst sig og bukket; men han sad. Min Tale gjorde ingen Virkning, Manden griber Brevet, river det op i et Sekund og lar Konvolutten falde paa Jorden. Det er dog svært til Standpunkt disse Tyrker er kommet til!

tænker jeg. Manden læser Brevet med et Smil. Med et Smil. Min Rejsefælle sa at han smilte ad mit Fransk, men jeg mener at han smilte over Brevets. Han vinked med Haanden, en tjenende Aand i Guldbrokade træder til og fører os ind i et Sideværelse. Vi efterlod vor elendige Græker derude.

Her er tre store Vinduer, vi har Bakken lige for vore Øjne, Stjærneteltet oppe tilvenstre og Hamidiéhmoskeen foran os tilhøjre; Sultanen maa passere os i ti Skridts Afstand.

Det var et henrivende Udsigtssted vi havde faat. Da det er forbudt at se paa Sultanen gennem Kikkert har vi ladet Kikkerterne ligge i Hotellet; men jeg pudser godt Brillerne. Det lader til at dette Værelse vil blive forbeholdt os; vi hører andre Fremmede fylde Sideværelserne, men ingen aabner vor Dør. Og jeg nikker og synes at dette er i sin Orden.

Ude paa Pladsen kommer den ene Troppeafdeling efter den anden, der lyder en kort Kommando, og Afdelingen svinger ind paa sin Plads og blir staaende. Bakken fyldes efterhvert, her blir Menneskemasser. Talløse

Regimenter af Folk fra alle Sultanens Riger og Lande marscherer op under Musik og Trommer, der staar to-, fire-, ottedobbelte Rækker opstillet, Massen af Fodfolk og Ryttere blir for svær, den bulner ud i alle Sidegader, optager hver Fodsbred Jord saa langt vort Øje naar. Solen skinner paa det hele og slaar Ild i Uniformer med Guld og Sølv og gyldne Fjære, i Officerernes Ordener, i Sabler, Bajonetter, Børsepiber og i Musikkorpsenes Instrumenter. Det er et Spil uden Lige af Glans og Herlighed. Luksusvogne med Konstantinopels fineste Folk i trykker sig igennem Tropperne, fulgt af kæmpestore Eunuker tilhest. Langt nede dukker Myriader røde Hestehaler op, baarne paa Lansespidser højt oppe i Luften: det er et ridende Regiment Uhlaner, som nærmer sig paa lutter hvide Arabere. Endnu et Øjeblik, Jorden genlyder af trampende Infanteri, det er Albaneserne som kommer og svinger op paa Plads. De har Sandaler paa og Snøringer af Læderremme opad Læggene, ovenfor dem skørtagtige Knæbukser af hvidt Klæde. De bærer lange Sværd ved Siden. Der staar de berømte Albanesere som en Mur, stumme, urør-

lige; i Krigen hyler de, ikke af Smærte, men af Raseri; deres sidste Tanke gælder Døden . . . . Det dumpe Drøn af en Menneskemængde paa Marsch lyder igen, Klarinetter og Trommer kommer nærmere, Zuaverne svinger ind fra en anden Kant og gør Holdt tæt ved Moskeen. De har vredne grønne Turbaner paa og hele deres Uniform er blaa og grøn. Gaaende eller kommende Officerer i Tarbuch, Turban eller Astrakans Lue bevæger sig foran Tropperne; en og anden Neger fra Nubien formørker Geledderne; fra fjærne Lande er nogle Ryttere, de er i Dolmans med vide, nedhængende Ærmer, og deres Hatte er kantet med Leopardskind. Kurderne staar i Geleddet som Mennesker af Jærn; de har pragtfulde Veste paa som deres Kvinder har syet ud, de har aabne, korte Trøjer og smaa Silketørklæder paa Hodet. Nu og da gaar en grønklædt tyrkisk Feltpræst forbi med Sabel udenpaa Kappen.

Her er Arabere, Albanesere, Lazer, Kurder, Cirkaukasere, Tatarer, Beduiner, Armeniere, Syrere. Her er fire Tusind Ryttere og seks Tusind Fodfolk.

Nu kan Sultanen komme . . . . .

Vor Dør gaar op og Tyskerne fra Vognen tramper ind. De ogsaa! Mage til Paagaaenhed! De taler højt med hinanden og finder Pragten ude paa Pladsen famos. Hvad kunde det nu ha skadet Hans Excellence Underceremonimesteren om han havde reserveret dette Værelse paa tre Fag bare for os to alene? Vi skulde ha husket ham for det, gjort ham en Tjeneste igen. Nu forspildte han denne Lejlighed til at skabe Tyrkiet gode Venner i Europa.

Det er som om der med disse Tyskere er fulgt et disharmonisk Element ind ogsaa paa Moskepladsen udenfor: nogle sortlakerede europæiske Ekvipager bryder Kordonen og ruller opad Bakken. Det er fremmede Gesandter som skal gøre Landets Hersker sin Opvartning. Det er en Opvartning med Knytnæver, at skære Tænder med Smil. Vognene forsvinder indad Stjærneteltets Port.

Vor Dør gaar nu oftere og oftere op for nye Nysgærrige, vi genkender endog Yankeeerne fra vort Hotel, som en af Hotellets tre andre Førere maa ha bragt hid, den Satan. Vi skulde ha bestukket Føreren til at lade være. Det maatte nu siges at være blandet

Selskab vi var kommet i. Lad gaa Tyskerne. De er kanske Baroner; en af dem ser saapas betydelig ud. Men Yankee'erne, hvad er de? Chicagofolk, Herrer fra Børsen med sine Fruer. Næste Fredag vil jeg ikke taale det.

Der blir ogsaa en svær Luft i vort Værelse. Yankeedamerne har mange Slags Dufte paa sig; Vinduerne vender ret mod Syd og Solen steger ind paa os som om den er gal. Og vi trykkes helt op mod Ruderne. Men vi holder alt ud af Hensyn til Sagen.

Nu kommer rødklædte Mænd og gruser Bakken med ny Sand, andre bringer Vand og sprinkler den. Klokken nærmer sig 1; Uret paa Hamidiéhmoskeen viser fem Minutter før 6½.

Nu kan Sultanen komme . . . .

Oppe paa det øverste Galleri paa Moskeens Minaret dukker pludselig op en Turban og en gammel Mand. Det er en Mullah, den saakaldte Muezzin, Bønneudroperen. Han er stegen op indvendig i Minareten og staar nu deroppe med korslagte Arme og venter. Der gaar nogle Minutter.

Da bryder et brusende Signal ud fra alle Musikkorps paa en Gang, alt omkring

os dirrer af Horn og Trommer; i samme Øjeblik slaaes Slotsporten op og fem Vogne ruller en efter en nedad Bakken. Det er smaa og store Prinser og Prinsesser med Paschaer og høje Militære paa Forsæderne. To af Vognene er lukkede, deri er Kvinder. Løbere i Guldbrokade fra Top til Taa følger Vognene tilfods.

Endnu gaar to Minutter, Moskeuret er 6$^1/_2$, der kommer med ét Liv i Tropperne. Et enkelt langt Trompetstød lyder, en Officer kommer ud af Stjærneteltets Port og nedover Bakken, et Stykke bag ham kommer endnu en, begge med dragne Sabler. Da de er helt nede ved Moskeen præsenterer alle Tropper Gevær; Sultanens Vogn kommer ud af Slotsporten.

Sultanen har to røde Arabere for Vognen. Han lar sig køre i Skridt. Det vil sige, det er umuligt at faa disse vidunderlige Racedyr til at gaa i Skridt, de smaadanser, fnyser med vidaabne Næsebor, gør elastiske Hop, leger med Jorden. Deres Faks rækker dem ned paa Brystet, deres Haler fejer Bakken. De er som Mennesker som Kusken sidder og taler sagte til; vi ser dem en Stund

midt i Ansigtet, deres Øjne funkler. De har et overvældende pragtfuldt Sæletøj paa.

Vognen er mørkegrøn, næsten sort, lakeret, uden Stas, et moderne europæisk Køretøj; Kaleschen er halvt opslaat. Her sidder Sultanen, rolig, taus, hilsende nu og da op til sin røde Tarbuch med behandsket Haand. Paa Forsædet har han to af sine Ministre. Bag Vognen myldrer det i snesevis af guldbeslagne Lakejer, Kammerherrer, Officerer, Løbere, alle tilfods.

Sultanen kommer os nærmere. Han er klædt i en mørkeblaa Frakke og har udenpaa den en simpel graa Militærkappe kantet med sorte Baand. Midt udenfor vore Vinduer slaar han Øjnene op og ser op til os; han ved vel at om Fredagene plejer disse Vinduer at være fulde af Vesterlændere hvoraf nogle hader ham blindt og dumt som Køtere. Hans Blik var aabent og hurtigt, da han trak det til sig la jeg Mærke til at hans Øjenlaag sittred. Abd ul Hamid er af middels Tyrkestørrelse og har et ganske almindeligt Ansigt med lidt krum Næse og graastænkt Helskæg. Der var noget tjavset ved hans Haar ved Ørene.

Vognen stanser nede ved Moskeen, hvor Sultanens Garde paraderer. Her stiger Herskeren ud og gaar opad Trinnene. Han mødes af en Præst som bøjer sig til Jorden, Sultanen gaar ham forbi og forsvinder for vore Øjne i Moskeens Indre.

I samme Øjeblik roper Mullahen paa Minaretens Galleri noget ud over Folkemasserne: han kalder alle Troende sammen til Bøn.

Nu faar Tropperne Geværet i Hvil; nogle af Officererne tænder Cigaretter. Der lyder nu og da Sang ud fra Moskeen . . . .

Han saa ikke det Spor frygtelig ud! siger Yankeedamerne. Var de skuffede derover? Jeg ved at jeg for min Part undte denne Mand et menneskeligt Ansigt og en værdig Holdning midt for vor Næse. Min gamle Mistanke til den sensationelle Presses Dom over den tyrkiske Sultan blev vistnok ikke meget styrket derved, men den blev heller ikke udryddet. Hvor var det grumme ved denne Mand? Det lurende, det forfærdelige, Morderen, hvor var det? Jeg saa ham ogsaa siden engang, og hans brune Blik tiltalte mig ved sit aabne, velvillige Udtryk.

Han saa slidt ud. Han besvared Trop-

pernes Honnør asiatisk ligegyldigt. Men selve denne Hilsen er noget han personlig har paalagt sig, hans Forgænger paa Tronen Abd ul Aziz, hilste aldrig tilbage. Hvis der gjordes Ret og Skel kunde ogsaa dette lille Træk fradrages den dyriske Natur hos den nuværende Sultan og tillægges hans lidt menneskeligere. Jeg læste nylig i et Telegram at Abd ul Hamid er saa opjaget og nervøs at han maa ha Knive liggende foran sin Seng om Natten. Hans Kone rørte sig i Søvne, stod der, og Sultanen for op i sin Rædsel og stødte Kniven i hende. Det er grangiveligt som om den tyrkiske Sultan har lært udenad et udmærket norsk Ordsprog om Pølsen i Slagtetiden; han har jo 299 Koner igen; hid med en anden!

Aar ud og Aar ind genlyder Bladene af Sultanens Umenneskeligheder. Kun en sjælden Gang kan der komme en Meddelelse som afviger mærkelig stærkt fra Journalisternes almindelige Domme. Den forrige amerikanske Gesandt ved Porten, Terrell, har offentliggjort en saadan Meddelelse, General Wallaces, Forfatteren af «Ben Hur», en anden, Pierre Loti, en gammel Konstantinopelmand som kender

Sultanen personlig, en tredje, Sidney Whitman, «en med tyrkiske Forhold vel kendt Forfatter», en fjerde. Dette er bare Draaber imod Pressens Hav, men de vejer kanske noget. Hvad gaar nu Meddelelserne ud paa? At Sultan Abd ul Hamid er «en Mand med sjældne intellektuelle Ævner», men uden Ævnen til «med Vidende og Vilje at være grusom». «Ingen europæisk Suveræn underholder sine Gæster med mere Værdighed og fin Dannelse». «Han har gjort mere for sit Folks Oplysning end nogen af hans Forgængere. Han fortjener stor Ros». «De armeniske Massakrer» var anstiftede af Armenierne selv forat de siden kunde benytte «Blodbadet» som Agitationsmiddel. Magterne hørte Armeniernes Hyl og forlangte øjeblikkelige Reformer i Armenien. «Reformerne gik ud paa at bevæbne Armenierne og give dem Rettigheder som med et Slag vilde gøre dem til Herrer i det Land hvor de før havde været den beskyttede, men undertrykte og af Undertrykkelsen demoraliserede Race, hvem Tyrkerne som Herrer i Landet altid havde set ned paa. En saadan Magtflytning finder ikke en stærk og herskende Race sig i. Sultanen

forestilled dette for Magterne paa Forhaand; men hans Indvendinger ansaas blot som Udflugter, og han blev tvungen til at udstede Befaling om Reformernes Indførelse». Saa kom Massakrerne. Og saa kom Journalisternes Domme.

*

En halv Time er gaat siden Sultanen steg ind i Moskeen. Tropperne stilles atter op, men kun for en Manøvres Skyld: under Musik og Trommer trækker alt Fodfolk sig tilbage og gir Plads for de fire Tusind Mand Rytteri. Alle Musikkorps har slaat sig sammen og spiller mens dette staar paa med øredøvende Kraft.

Saa gives der et Tegn fra nede ved Moskeen, og det vældige Orkester stanser med ét. Garden præsenterer atter Gevær, Officererne staar hilsende med Kaarden; Sultanen stiger ud af Moskeen. Hans Gudstjeneste er endt. Allerede i det samme han er synlig i Døren smælder Musiken atter i.

Sultanen kører alene hjem. Han stiger op i en mindre Vogn end den han kom i, han faar Kaleschen slaat halvt op og griber

selv Tømmerne. Hans Heste er nu hvide. Han har Møje med at faa Dyrene til at staa mens han faar samlet Tømmerne og modtager Svøben; Hestene fnyser og stamper i Sanden.

Saa sætter han af. Han kører i sagte Trav og faar Tid til at hilse til en og anden Officer tilhest. Efterhvert som han farer frem slaar Sporet sammen efter hans Vogn af de samme mange Snese guldbeslagne Lakejer og Kammerherrer og Officerer som fulgte ham paa Nedturen; de springer blæsende og stønnende opad Bakken og prøver at følge med. Sultanen kører ind gennem Stjærneteltets Port og forsvinder bag Træerne og de høje Blomster. Hans springende Følge af Officerer stanser ved Porten og ser efter ham.

Nu kommer Vognene med Prinser, Prinsesser og øvrige Damer fra Moskeen, alle eskorterede af Løbere tilfods og vældige Eunuker tilhest. Ogsaa de forsvinder opad Bakken og indad Slotsporten, og Stasen er forbi. Militæret trækker af, Musiken svinger blæsende ind i Sidegaderne og tier lidt efterhvert. Alle Folk begir sig hjem.

Og Moskepladsen ligger stor og stille som før.

V

BASAREN

Det var den Naal med Turkisen.

Ingen havde saa aldeles glæmt den Naal som jeg; men den blev husket af andre. Og idag er det Lørdag, der er intet andet at gøre end at gaa i Basar. Grækeren er paa Pletten.

Jeg lægger Ruten. For det er dog endnu jeg som har lidt at sige. Først gaar vi til Fisketorvet, bestemmer jeg, derpaa til Pibebasaren, senere Slag i Slag til Krydderigaden, Boderne med gamle Klæder, Tobaksbutikerne, Vaabenværkstederne, Væverierne, Juvelbasaren, Silkegaden. Tilslut gaar vi til-

bage til Pibebasaren igen; for jeg har vist set en Pibe der som anstaar mig.

Færdig med Ruten! Afsted!

Men allerede straks fraviger Grækeren min Rute: han sløjfer Fisketorvet. Der var ikke noget Fisketorv idag, sa han.

Vilde han indbilde mig at der ikke var Fisketorv hver Dag?

I Regelen hver Dag. I Regelen. Men se idag er det Lørdag, og der er meget som ikke er paa en Lørdag. Jøderne holder Sabbat idag.

Men Konstantinopels Fiskere er ikke Jøder, de er Tyrker, indvender jeg.

Da svarer Grækeren:

De kan tro mig paa mit Ord, der er meget som ikke er idag. Der er nu for Eksempel Boderne med gamle Klæder, det er Jøderne som har dem, og de er ikke idag fordi det er Sabbat.

Hvad havde Boderne med gamle Klæder og Fisketorvet at gøre med hinanden? Det var umuligt at tale med Grækeren. Men nu havde han fravristet mig to gode Seværdigheder. Tobaksbutikerne undgik han ogsaa, han foregav ikke at kunne føre mig did af

Hensyn til mit Følge. Kortsagt, det var ham en Glæde at føre os til Pibebasaren.

Sagen er simpelthen den at alle Hotelførere har Indtægter af de Ofre de leder omkring i Basaren; ved hver Handel har de Procenter. Og hvilken Handel kunde vi afslutte paa Fisketorvet? Og selv om vi gik til Jøderne og kunde ville købe nogle aflagte Klæder, hvad vilde det beløbe sig til i Procenter? I Pibebasaren var der derimod ganske andre Udsigter.

Her gaar vi da fra Bod til Bod og ser paa Piber. Ingen har været ude for større Vidunderligheder. I disse Egne er Tobakken ingen Luksusnydelse, men en sand Fornødenhed, lige saa uundværlig i Nomadens Telt og i Kvindernes Harem som i Sultanens Palads og i den Høje Ports Raad. Profeten forbød «berusende Nydelser»; men Profeten kendte ikke Tobakken, det blev derfor Vin han forbød. Senere Koranfortolkere skal ha forsøgt at smugle ind Tobakken blandt «berusende Nydelser»; men det gik ikke. Ikke i Tyrkiet. Det var bare i Bokhara det gik. For Tyrken blev Tobakken næst efter Brød og Vand Livets vigtigste Vare.

Hvad Under da at mange Slags Piber blev opfundne af ham!

Her er nu Piber af Rosentræ som Røgen skal ta Smag af før den kommer fed og fyldig i Munden. Men dette er ikke de fornemste. Her er Piber med Lerhoved og stivt Rør, — dette tror man kanske er de simpleste? O, I uoplyste Røgere, I Børn og Fuskere, det er ikke de simpleste. Se paa dette Lerhoved: det er af en bestemt Sort Ler, det stammer fra Hassan i Findeklis Værksted, og samme Hassan er en Troldmand i Lerhoder. Se paa Røret: er det ikke Jasmintræ fra Brussa med den fløjlsagtige Bark? I denne Pibe røges Tobak fra Jenidsje Vardar, og den heder paa Tyrkisk Ala Göbek. Intet, intet ved I Vesterlændere! Samme Tobak maa tørres i Maaneder netop i den Luft som den er født og vokset op i, og naar den er tørret i Maaneder i denne Luft skal den ligge i Lager i aarvis før den bruges. Er det saa at stoppe sig en saadan Pibe og røge den? O, I Begyndere i Faget, I lave og temmelig uoplyste Barbarer, det er ikke blot at røge væk og bare idelig røge. Naar Piben er stoppet skal den ligge i to

Dage nedlukket før den tændes; Leret skal nemlig gøre noget ved Tobakken før den smager rigtigt. Man kan sige at Tobak er Tobak og at den er en Urt som vokser paa Jorden. Men er ikke ogsaa Leret fra Jorden? Og saaledes er det nu at Leret skal møde Tobakken paa et lukket Sted og gøre noget ved den.

Den Sort Pibe er dette. Og hos den rette Sort Tyrk faar den ogsaa en særskilt Tjener til at passe paa sig.

Vil man endnu blæse ad Leret? Der er nu Kirgiseren. Han røger midt paa Steppen uden Pibe. Man kan læse om det i gamle tatariske Bøger, skrevne paa Arabisk — o, I tvefold Vankundige, I læser ikke gamle tatariske Bøger og faar megen Kundskab! Kirgiseren han graver et lidet Hul i Lersteppen, deri lægger han sin stærke Tobak som hedder Rafanek. Saa stikker han et hult Straa paaskraa ned mod Hullets Bund, og Piben er færdig. Nu slaar han Ild og lægger sig paa Maven ned til Straaet og røger . . .

Men hvad er i Grunden alt dette for Slags Piber? Selv den bedste er paa én

Tjener og kan overskues i et Øjeblik. Men her er Piber paa tre Tjenere, og det er den Slags Piber som Tyrken kalder Nargiléh'er. Til at overskue en Nargiléh trænges to Personer, idet den ene ikke rækker mere end at se paa Hodet og den anden ikke mere end paa Røret. Den vigtigste af de tre Nargiléhtjenere har en egen Hest til sin Raadighed paa alle sin Herres Rejser.

En saadan Pibe anstod mig og jeg spurgte om Prisen. For Piben var virkelig sært beskaffen. Den bestod af en Vandbeholder af Glas, derpaa af et opstaaende Mellemled, en sort Søjle paa en Fods Højde, besat med runde Gibskugler som ligned Perler; saa selve Pibehodet der var emaljeret og oversaaet med blaa, røde og hvide Glasstykker i Arabesker; endelig Røret der var en lang Slange med blanke Ringe om. Hvad skulde han nu ha for denne rare Pibe?

Tyve Tusind Dukater, svarte Manden.

Da lo vi to som havde skiftet til at se paa Hodet og paa Røret.

Men Grækeren som tænkte paa Procenterne gav sig til at forklare Varen. Han var i fuldt Alvor. Vi spased en Stund med

ham og dytted ham i Siden at han skulde bare fortsætte at skrøne: lyv nu bare mere Græker! sagde vi og lo af fuld Hals. Tilsidst blev selve Købmanden ærgerlig og stak Piben med Slange opunder vore Næser: forstod vi ingenting, ingenting? Var dette en Nargiléh at le af?

Det viste sig at det var en aparte Nargiléh!

Vandbeholderen var af Krystal og stærkt forgyldt. Den sorte Søjle var af Ibenholt og fabelagtig indlagt med Kostbarheder, de Gibskugler vi syntes at ha set var saaledes ægte Perler. Men de Glasstykker paa Hodet, var det ærlige og retskafne Glasstykker? Det var Ædelstene, var det, Safirer, Rubiner og Brillanter. Det var derfor ikke bare Affektation af Manden at han tog hele Piben ud af et Skrin med Bomuld i. Slangen var omvundet med Guldtraad og rigelig besat med Ringe, som igen var indlagt med smaa Stene. Det var en Pibe til at bære paa Brystet som et mægtigt Smykke.

Men tyve Tusind Dukater! Rigtignok var det saa at disse Kræmmere altid forlangte tre Gange saa meget som Varen var

værd, og da jeg husked paa dette hørtes det ikke længer saa svimlende ud.

Det er Sultaninden eller en stenrig Pascha som køber sligt, siger Grækeren og hjælper Købmanden med at samle Slangen sammen og lægge den til Ro i Skrinet.

Stop nu lidt! siger jeg og hindrer dem fra at lukke Skrinet.

Hvorfor skal de stoppe? spørger min Rejsekamerat forundret.

Det har vel ikke slig Hast, svarer jeg. Det var en rigtig vakker Pibe.

Ja, men tyve Tusind Dukater!

Naa, det blir nu bare Tredjeparten, svarer jeg atter. Og i det hele taget anstod Piben mig. Læg den forsigtig ned, befaled jeg. Lad den bero her saalænge. Jeg er ikke af dem som viger tilbage for en Udtælling naar det virkelig gælder . . . .

Har jeg ment at Basaren ikke er et Æventyr, saa har jeg ment feil! tænker jeg idet vi gaar bort fra Pibehandleren.

*

Nu hopper Grækeren over alle andre Boder paa vor Rute og gaar direkte til Naalen

med Turkisen. Ak, hvad var denne Naal nu imod Piben! Der var ingen Perler og Ædelstene paa den, bare en fattig Turkis med et arabisk Tegn paa. Jeg rynker lidt paa Næsen ad Naalen.

Dette Udtryk for min Ringeagt blir ingenlunde forstaat. Jeg prøver et andet Udtryk: jeg blæser. Samme Mangel paa Forstaaelse. Begærligheden efter den grønne Naal var ikke til at ta feil af, jeg hører til min Skræk at der spørges om Prisen og at der pruttes. Da vilde jeg ikke længer ved min Nærværelse understøtte det daarlige Liebhaberi, men trække mig sagte bort fra Stedet.

Saa gik jeg ud i Stambul paa egen Haand.

Her saa jeg nu Boder og underlige Værksteder som jeg ellers aldrig vilde ha faat at se. Jeg gik gennem Hvælvinger med Kupler over, passered Gange med Arabesker paa Murene og udstasede Søjler af sort og hvid Sten. Her var Moskeer og Springvande, her var mystiske Baggaarde med alle Slags Mennesker i. En uhyre Folkemængde svirrer forbi mig: Lastdragere med store Byrder roper

afvejen, Tog af tilslørede Kvinder ledsaget af Eunuker gør sin Runde i Basarerne, Købmænd falbyder alle Slags Varer, Beduiner fra Ørkenen kommer og gaar med Børse paa Skulderen og Kniv i Bæltet, Dervisjer stønner vildt og hændervridende mod Himlen, Tiggere omringer en, kaster sig foran ens Fødder og vil intet lemfældigt Afslag forstaa, men holder sin Almissekop lige op til ens Bryst; Æsler og Hunde holder en forfærdelig Larm; svære Kameler kommer svajende gennem Vrimlen, fuldlastede med duftende Varer fra Indien og Ægypten.

En arabisk Nat! tænker jeg og lukker mig inde i Herligheden.

Ved en Vaabenbod staar den armeniske Købmand og skriger imod mig med en Staalklinge højt over sit Hoved. Han tar Klingen mellem Hænderne og bøjer den i en Bue og lader den atter springe ud: det siger Hss i Luften. Han banker med Klingen mod Væggen, den giver en Klang af Sølv. Han kaster en liden Bundt Staaltraad i Luften, hugger til og skærer Staaltraadbundten over. Saa viser han mig leende Klingens Eg der er uden Mærke.

Der sidder tyrkiske Købmænd udenfor sine Boder. De har vældige Turbaner paa og sidder der med korslagte Ben og opløfter ikke sin Røst. Vil jeg købe noget af dem saa har de Salver og Essenser og Rosenoljer og duftende Piller at sælge i forgyldte Flaconer. Og de har alle Slags Vande for Odalisker og for Efendier naar de vil dufte, og de har Pulvere som gir Øjnène Glans og de har Draaber til Kaffen som skal virke til idel Glæde. Men vil jeg intet købe da være det ogsaa saaledes. Disse Købmænd er ubevægelige og værdige, deres Næser er mægtige. De sidder der og lar Drømme og Æventyr og mange Dages Oplevelser sejle gennem sine Hjærner. Lad Armenieren hyle og Jøden krumme sig og hviske for den fremmede Vantro, — ingen af dem har Tyrkernes Fred, og ingen af dem faar Del i Profetens evige Haver.

Denne Mand med den hvide Turban er Araber. Han er af Sener og Ben og hans Hud er brun som Læder. Han er stoltere end Armenieren, Jøden og Tyrken tilsammen, han ser ned paa disse Folkeslag som dumme og udannede; selv er han Profetens Lands-

mand og taler det hellige Sprog. Og disse Silkevarer og andre Kostbarheder som han sælger har han selv engang ført hid til Stambul paa Kameler; og naar han har solgt dem for mange Penge, sender han Bud til sit fjærne Land efter mere; og naar han atter har solgt sin Bod tom gør han den lange, glade Rejse tilbage til Arabien og kommer ikke tilbage.

Jeg kommer til Boderne med gamle Klæder. Hvad var det han vilde indbilde os, Grækeren, at Jøderne her i Basaren holdt Sabbat? Boderne var aabne. Hvad var det endvidere han snakked om, at det var Jøder som holdt disse Boder? Det var aldeles ikke Jøder. Her hersked den arabiske Næse. Jøderne holder til i Balata, i deres eget intime Ghetto, hvor de snyder hinanden af Hjærtens Lyst. Der vrimler ogsaa af dem i Konstantinopel; men de er Mellemmænd for faste Vareejere, de er Tolke, Skræppehandlere, Mæglere, Førere for Fremmede; nogle er ogsaa Skomagere, de bærer sit Værksted paa Ryggen og sætter sig ned midt paa Gaden for at flikke en Sko.

I Klædebasaren var ikke blot aflagte Klæder at faa, her var ogsaa andre gamle Ting som kunde høre Dragten til, fra ældgamle Krumsabler til Dinglerier og broderede Poser. Her var Filler i alle Farver, her var Farver i alle Nuancer, og her var Klæder af graat Beduinvadmel og af Fløjl og Silke og kostbart Skind. Og her var alle Rangklasser mødt: Hoffets Brokadefrakker og Haremernes Silkebenklæder med Dervisjkapper og Jødekjortler. Øjet kan rode sig træt i alle disse ophobede Dynger og ophængte Rækker af Tøj, Tøj i alle mulige Tilstande af Filler, af Luvslidthed, af saa godt som nyt; lige til iturevne Slør saa har Haremerne sendt dem hid. Men her er ogsaa herligt stukne Silkebælter og mystiske Mavelaas og broderede Tøfler og Trøjer af forgyldt Fjær. Et Par gamle Tøfler ligger i et Skrin. De ser ikke videre ud, men de er besatte med Smaragder over Vristen. Paa en Uniformskjole hænger en Orden.

Jeg blir udmattet af al denne forvirrende Mangfoldighed af afdanket Pragt og prøver at finde tilbage til mit Følge. Skønt jeg har holdt Regning med hver Sving jeg har gjort

gaar jeg alligevel feil, og jeg søger ganske længe omkring før jeg finder tilbage til Naalen med Turkisen.

Her stod nu mit Følge og holdt trofast ud foran alle de troldske Stene. Og nu var det ikke længer bare Naalen som var fremme til Forhandling, men ogsaa et Armbaand af anstændig Værdi. Men her var jeg snedig og brugte min store Fiffighed: Ser du ikke at det er en Odaliskes Ankelring det der? sagde jeg; du vil vel ikke ha sligt noget om Haandledet! Og da blev Armbaandet skøvet bort i en Fart. Hvad Naalen angaar da er den i sit Slags pen, sa jeg endvidere og var ypperlig snedig; lad os tænke paa den, den løber ikke sin Vej. Men se nu paa mig hvor aldeles afkræftet jeg er af at staa og gaa, lad os komme et Sted hvor vi kan sætte os!

Dette sa jeg og vakte Medynk.

Og Føreren bragte os til Silkebasaren.

*

Dette var nu det værste Sted vi kunde komme til.

Det var et stort Sted. Vi gik opad Trapper og nedad Trapper før vi kom frem,

den indviklede Vej forvirred mig betydelig; men jeg tror vi havned i en anden Etage. Her var mange Diske og langs alle Diske stod og sad Grupper af tilslørede Kvinder med sin Eunukvagt, de pludred og lo og saa paa Varer. En Mand kommer ydmyg og forbindtlig mumlende imod os, han er dannet, han præsenterer sig: Abdullah. Været i Europa; i Amerika paa Verdensudstillingen; taler alle Sprog.

Det var Jøden.

Hvis De ikke øjeblikkelig skaffer os en Tyrk er det ude med Dem! tænker jeg. Jeg har netop set en Klinge, den er til Dem, til Deres Hals, Deres Hjærte, Punktum. Det er en Tyrk vi vil ha Samtale med, siger jeg højt og er i det hele taget svær. Da træder Jøden tilbage og skaffer os en Tyrk. Og Tyrken er efter vort Sind, han kan ikke tale det Spor med os, han er Købmandens egen Søn og bruger ingen Kryberier.

Han aabner roligt Skuffer og Skrin og trækker Herligheder frem. O, du gamle Orienten, dine Basarer er alligevel et Æventyr! Jeg falder ned paa en Divan og ser mine Øjne blinde. Tyrken lægger mere og mere

paa Disken; Erfaring har lært ham ikke at overvælde os med en Gang, hvilket kunde gøre os rasende, men derimod rugge ganske smaat og tidt ved vor Forstand, saa at vi kan blive til stille Galninger. Her er alle Slags broderede Sager, Perlestikkerier, guld- og Sølvindvirkede Silketøjer, Brokade, kostbare Vidundere i alle Farver fra hele Østen. Her er Silkevarer fra Indien som vi ikke har set Magen til. Her er Tøjer saa tynde som Spindelvæv og saa tykke som Filt, her er Skærf fra Bengalen, Kapper af Fjær, Bælter med Diamanter, sølvstribede Slør, Puder med Guldblomster, Bordtæpper, Sjaler, purpurrøde Fløjlskapper oversaaet med Halvmaaner i Sølv. Nogle Silketøjer vil ikke slippe Fingrene, andre er glatte og er ikke til at faa Tag paa. Nogle lyserøde Silkesærker er næppe af denne Verden; det er voksne Særker, men de kan lægges sammen og rummes i min hule Haand.

Man blir hjælpeløs og spørger blot i Flæng:

Hvad bruges det til?

Det er til Væggepryd, til at hænge op.

Og det?

Det er til at ligge paa, det er Madrastøj.

Men hvad er det til? Det er mange, mange Meter langt, der er Myriader af bittesmaa Perler paa det hele Vejen og det har forgyldte Jarer.

Det er et Kjoletøj, svarer Tyrken.

Jasaa, sa jeg. For da begyndte det ganske rigtig at klikke for mig og jeg spurgte ikke mere.

Men har ikke netop jeg noget at sige, saa er det ikke derfor stille ved vor Disk. Langtfra. Mit Følge kommer mere og mere i sit Element; der spørges og svares, Drapperier blir hængt op foran Døraabninger forat prøves, Tøjer blir holdt ivejret i bedaarende Fald; en Knipling blir prøvet om min egen Hals fordi jeg sidder der og er blid og sløv og ikke kan værge mig.

Saa kommer to Tjenere med Mokka og Cigaretter. Og jeg var ikke sen til at kvikke mig op med begge Dele saa jeg atter kunde indta min ledende Plads. Men da er det forsent: der ligger en ganske artig Stabel af købte Sager paa Disken. Og stadig aabner Tyrken flere Skuffer og Skrin; den Kæltring, han er paa mit Modparti.

Nu gaar jeg, siger jeg og rejser mig.

Nej vent nu lidt. Der er bare *et* Par Skuffer igen.

Du glemmer Naalen! siger jeg, for Naalen var meget billigere. Idag er jeg ikke tryg for at ikke nogen kommer og køber den.

Det faar heller være med Naalen, faar jeg til Svar.

Det var ialfald en ganske sjælden Turkisnaal, siger jeg forunderlig lokkende. Men jeg blev ikke hørt mere. Og mangfoldige andre Skuffer og Skrin kommer for Dagen med nye Herligheder. Det vil ta en Evighed at se dem over.

Nu gaar jeg simpelthen bort til nogle af de vakreste Haremsdamer og snakker med dem lidt, siger jeg.

Ja gør du det. Saa forstyrrer du os ikke . . . . . Nu den Skuffe der! Hvad er det? Til Kappe. Hold det ivejret! Højere! Saa ja! Hvad koster det?

Da gik jeg til Haremsdamerne.

Naar der skal være Slør for et Ansigt saa kan jeg ikke klage paa disse Slør, tænkte jeg; de er næsten som Luft, saa tynde er de.

Men det bedrøvelige er dette med Tyrkindernes Undselighed: det var ikke Kvinderne som saa paa mig, det var Eunukerne. Det er en Uskik med Eunuker i et Land. De er mandbidske. De gaar med haarde Svøber. Og da man ikke kan Sproget er der ingen Mulighed for at faa snakket godt for dem og sende dem bort i et Ærinde saalænge. De staar der og slukker alt Haab. Jeg nærmed mig en Skønhed og saa paa hende. Hun var pur ung og fuld af Lystighed, en virkelig sjælden Kvinde. Pludselig hører jeg en Ulyd, en Rallen, og en svær Eunuk luder sig frem mod mig. Han ser stenhaardt paa mig og begynder at tygge med Kæverne. Her er det bedst at være forsigtig! tænker jeg og trækker mig bort. Jeg gaar til en anden. Efter alt at dømme var hun mageløs, det kunde more mig at ha en kort, aandfuld Samtale med hende. Hun har baade Eunuk og Slavinder om sig; altsaa en fornem Dame, tænker jeg, jeg faar prøve hende med nogle franske Ord som jeg kan.

Et Brøl svarte mig, og Eunuken slog Svøben af al Kraft i Disken. Han rulled med Øjnene som en Gal. Men den Skønne, hvad

gjorde hun? Sprang hun op og dækked mig med sit Legeme og skreg: Tar du hans Blod skal du ta mit først? Aldeles ikke. Den Skønne rørte ikke en Finger. Hun skvat lidt da Svøben faldt, men vedblev saa at se paa Varer og at pludre. Da forlod jeg hende. Naar jeg intet betydde for hende havde jeg ikke mere der at gøre.

Jeg redded mig tilbage til min Divan og drak mere Mokka og saa tilbage til min Valplads: en mislykket Storm, ingen Kapitulation. Tyrkinderne duer ikke til sligt. De sidder i timevis og ser paa Tant og Fjas og Varer og udvikler sig ikke ved aandfulde Samtaler. De blir saa ringe Mennesker derved, de ler af Bagateller, de smykker sine Børn med Blomster. Jeg strakte sørgmodig Fingeren ivejret til de to Skønheder som jeg nu havde havt lidt at gøre med, og sa: Jeg kunde ha tat Jær med til Europa og lært Jær op i Pianospil og Stemmeret og Forfatterskab. I foretrækker at henflagre Jærs Dage i Basaren i Stedet for at ha Post paa 'et Kontor eller bestyre en Skole, ser I Forskellen? Ligger I ikke ogsaa lade og galne paa Jærs Divaner og lar Zigeunersker fra

Gaden komme og danse for Jær? Er der Kærnesundhed i sligt? O, I brune Hanim og Odalisker, I vil tilslut lægge Tyrkiet øde. I driver Livet paa Divanen og i Basaren saa vidt at I en vakker Dag ikke længer kan være Mødre. I vil ikke due til det. Hvor kan I due dertil naar I ikke vil hævde Jærs Menneskeværd og gaa med Askeposer i Lommen at kaste en fræk Efendi i Ansigtet! Hvor kan I due dertil naar I ikke vil øve alskens Smaagutidrætter og skræve i Skibakkerne trindt omkring i Jærs Fædreland! Hanim og Odalisker, I vil lægge Tyrkiet øde . . . . .

Mit Følge har endelig afsluttet sin Handel; der ligger tre Pakker paa Disken. Jeg faar op Posen — denne lille velsignede Pose som jeg har og som er tung af ædelt Metal — og begynder at lægge frem utallige Guldpenge. Grækeren tæller med. Fem slige til, siger han, saa faar De lidt tilbage! Jeg la op fem til og kaldte ham en Blodsuger.

Vi finder ned igen paa Gaden. Det er at gaa bramfrit og uafladelig til vi er hjemme i Hotellet, tænkte jeg. Men Grækeren slog paa en Vogn.

Hvorfor det?

For Deres egen Skyld; det er lang Vej.

Jeg saa paa ham; han bar rigtig tungt paa Pakkerne, men han var vor Tjener. Lad gaa en Vogn! sa jeg modvilligt.

Og vi kører afsted.

Men da vi var ved Broen ptrotter pludselig min Rejsekamerat paa Hestene og vil ha Kusken til at vende.

Hvad nu? spørger jeg.

Naalen! roper hun. Naalen med Turkisen!

Da smilte jeg aldeles bittert og rysted bare paa Hodet paa en egen Maade som er jevngodt med en Dom.

VI

TYRKEN

I tre Hundrede Aar har det gaat nedad med Tyrken.

Engang var det anderledes. Storsultanen leded nogle uovervindelige Horder, han tramped i Gulvet, og Europa for sammen. Han ejed meget af Verden, han talte, og «Jorden blev stille», han stod i Wien. Vore Oldeforældre skalv for ham. Et og andet tappert Folk gjorde Modstand, en Konge slog i sit hjemlige Bord og var Kar for sin Hat; da Storsultanen fik dette at vide lod han udgaa en Orkan af Ild og Jærn. Og Jorden blev stille igen.

Stambul var Verdens Midtpunkt og Kulturens Sæde. Det havde god Grund at bygge

paa og allerede Romerne havde oprejst pragtfulde Templer, Teatre, Paladser, Statuer og Bade her, senere svulmed Staden mere og mere op af de Skatte og Kostbarheder som medbragtes fra Grækenland, Italien og Ægypten under sejrrige Krige; Kunstnere og Lærde søgte hid fra Centralasien, fra Indien, fra Ægypten og Arabien; der grundedes Højskoler, Museer, Biblioteker, byggedes Moskeer, Mausoleer, Fontæner, overbyggede Buegange, Gallerier, Taarne. Og ustanselig bragte Kamelkaravaner fra Østen nye Herligheder ind over Stambul. Og Sultanen bodde i sit skønne Serail og hørte ikke Nej fra Alverden.

Da var der Tider i Stambul!

Stundom hændte det at denne uhyre Magt blev større end Herskeren kunde bære. Den forfærdelige Storhed han stod i trykked ham til Jorden, han saa sig omkring og han saa at det drev redningsløst til Almagt, — da vendte Herskeren om. Og han udstedte Befaling om at ingen skulde tale til ham og ingen følge efter ham. Hvor gik han hen? Ned i sin Have for at aabne sit Hjærte for Allah, hen til Dervisjerne for at nedværdige

sin Højhed i Dans, op til Bjærgene, til afsides Klostre, og fik Haarskjorte paa og fasted i Dage og Nætter, skønt han ejed saa meget af Verden.

Saa forandred Tiderne sig, Tyrkiets Almagt trykked ingen Sultan mere. Fra det syttende Aarhundrede gaar det nedad, det frygtelige Krigerfolk hensank i Drømme. Men endnu var Tyrkiet et af de mægtigste Kejserriger paa Jorden. Der skulde komme den Dag da Barbarmagterne kunde knipse ad Sultanen af Tyrkiet, denne Potentat som ingen frygted mere, men alle udbytted, en Hersker over Afmagten. Saa forfaldt Kunsten og Lærdomslivet i Stambul, Bygværkerne smuldred, og Sultanen af Tyrkiet sad i sit skønne Serail som «den syge Mand».

Allerede vore Bedsteforældre fatted Haab, der viste sig Grænser for Tyrkiets Magt. Men vore Forældre de havde nu ligefrem Grund til at gnide sig i Hænderne: selveste England, Frankrige og Rusland gik sammen og ødelagde Tyrkiet ved Navarino.

Og vi?

Vi har set Tyrkiet miste Resten af sin Magt.

Og endda er det et af de mægtigste Kejserriger paa Jorden. Det har firti Millioner Mennesker under sit Scepter. Og det har bundløse Rigdomme. Og det har Muhammeds urokkelige Lære.

*

Da Sultanerne saa at det gik nedad og atter nedad med deres Lande og Folk henfaldt nogle af dem til mørke Grublerier, andre leved for Dagen og gjorde sig tilgode med Drik og Udskejelser. Men nogle manded sig op til en Krig naar Europa traadte dem for nær og slog under sig af Halvmaanens Land. Men Tyrkerne kunde ikke staa sig mod Overmagten, Europa havde vokset dem over Hodet. De sloges som Helte, som rene Dyr; men hvad kunde de gøre med sine Krumsabler og sine Landser? Farlige, langtrækkende Ildvaaben plukked Hoderne af dem. De veg ikke, de stormed; men de faldt.

Abd ul Hamid II fik i Arv en stor Krig. Aaret efter sin Tronbestigelse maatte han forsvare sig mod Rusland. Og han tabte. Han tabte som hans Forfædre havde tabt i

mange Slægtled. Hvordan i Alverden var det fat med Horderne? Stod de ikke engang i Wien? Skulde Kaliferne evig og altid fældes? Var Profetens Aand vegen fra dem? Aldeles ikke; Profetens Aand var over dem, og de gjorde Vidunderet ved Plevna.

Da var det at nogle fremragende Tyrker indgav Abd ul Hamid den Tanke at der kanske var noget galt fat med hans Krumsabler. Naar Profeten i sin Tid havde vundet Sejre, saa var det — næst efter Allahs personlige Hjælp — fordi han kendte og brugte Datidens bedste Vaaben. Og hvordan kunde hans Kalifer senere underlægge sig Arabien, erobre Syrien, Palæstina, Mesopotamien, Persien, Ægypten, Nordafrika, Spanien, Sicilien og trænge ind i Frankrige? Var det ved Hjælp af Sivstokke fra Nilen eller Sandsække fra Sahara? Det var ved Hjælp af Verdens bedste Sværd.

Abd ul Hamid lærte i Krigen med Russerne. Han omorganisered sin Hær og købte moderne Vaaben. Og han fik Europas bedste Læremestre til at undervise sig i Brugen af disse Vaaben. Til at begynde med var han vel ikke Reformator af Lyst eller Tilbøjelig-

hed, han var det af Nød. Men ikke engang Nøden har altid formaaet at aabne en selvgod Asiats Øjne. Ti Asiaten har jo Verdens eneste Gud og Guds største Profet, hvordan kan han da fejle? Men da Europa blev for stærkt maatte den tyrkiske Sultan i en Alder da Asiaten i Regelen har indstillet sin Udvikling, forandre hele sin personlige Tænkemaade og antage et fremmed System. Ingen har set et større Under.

Og mangen rettroende Tyrk grubler den Dag idag paa hvorfor ikke hans Padisja har udryddet Europa istedetfor at gaa over til dets Vaaben og dets andre Paafund. Hvad havde Soleiman, Lynet, gjort?

Ak, den rettroende Tyrk forstaar ikke hvor galt det i Grunden er bleven med hans Padisja. Der sidder tre, fire mægtige Fremmede i sine Hoteller oppe i Pera og bestemmer hvad Padisjaen har at gøre. Og gør han det ikke vil de tre, fire Fremmede lade sine sorte Haner gale Ild udover Byen.

Saaledes er det.

Det er ikke udelukket at Abd ul Hamid selv er begyndt at smittes lidt af europæiske

Ideer. Selv om man intet vil tro af de faa velvillige Udtalelser om denne Mand, at han «i alt undtagen i Religion er mere Europæer end Asiat», kan hans Regeringshandlinger vanskelig undlade at vidne noget for ham. Hvad han reformered for fem og tyve Aar siden skete af Nød; hvad han fremdeles reformerer begynder at lide af Tegn paa Overbevisning. Han reformerer mere i visse Retninger end der er bleven forlangt af ham, saaledes opretter han lidt efter hvert sælsomme europæiske Undervisningsanstalter i selve Tyrkiet. Hvem har paalagt ham dette? Det skulde vel ikke være at han selv har fundet Soleiman, Lynets, Methode forældet og at han herefter vil prøve at slaa Europa med dets egne Vaaben?

Hvad Slags Undervisningsanstalter kan der være oprettet i Tyrkiet? Har vi ikke alle Tider hørt det trøstesløse Rop om Tyrkiets ustanselige Forfald og Nedgang?

Det synes for en Uindviet, som bare løselig kan ha læst lidt om Sagen og en sjælden Gang truffet nogle Tyrker som har svaret paa gjorte Spørgsmaal — det synes for ham at Undervisningsvæsenet i Tyrkiet

ikke er saa rent skandaløst som vi er vante til at høre. Der er for det første Smaabørnskoler, baade offentlige og private, paa det at Tyrkerne kan lære at læse og skrive. Allerede dette er noget; thi deres Profet kunde — i Lighed med andres Profeter — ialfald ikke skrive, undtagen naar han efterabed andre Profeter og gjorde Hokuspokus i Sanden. En anden Sag er det at vel ikke alle Tyrker blir videre flinke i Bogstavtegnenes vanskelige Kunst; en liden trivelig Procent af Befolkningen i Frankrige kan heller ikke læse og skrive. Saa er der i Tyrkiet Fortsættelsesskoler i et Hundrede større Byer; derpaa Lærerseminarer i alle Vilajeter og endelig Universitetet i Konstantinopel. Universitetet er paa fire Fakulteter; men hvorledes Undervisningen drives der har jeg ingen Oplysning om og vilde jeg heller ikke i nogen Henseende kunne bedømme. I 1892 fandt Regeringen paa at oprette et særskilt Jordbrugsdepartement og en Jordbrugsbank som laaner den tyrkiske Fellah Penge paa milde Vilkaar. I alle Vilajeter er der ligeledes sat i Gang Akerbrugs- og Dyrlægeskoler med de bedste Lærekræfter.

Regeringen havde ogsaa sin Opmærksomhed henvendt paa Skogene. Der er i Tyrkiet enorme Vidder af Skog, tildels med kostbare Træsorter som Oliven, Ceder, Ibenholt; det galdt at behandle disse Værdier paa rigtig Maade, og Regeringen satte i Gang Skogskoler til Regulering af Hugsten og Nyplantningen. I 1885 blev der oprettet en Fiskeriskole i Forbindelse med et Slags Departement til Udnyttelse af de rige Fiskerier paa Afrikakysten. I 1888 grundlagdes en Læreanstalt til Undervisning efter Pasteurs Methode i Silkeavl, som er en overmaade vigtig tyrkisk Næringsgren. Hertil kommer militære Skoler, private Læreanstalter, filosofiske Selskaber, Klostre, Asyler, Handelsskoler, Biblioteker; nogle Aviser udgives ogsaa.

Det synes da som om Tyrkiet er begyndt at komme bra efter i de sidste fem og tyve Aar. Og for dem som finder Livets lifligste Glæde i Jærnbaner er det heller ikke rent haabløst: bare i Femaaret 1888—1893 gav Tyrkiet Koncession paa tolv lange og korte Jærnbanelinjer som nu er fuldførte eller er under Bygning.

Men den rettroende Tyrk forstaar da heller ikke hvorfor hans Padisja efteraber alle disse Mærkeligheder fra det europæiske Liv. Han forstaar ikke engang at mindst fire Stormagter har sit eget Postvæsen i selve Padisjaens By. Hvorfor benytter de ikke det tyrkiske Postvæsen? Fordi det ikke er sikkert. Og fordi ikke dette er sikkert opretter de uden videre sit eget Postvæsen i et fremmed Land!

Dette kan ikke den rettroende Tyrk forstaa. Men Abd ul Hamid og hans Regering tør forstaa det.

I April 1901 blev den Høje Port varslet af sin Ambassadør i Paris om at den ungtyrkiske Revolutionskomite som har sit Sæde i Paris havde Planer til Aktion i Gære. Ambassadøren tilraaded Porten at beslaglægge de udenlandske Postsække som kom med et nærmere bestemt Tog. Porten gjorde det, Porten udtog og levered Gesandternes Brevskaber, men undersøgte det øvrige og beholdt Ungtyrkernes Korrespondance. Da rejste Magterne sig, protestered og forlangte det gjorte ugjort. Porten forklared og forsvared Nødvendigheden af sin Handling; men Magterne

loved at la sine sorte Haner gale ved Dardanellerne. Da sendte Porten sin Udenrigsminister til de fire mægtige Herrer i Pera med et Brev; i Brevet bad Regeringen om Forladelse for Beslaglæggelsen af de Revolutionæres Breve og loved aldrig at gøre det mere. Den tyske Gesandt fandt Undskyldningen fyldestgørende; men de tre andre mægtige Herrer nægted at modta Portens Om Forladelse, de vilde komme med Hanerne. Tre Dage efter gik Tyrkiets Udenrigsminister atter sin ydmyge Gang til de mægtige Herrer med samme Bøn og Begæring. Og endelig blev Portens Skrivelse tagen for god — af Naade.

Nei om det galdt Livet, — den rettroende Tyrk forstaar ikke slige Handlinger af Padisjaen.

*

Padisjaen tør være klog, Padisjaen tør ha en liden Mening med det hele. Først er han klog af Nødvendighed, saa er han klog af Beregning, af Politik og af Lyst. Ingen ved det. Kanske staar der et Maal for Padisjaens Øjne . . . .

Det drev til Krig med Grækenland, denne gamle tyrkiske Provins som Magterne havde løsrevet i 1829; Grækenland vilde ha Kreta. Saa blev der Krig, og det lille slet rustede Grækenland faldt til Jorden. Men Grækenland havde Bispinden til Faster: da Tyrken erobred Thessalien bestemte Magterne at han ikke skulde faa beholde Thessalien; de bestemte endvidere at han lige saa godt skulde miste Kreta — som han aldrig havde tabt. Krigen var altsaa uden Udbytte.

Det vil si, Krigen var den vældigste Vinding for Muselmanden hele Østen over: Islams Vaaben havde sejret knusende over en kristen Magt!

Det viste sig at Abd ul Hamid havde regnet rigtigt: naar han købte Vaaben af Europa og lærte at bruge dem kunde han føre Krig med Kalifernes gamle Held. Ti han regered endda det mest stivsindede Krigerfolk i Verden og han stred for den samme Profets Sag. Tyrkernes Selvtillid som havde ligget nede rejste sig med et Slag efter Krigen, der bølged en Glæde gennem det sunkne Folk, og i Moskeerne opsendtes der sent og tidlig Taksigelser til Allah. Faa tænkte paa hvor

lidet Grækenland var, alle tænkte paa hvor stort Tyrkiet var blit. Men ikke blot i Tyrkiet var der Glæde, der gik en frydefuld Bevægelse gennem hele den islamitiske Verden. De henimod tre Hundrede Millioner Muhammedanere rundt omkring i Asien, Afrika og Europa illuminered sine Byer, indsamled Penge til den tyrkiske Hær, sendte Deputationer til Konstantinopel og takked Sultanen for hvad han havde gjort; selv fjendtligsindede arabiske Stammer overrakte ham en stor Pengegave som han skulde bruge til Islams Vel.

Ti den tyrkiske Sultan er Profetens Efterfølger og Islams Kalif. Han opbevarer Profetens Kappe. Og det er Profetens Kappe som gør Krig eller Fred i Østen . . . .

Hvem er Profeten? Aldrig har nogen Dødelig været troet saa inderligt paa som han. Han fremtraadte i et lidet Folk som tilbad Guder af Sten, han genrejste i sit Land Troen paa en eneste sand Gud, han skabte en Verdensreligion. Muhammedanerne er blinde af Profeten, er gale af Profeten; han sidder nu i en Have i Evigheden og venter dem alle.

Muhammed, Abdullahs Søn, var født Aaret 569 i Mekka. Hans Forældre var fattige, men tilhørte den fornemste Stamme, Korejsjiterne, hans Slægt var anset, idet først hans Far, siden hans Farbror var Templets Øverste i Byen. Dette var ingen ringe Stilling, Mekka var nemlig fra umindelige Tider en hellig By og dens Tempel, Kaaba, Arabiens største Helligdom.

Muhammed gifted sig i sit fem og tyvende Aar med Enken Kadisja og blev rig; men omtrent samtidig begyndte han at faa epileptiske Anfald. Han satte ingen Pris paa Rigdom og vantrivedes i den Højagtelsesfuldhed som nu fulgte med den; derimod oparbejded han ved sin personlige retfærdige Vandel en Anseelse og Anerkendelse som ingen Stamme undlod at skænke ham. Denne Anseelse satte han imidlertid overstyr da han i sit firtiende Aar begyndte at søge ensomme Steder og faa Aabenbaringer. Kun hans Hustru og nogle faa Slægtninge trodde paa hans Henrykkelser, hans Familje forøvrigt, Stammen Korejsja, alle Arabere spotted og forhaaned Sværmeren, og da han en vakker Dag sammenkaldte et stort Møde og erklæ-

red sig for Profet blev han stenet, slaat og stræbt efter Livet. Ingen blir Profet i sit eget Land; Muhammed flygted til Medina. Her voksed Troen paa hans profetiske Mission med rivende Fart. Der var en vis Rimelighed i hans Lære: han havde tat noget fra Kristendommen, noget fra Mishnu og Talmud, det var Genindsættelsen af Abrahams eneste Gud han prædiked, og Udryddelsen af alle Stenguder. Efter nogle flere Henrykkelser begyndte han at diktere Koranen som blev nedskreven og udbredt, og efterhvert som dens Lærdomme blev bekendt voksed Muhammeds Tilhængerskare til en Masse, en Magt. Med denne i Ryggen beslutted han at sætte haardt mod haardt: han fik nu Aabenbaringen om Islams Udbredelse ved Vaabenet. Han var knapt kommet sig efter et haardt epileptisk Anfald før han forkyndte denne Lære med profetisk Glød: mange Profeter havde Allah sendt, Jesus Kristus var en af dem. Han var retfærdig, han handled i Renhed, han gjorde Mirakler — og intet af dette har dog været nok til at omvende Menneskene. Jeg, Muhammed, den sidste Profet, har Allah sendt med Sværdet!

Hvor maatte det ikke smage Araberne, disse fødte Krigere og Pirater af Ørkenen, at faa Guds Tilladelse, ja Befaling til at slaas!

Og Krigen begyndte. Muhammed indtog Mekka, underlagde sig Nabostammer af Jøder og Arabere, vandt Sejre over Romerne i Syrien. Og Muhammed døde, og Krigen vedblev, overalt sejred Islam, Krigen fik aldrig Ende.

Det var saaledes med den muhammedanske Kriger at han gik i Slaget med Jubel, med Styrløshed, uden Befaling, uden Tanke paa andet end Triumfen. Ti han skulde bli vidunderlig gengældt hisset for hver Draabe Blod han udgød for Troens Skyld. Leved han havde han sin Løn ivente, faldt han indgik han straks til Paradisets Glæder. Koranen beskriver nøjagtig disse Glæder: de skal blandt andet bestaa i — efter arabisk Forestilling — Silketelt at bo i, Floder af Melk og Honning, Bjærge af Blomster. Jorden i Paradisets Have er som Hvedemel; naar Træerne bevæger sig i Vinden flyder der Musik udover Haven. Og hver Troskæmpe faar mange mørkøjede Hurier til Selskab.

Var det nu ret at gaa i Slaget med denne Foragt for Døden? Skulde man ikke ta sig ivare, hytte sig? Paa dette Spørgsmaal gav Muhammed et Svar som skulde faa den allerstørste Betydning for de senere Tider fordi det gjorde hans Krigere hartad uovervindelige. Det var efter Slaget ved Ohod, hvor mange af Muhammeds Folk var faldne, blandt dem hans egen Farbror; hans Krigere stod efterpaa foran Muhammed og forsvared sin Flugt. Da forkyndte Profeten som Guds Vilje Læren om Prædestinationen: enhvers Skæbne er forud bestemt af Allah, naar Timen er kommet vil Døden slaa ned, hvad enten det er paa Slagmarken eller paa Sottesengen. Muhammed forstod vistnok overmaade godt Forskellen paa Soldater som tog sig ivare og Tropper som gik blindt paa, hvadenten det var til Liv eller Død — hvilket var forud bestemt. Troen paa Forudbestemmelsen vilde øge den blinde Vildhed og den vilde i alle Tider hindre Misnøje og Demoralisation i en Hær. Hvilket Muhammed kanske havde beregnet.

Ti vel er ikke Muhammed anset som nogen større Hærfører; men han var en bril-

lant Teoretiker. For at stille Krigen for Islam foran alt veg han ikke engang tilbage for Helligbrøde. Og han vaaged dette Kup paa et tidligt Tidspunkt da hans Autoritet langtfra var grundfæstet. Det var da han lod sine Folk overfalde en Mekka-Karavane midt i Ramadanmaaneden, den hellige Maaned da alt og alle skulde ha Fred. Der rejste sig da ogsaa en Storm imod ham; men Muhammed forkyndte efter sit næste Anfald guddommelig Sanktion paa Udaaden og lod den optegne i Koranen. Hvilken Sanktion Kaliferne senere har mærket sig.

*

Nu er det saa at Profeten blandt andre Smaating efterlod sig en Kappe. Og denne Kappe opbevares i det gamle Serail i Konstantinopel; Kalifen, den tyrkiske Sultan, er dens Vogter. Nu er det endvidere saa at denne Kappe ikke skal være at faa se undtagen naar Islam er i den højste Nød; men er Nøden der da skal Kappen foldes ud for Vinden i Folkets Paasyn, og hver Muhammedaner skal da gribe til Sværdet for Troens Skyld. Det vil heller aldrig forfejle sin Virk-

ning hvis Kappen foldes ud; det at afdække den er at afdække en Almagt. Det er Kalifens sidste Tilflugt.

Det bølger en Glæde gennem Østen over Sejren over Grækenland, og samtidig øges Hadet til de «Vantro». De kristne Magters Adfærd mod Sejrvinderen, de kristne Magters stadige Adfærd i Østen faar Hadet til nu og da at blusse. En Dag kan det staa i lys Lue.

De kristne Magter kan jo ta denne Sag let; intet Land kan staa sig mod Europa, hele Verden kunde vel ikke staa sig imod Europa. Men den lyse Lue i Østen kunde hidføre hvad Menneskeheden og Aarhundredet gruer for: en Verdensbrand. Man leger ikke med Ild. Men hvis man leger med den bør der være mange om det. Saa er den der tænder paa — ingen.

Der tales om den Dag da Rusland staar i Konstantinopel. Nu er det jo ikke helt umuligt at Rusland aldrig vil staa i Konstantinopel; naar et Rige blir for stort plejer Skæbnen at regulere lidt paa det, at slaa det sagtelig istykker og strø de røvede Lande ud igen. Det kommer an paa Europa

hvad Grænse Rusland skal ha ved Sortehavet, og det kommer mærkelig nok en Smule an paa Østen selv. Lad det gaa som det hidtil har gaat, og om muligt lidt værre, — Østen vil berede sig jævnt og stille, og en Dag staar det beredt. Ti Østen har slaat ind paa den rette Vej, og det har efter Skønneres Beregning god Tid paa sig til at fortsætte den.

Hvis det muhammedanske Tremagtsforbund kommer istand er Østen ikke afmægtigt, og Tyrkiet, Persien og Afghanistan har samme Sag at stride for. Og samme Sag at stride for har endvidere de otti Millioner Muhammedanere som England regerer, de firti Millioner i Kina, de tredive Millioner i Afrika, de firti Millioner under russisk og hollandsk Styre. Tæl Millionerne sammen, der bliver mange af dem. Og af disse Millioner vil der fremstaa Hundredtusinder vaabendygtigt Mandskab. Læg dertil at de store muhammedanske Stater med Tyrkiet i Spidsen lærer europæisk Krigskunst og køber moderne Materiel, at de selv har Islams Forsvarere til Soldater, at de ejer Profetens Kappe . . . . .

Den rettroende Tyrk kan nikke med sin Turban og være rolig, hans Padisja gør hvad der er muligt at gøre for Tiden. Padisjaen er klog og har begyndt at lære. «Den syge Mand» er spillevende, han sidder blot og gror sig større og øger sin Kraft. De tre mægtige Herrer i Pera skulde finde paa en anden Morskab end den at slaa Gnister i Østen. De skulde heller lære af den fjerde mægtige Herre som i germanisk Alvor civiliserer og eksploiterer Tyrkiet midt for dets Næse. Resultaterne af denne Taktik kunde komme vel med engang.

«Den syge Mand» ser udover Østen og regner efter. Det gaar fremad med ham, jævnt fremad, Kræfterne tiltar, Dagene lysner. «Den syge Mand» ved Bosporus er den Mand som en Dag kan vandre ned til de gamle Sultaners Serail, folde ud Profetens Kappe og sætte Verden i Brand. Den Mand er han.

Islam bar engang en høj og fin Kultur. Med Konstantinopel som Hovedstad i en muhammedansk Føderation vilde Vestens og Østens Civilisationer blande sine Kilder og muligens bringe en ny Kultur til at bruse i

levende Strømme. Der gives Daarer som ikke er istand til at se Verdens Frelse og Fremtidens Liv bare i Jærnbanebygning og Socialisme og amerikansk Brøl, den nye Kultur kunde saa være Daarernes. Den kunde staa der som en liden Kuriositet som Verdens Milliardærer havde Raad til at holde.

INDHOLD

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

KNUT HAMSUN:

AMERIKAS AANDSLIV. 3 Kr. 50 Øre.

SULT. 2. Oplag. 4 Kr. 50 Øre; indb. 5 Kr. 75 Øre.

MYSTERIER. 6 Kr.; indb. 7 Kr. 50 Øre.

REDAKTØR LYNGE. 2. Oplag. 4 Kr. 50 Øre; indb. 5 Kr. 75 Øre.

NY JORD. Roman. 6 Kr.; indb. 7 Kr. 50 Øre.

PAN. 2. Oplag. 3 Kr. 25 Øre; indb. 4 Kr. 50 Øre.

VED RIGETS PORT. 4 Kr.; indb. 5 Kr. 25 Øre.

LIVETS SPIL. 3 Kr.; indb. 4 Kr. 25 Øre.

AFTENRØDE. Skuespil. 3 Kr.

SIESTA. Skitser. 3 Kr. 50 Øre.

VICTORIA. 2. Oplag. 3 Kr. 20 Øre; indb. 4 Kr. [illegible]

MUNKEN VENDT. 6 Kr.; indb. 8 Kr.

I ÆVENTYRLAND. 4 Kr. 50 Øre; indb. 6 Kr. 25 Øre.

KRATSKOG. Historier og Skitser. 4 Kr. 25 Øre; indb. 5 Kr. 75 Øre.

DRONNING TAMARA. Skuespil i 3 Akter. 3 Kr.; indb. 4 Kr. 50 Øre.

DET VILDE KOR. Digte. 2 Kr.

SVÆRMERE. Roman. Illustreret af Louis Moe. [illegible] 50 Øre; indb. 3 Kr. 50 Øre.